

Załącznik

do Uchwały nr 22/2016 Zarządu Stowarzyszenia
Lokalna Grupa Działania „Vistula - Terra Culmensis - Rozwój Przez Tradycję”

Sztynwag, 29.12.2016 r.

Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2023

dla obszaru

**Lokalnej Grupy Działania
„Vistula-Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję”**

Wstęp

Niniejsze opracowanie stanowi kontynuację działań zaplanowanych do realizacji przez lokalną Grupę Działania "Vistula-terra Culmesis-Rozwój przez Tradycję".

W ramach poprzednich okresów programowania a co za tym idzie realizacji poszczególnych programów, grupa zrealizowała szereg działań na swoim obszarze.

Działania te przyczyniły się do wzmocnienia kapitału społecznego, do ożywienia społeczno-gospodarczego, pozwoliły podjąć działania promujące lokalne zasoby i walory, rozwinęły stan infrastruktury, miały wpływ na zmianę sposobu życia, na poprawę jakości życia.

Podwaliny jakimi były: Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich realizowana w ramach Pilotażowego Programu Leader+ oraz Lokalna Strategia Rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 stworzyły warunki do wdrażania kolejnego instrumentu jakim jest RLKS.

RLKS (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność) to narzędzie służące włączeniu obywateli na szczeblu lokalnym w inicjowanie i realizację działań na rzecz rozwoju lokalnego. Działania te mają być realizowane przez LGD na obszarze objętym LSR. RLKS bazuje na dotychczasowym podejściu LEADER z PROW 2007-2013.

Realizacja RLKS ma przyczynić się do budowy kapitału społecznego – zwiększyć partycypację społeczną, zwiększyć aktywizację obywatelską.

Na terenie Woj. Kujawsko-Pomorskiego instrument ten będzie realizowany za pomocą programów:

- EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
  - RPO W K-P - Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego - Oś Priorytetowa 7 (EFRR - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) i Oś 11 (EFS - Europejski Fundusz Społeczny) – obszary wiejskie i miasta,
- oraz realizowany będzie Program Operacyjny RYBY – Program Operacyjny Rybactwo i Morze – obszary rybackie (nie dotyczy to LGD „Vistula – Terra Culmensis”).

Niniejsze opracowanie oparte jest na wytycznych zawartych w ustawie z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427) oraz na rozporządzeniach Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczących realizacji instrumentu RLKS.

Postawą opracowania jest również Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020 zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu lokalnych Strategii Rozwoju przy grupie tematycznej ds. podejścia Leader.

SPIS TREŚCI:

Rozdział I: Charakterystyka LGD	4
Rozdział II: Partycypacyjny charakter LSR	21
Rozdział III: Diagnoza – opis obszaru i ludności	27
Rozdział IV: Analiza SWOT	39
Rozdział V: Cele i wskaźniki	44
Rozdział VI: Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	63
Rozdział VII: Plan działania	66
Rozdział VIII: Budżet LSR	67
Rozdział IX: Plan komunikacji	68
Rozdział X: Zintegrowanie	72
Rozdział XI: Monitoring i ewaluacja	76
Rozdział XII: Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	80

Załączniki do LSR:

1. Procedura aktualizacji LSR.....	81
2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.....	83
3. Plan działania	85
4. Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia oraz plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.....	92
5. Plan komunikacji.....	94

Rozdział I Charakterystyka LGD

1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Stowarzyszenie nosi nazwę Lokalna Grupa Działania „Vistula - Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję”. W Statucie została również ustalona nazwa skrócona, która brzmi LGD „Vistula – Terra Culmensis”. Stowarzyszenie zostało utworzone podczas zebrania założycielskiego w dniu 2 lutego 2006 roku. W Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane 15 maja 2006 roku pod numerem 0000257011.

LGD posiada osobowość prawną, a jego status prawny to stowarzyszenie. Działa na podstawie przepisów ustawy z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2015 r., poz.1393); ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378) oraz na podstawie statutu.

2. Obszar - opis obszaru planowanego do objęcia LSR, w tym opis spójności tego obszaru

Obszar działania LGD obejmuje 8 gmin wiejskich oraz 2 gminy miejsko-wiejskie położone w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w tym: 6 gmin należących administracyjnie do powiatu grudziądzkiego – Grudziądz, Gruta, Łasin, Radzyń Chełmiński, Rogóźno, Świecie nad Osą, 3 gminy należące administracyjnie do powiatu chełmińskiego – Chełmno, Lisewo i Stolno oraz 1 gmina należąca administracyjnie do powiatu wąbrzeskiego – Płużnica.

Działania zaplanowane do realizacji w ramach LSR, które finansowane zostaną w ramach funduszy: EFS, EFRR, EFRROW będą możliwa do wdrożenia na całym obszarze objętym LSR, za wyjątkiem realizacji operacji w ramach EFRR dotyczących działań infrastrukturalnych przyczyniających się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich – w szczególności o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. Działania te (rewitalizacyjne) nie będą dotyczyły obszarów miejskich, w tym obszaru miasta Łasin oraz Radzyń Chełmiński.

Wykaz gmin: nazwa i typ gminy, identyfikator jednostki podziału terytorialnego

Gmina Chełmno - gmina wiejska, Identyfikator: 040402 2

Gmina Grudziądz – gmina wiejska, Identyfikator 040601 2

Gmina Gruta – gmina wiejska, Identyfikator 040602 2

Gmina Lisewo – gmina wiejska, Identyfikator 040404 2

Miasto i Gmina Łasin – gmina miejsko-wiejska, Identyfikator 040603 3

Gmina Płużnica – gmina wiejska, Identyfikator 041704 2

Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński, gmina miejsko-wiejska, Identyfikator 040604 3

Gmina Rogóźno – gmina wiejska, Identyfikator 040605 2

Gmina Stolno – gmina wiejska, Identyfikator 040406 2

Gmina Świecie nad Osą – gmina wiejska, Identyfikator 040606 2

Wszystkie gminy są członkami LGD, a dokumentami to potwierdzającymi są uchwały Rad Gmin o przystąpieniu do LGD. Gminy te nie są członkami innych LGD, które ubiegają się o wybór do realizacji LSR na lata 2014-2020, ani też podmiotami, które zobowiązały się do współpracy w zakresie realizacji LSR z innymi LGD.

2.1 Specyfika obszaru

Obszar LGD to teren historycznej Ziemi Chełmińskiej położonej nad Wisłą i Osą.

Obszar objęty LSR jest spójny pod względem geograficznym, przyrodniczym i historyczno - kulturowym. Specyfiką obszaru LGD „Vistula - Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję” jest:

2.1.1. Spójność geograficzna:

I. 1. Uwarunkowania przestrzenne

Obszar LGD znajduje się w północnej części województwa kujawsko – pomorskiego, w powiatach: chełmińskim, grudziądzkim ziemskim i wąbrzeskim. Łącznie obszar objęty działalnością LGD wynosi 1.146 km², w tym: Chełmno 113 km², Grudziądz 165 km², Gruta 124 km², Lisewo 86 km², Łasin 137 km², Płużnica 120 km², Radzyń Chełmiński 91 km², Rogóźno 116 km², Stolno 99 km², Świecie nad Osą 95 km².

Ważny wpływ na rozwój gmin wiejskich obszaru LGD mają miasta: Chełmno (ok. 20 tys. mieszkańców), Grudziądz (ok. 100 tys. mieszkańców), Świecie (ok. 26 tys. mieszkańców) oraz Wąbrzeźno (ok. 14 tys. mieszkańców), w których mieszczą się ważne dla regionu instytucje i przedsiębiorstwa. W Chełmnie i Grudziądzu mieszczą się także siedziby gmin wiejskich Chełmno i Grudziądz. Ponadto obydwie te miasta ze względu na bogactwo zabytków stanowią atrakcję turystyczną regionu. Obszar wszystkich gmin należących do LGD, na mapie województwa, przestrzennie tworzy jedną, spójną całość.

I. 2. Uwarunkowania geograficzne

Z punktu widzenia fizycznego – geograficznego obszar leży w obrębie dwóch makroregionów, tj. zachodnia, północno – zachodnia i północna część leży w obszarze Doliny Dolnej Wisły, natomiast wschodnia część leży w obrębie Pojezierza Chełmińsko – Dobrzyńskiego.

2.1.2 Spójność przyrodnicza:

Na obszarze gmin znajduje się szereg indywidualnych form ochrony przyrody, jak pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Celem ochrony pomników przyrody m.in. sędziwych i okazałych drzew jest zachowanie tworów przyrody o szczególnej wartości naukowej, kulturowej i historycznej, odznaczających się indywidualnymi i niepowtarzalnymi cechami. Występują tutaj rezerваты: „Zbocza Płutowskie”, „Góra św. Wawrzyńca”, „Ostrów Panieński”, „Łęgi na Ostrowiu Panieńskim”, „Jamy”, „Dolina Osy”, „Rogóźno Zamek”.

Tereny z obszaru LGD wchodzą w skład europejskiej sieci ochrony przyrody NATURA 2000. Od 2006 roku gmina Świecie nad Osą wchodzi w skład obszaru Zielone Płuca Polski, ponieważ większa część gminy (2/3 powierzchni) to tereny chronionego krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi, oraz dodatkowym walorem są atrakcyjne kompleksy lasów, jezior i użytków zielonych. Znajdują się na tym terenie specyficzne gatunki roślin i zwierząt. Wspólną cechą gmin tworzących LGD są ubogie zasoby surowców mineralnych. Jedynym bogactwem naturalnym, które może mieć istotny wpływ na rozwój gospodarczy obszaru jest solanka nawiercona w otworach jury dolnej na głębokości około 1600 m w miejscowości Marusza (gm. Grudziądz). Ponadto na terenie gmin występuje lokalnie kreda jeziorna oraz miejscami torf.

Rzeźba terenu jest urozmaicona (polodowcowa wysoczyzna morenowa płaska i falista oraz pagórki i wzgórza morenowe, pagórki i wzgórza krzemowe). Na terenie LGD występuje zróżnicowanie rodzajów kompleksów glebowych.

Na obszarze LGD znajduje się część Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego oraz obszaru chronionego krajobrazu – teren strefy krawędziowej Doliny Wisły. Obszar Parków Krajobrazowych obejmuje tereny Gmin: Chełmno, Grudziądz oraz część Gminy Stolno. Obszar Parku chroni prawą i lewobrzeżną część Wisły na odcinku od Bydgoszczy do miejscowości Nowe. Park jest największym w woj. kujawsko-pomorskim odznaczającym się bogactwem fauny i flory.

Obszar LGD ponadto cechuje typowo rolniczy charakter, gdzie użytki rolne stanowią znaczny udział w powierzchni całkowitej obszaru - gleby klasy I-IV należące do najlepszych w województwie kujawsko-pomorskim. Na obszarze jest dużo małych gospodarstw rolnych.

2.1.3. Spójność historyczno-kulturowa - Ziemia Chełmińska silnie związana z historią Zakonu Krzyżackiego charakteryzuje się bogatym dziedzictwem historycznym i kulturowym. Najlicniejszą grupę zabytków reprezentują budowle gotyckie będące spuścizną po państwie zakonnym. Należą do nich zamki obronne i kościoły. We wszystkich gminach będących członkami LGD odnajdujemy ślady dawnej historii sięgające czasów Bolesława Chrobrego. Najbardziej znane obiekty to Zamek w Radzynie Chełmińskim oraz Rogóźnie. W Starogrodzie (gm. Chełmno), Lipienku (gm. Lisewo) i Pokrzywnie (gm. Gruta) widać jedynie pozostałości, które jednoczą społeczność i pozwalają kultywować tradycję. Nie bez znaczenia pozostaje działalność Towarzystwa Jaszczurczego - tajnego związku szlachty Ziemi Chełmińskiej, utworzonego w 1397 roku w celu walki z zakonem krzyżackim o obronę jej praw. Prawdopodobnie tradycje Towarzystwa przetrwały aż do powstania Związku Pruskiego w 1440 roku. Założycielami Towarzystwa Jaszczurczego byli czterej rycerze: Mikołaj i Hanusz z Ryńska (gm. Płużnica) oraz Fryderyk i Mikołaj Kitnowscy. Towarzystwo działało w Radzynie Chełmińskim na podstawie statutu zatwierdzonego przez Krzyżaków. Po zawarciu pierwszego pokoju toruńskiego w 1411 roku wielki mistrz krzyżacki Heinrich von Plauen, wbrew postanowieniom tego traktatu, krwawo rozprawił się z opozycją rycerską kierowaną przez Towarzystwo, którego przywódcę, Mikołaja z Ryńska pojmano w Lipienku (Gmina Lisewo), a następnie stracono w Grudziądzu. Historia tego słynnego i zasłużonego Towarzystwa jest ściśle związana z ziemiami znajdującymi się na obszarze -LGD, co również zespala tereny LGD pod kątem historyczno – kulturowym.

Dowodem na tę spójność historyczno – kulturową mogą być obecnie prężne funkcjonujące na obszarze LGD trzy Bractwa Rycerskie, które kultywują historię i zwyczaje rycerstwa, organizują pokazy i turnieje.

Kolejną cechą charakterystyczną dla obszaru LGD związaną z bogatymi zasobami kulturowymi są liczne zespoły dworskie. Łącznie na tym obszarze znajduje się kilkadziesiąt pałaców, zespołów pałacowo-parkowych, budynków pozostałych z kompleksów dworskich. Tak liczne nagromadzenie tych obiektów świadczy o wysokiej kulturze rolnej tych obszarów i o znaczeniu historycznej Ziemi Chełmińskiej. Obiekty te są ciekawe architektonicznie i stylowo.

Na obszarze objętym LSR odnajdziemy liczne poniatówki, stare młyny, szkoły, chaty, cmentarze mennonickie. Warto zwrócić uwagę na liczne kapliczki i krzyże przydrożne rozsiane w krajobrazie wiejskim.

Na obszarze LGD znajduje się kilka fortów z XIX wieku oraz kilkadziesiąt schronów z okresu międzywojennego wchodzących w skład fortyfikacji Twierdzy Grudziądz i Twierdzy Chełmno. Do dnia dzisiejszego można na tym terenie znaleźć liczne fragmenty murów, schrony amunicyjne, stacje wodne.

Dziedzictwo niematerialne – na obszarze działa wielu lokalnych wytwórców, w tym rękodzielnicy, producenci artykułów i przetworów spożywczych, wiele firm produkujących lokalne produkty. Osoby te chętnie uczestniczą w piknikach, jarmarkach, w kultywowaniu dziedzictwa niematerialnego. Niektóre produkty (np. chleb) są wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Na obszarze odbywają się liczne imprezy, w tym cykliczne, które integrują i aktywizują społeczność lokalną. Wydarzenia te opierają się na tradycji, zwyczajach, obrzędach, kultywują stare zawody, co przekłada się na

podkreślenie specyfiki tego obszaru w stosunku do regionu. Są nimi: pikniki historyczne, pikniki rodzinne z udziałem zastępów rycerskich, rajdy rowerowe po „Szlaku Gotyckich Świątyń”, „Twierdzy Chełmno”. Wiele tych imprez, realizowanych w plenerze wykorzystuje zasoby kulturowe tj. zamki, ich ruiny, miejsca historyczne.

Obecnie obszar LGD reprezentują 4 sektory: publiczny – samorzady gmin społeczny – organizacje pozarządowe, gospodarczy – rolnicy oraz przedsiębiorcy oraz mieszkańcy – osoby fizyczne, zamieszkujące obszar objęty LSR. Reprezentacja czterech sektorów, które będą współpracować w LGD współtworząc LSR, a potem ją realizować, daje gwarancję sukcesu jej wdrożenia. Taką gwarancję daje partycypacyjne przygotowanie LSR, które pozwoliło na wykształcenie się w społecznościach i lokalnych samorządach umiejętności porozumiewania się, wyrażania swoich opinii, współodpowiedzialności za rozwój obszaru, pozwoliło wytyczyć kierunek działania zgodny z oczekiwaniami społeczności lokalnej.

Mapa obszaru objętego LSR

Obszar planowany do objęcia LSR: 10 gmin, w tym 3 z powiatu chełmińskiego, 6 z grudziądzkiego, 1 z wąbrzeskiego.

3. Potencjał LGD

3.1 Opis sposobu powstania i doświadczenia LGD

Działania związane z budowaniem Lokalnej Grupa Działania powstały z inicjatywy aktywnych przedstawicieli czterech gmin tj. Chełmno, Stolno, Grudziądz i Lisewo na początku 2006 roku, kiedy to grupa inicjatywna składająca się z przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców podjęła rozmowy na temat współpracy partnerskiej. Na skutek porozumienia zawartego pomiędzy samorządami podjęto proces informowania społeczności lokalnej o inicjatywie Leader, o idei partnerstwa pomiędzy sektorem społecznym, publicznym i gospodarczym. W efekcie spotkań w 2006 roku doszło do założenia i zarejestrowania Stowarzyszenia pod nazwą nawiązującą do uwarunkowań przyrodniczo – historycznych obszaru. Nazwa pochodzi od połączenia słów Vistula – Wisła i Terra Culmensis – Ziemia Chełmińska. Obszar LGD to teren Ziemi Chełmińskiej. Dodatek „Rozwój przez Tradycję” – określa pomysł na rozwój obszarów wiejskich – rozwijając się wykorzystując dostępne bogactwa naturalno – kulturowe.

W 2015 roku na podstawie deklaracji członkowskich i uchwał poszczególnych Rad Gmin, LGD powiększyła obszar działania o nowych członków jakimi są: Gmina Gruta, Miasto i Gmina Łasin, Gmina Płużnica, Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński, Gmina Rogóźno oraz Gmina Świecie nad Osą.

Przystąpienie nowych gmin do LGD podyktowane było wieloma aspektami. Głównie specyfiką obszaru, w tym spójnością: geograficzną, przyrodniczą, historyczno-kulturową, a także pozytywnymi doświadczeniami wynikającymi ze współpracą lokalnych samorządów w bieżącej działalności. Połączenie gmin bezpośrednio ze sobą sąsiadujących, mających doświadczenie we wdrażaniu podejścia LEADER gwarantuje sukces we wdrażaniu kolejnych działań.

Działania podejmowane przez gminy, które w roku 2015 dołączyły do LGD są spójne, zbieżne z działaniami, które były dotychczas wdrażane na obszarze LGD. Nowi członkowie zauważając wspólne potrzeby, wspólny kierunek działania, podjęli decyzję o utworzeniu grupy, która na podstawie istniejących zasobów, doświadczenia będzie realizowała swoją wizję, wpisując się w potrzeby i wizję regionu. Partnerzy wytyczyli sobie jako cel realizację działań na rzecz rozwoju obszaru LGD korzystając z możliwości dostępu do wielu funduszy.

Od początku swojego istnienia grupa pozyskała środki na realizację wielu działań na rzecz animacji, aktywizacji, integracji, poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju usług dla ludności, promocji dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego, na rzecz powstania nowoczesnych obiektów użyteczności publicznej, na rozwój miejsc integracji społecznej i dostosowanie infrastruktury do potrzeb aktywności lokalnej, na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej, w tym przystosowanie obiektów i terenów dla celów turystyki, na wdrażanie inicjatyw związanych z rozwojem turystyki.

Doświadczenie LGD w realizacji projektów.

W zakresie środków wydatkowanych w latach 2009-2015 (środki w ramach PROW 2007-2013) grupa podjęła szereg działań w ramach kosztów na „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” realizując projekty na rzecz promocji obszaru, aktywizacji i integracji mieszkańców typu: warsztaty florystyczne, kulinarne, imprezy promujące obszar, w tym ważne, ciekawe miejsca i osoby z obszaru, rajdy rowerowe, konkursy kulinarne, rękodzielnicze (np. pisanka Wielkanocna) oraz fotograficzne. Grupa prowadziła szereg spotkań informacyjnych, konferencji, doradztwa. Działania te były niezbędne do zaktywizowania społeczności lokalnej, promocji obszaru oraz promocji działań wdrażanych w ramach LSR na lata 2008-2015. Na ten cel grupa wydatkowała środki w łącznej wysokości **185.397,97 zł**.

Jeżeli chodzi o wdrażanie LSR w latach 2009 – 2015 za pośrednictwem LGD na podstawie ogłaszanych konkursów w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” zrealizowano następujące typy operacji:

- działania infrastrukturalne – m.in. wybudowano, wyremontowano, wyposażono obiekty użyteczności publicznej (w tym obiekty sportowe), wybudowano miejsca rekreacji i wypoczynku (w tym zewnętrzne siłownie, place zabaw), wybudowano ścieżki rowerowe, chodniki, parkingi. Działania te realizowano z programów: „Odnowa i rozwój wsi” oraz „Małe projekty”;
- działania promocyjne, w tym imprezy muzyczne o znaczeniu ogólnopolskim, gry terenowe. Działania te realizowano z programu: „Małe projekty”;
- dotacje dla przedsiębiorców – m.in. na rozwinięcie firm w branży usługowej, budowa obiektu turystycznego. Działania te realizowano z programu: „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”;
- dotacje dla rolników – m.in. na rozwinięcie działalności pozarolniczej polegające na świadczeniu usług nowoczesnym sprzętem. Działania te realizowano z programu: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”.

Na w/w operacje grupa wydatkowała środki w wysokości **3.069.708,00 zł**.

Grupa zrealizowała dwa projekty współpracy: „Kujawsko-Pomorskiem Szlakiem Lokalnych Grup Działania”, akronim: KPSLGD – projekt o zasięgu krajowym. Partnerami były wszystkie lokalne grupy z obszaru województwa kujawsko-pomorskiego. LGD „Vistula – Terra Culmensis” była jednym z partnerów projektu. W ramach zadania wydano publikację, widokówki, mapę o wszystkich grupach. Działanie to miało na celu promocję

LGD i jego obszar, wzmocnienie pozycji grupy wśród mieszkańców i potencjalnych odbiorców. Projekt realizowany był w roku 2011.

Drugim zrealizowanym projektem współpracy był projekt pn.: „Wiedza i doświadczenie lokalnych liderów z obszaru LGD "Vistula - Terra Culmensis" i Wieczno”, akronim: WIDLL – projekt o zasięgu krajowym, realizowany w partnerstwie z LGD Wieczno. Grupą Koordynującą była LGD „Vistula – Terra Culmensis”. W ramach projektu skierowanego do lokalnych liderów zrealizowano szereg działań mających na celu nabycie przez nich wiedzy i doświadczenia niezbędnego do skutecznego wdrażania dobrych praktyk na swoich obszarach. W tym celu wydano poradnik dla lokalnych liderów, pokazujący jak należy działać, zarządzać, skąd sołectwa mogą pozyskiwać środki, pokazano projekty zrealizowane przez innych beneficjentów. Ponadto zorganizowano wizyty studyjne dające praktyczną wiedzę i doświadczenie w organizowaniu imprez, w skutecznym angażowaniu społeczności i pozyskiwaniu środków. Projekt dał także możliwość pochwalenia się swoim dorobkiem i osiągnięciami przez sołectwa z terenu partnerskich LGD poprzez organizację konkursu. Konkurs był motywatorem do podejmowania trudu działania na rzecz społeczności wiejskiej i swojej miejscowości na przyszłość - na zasadzie warto działać, to się opłaci, to zostaje zauważone. Podsumowanie projektu odbyło się w formie imprezy plenerowej, gdzie zaprezentowano rezultaty projektu, w tym zorganizowano galerię osiągnięć sołectw zgłoszonych do konkursu. Impreza miała także za zadanie integrację społeczności z terenu partnerskich LGD. Projekt realizowany był na przełomie lat 2013-2014. Wydatki na projekty współpracy wyniosły łącznie **78.892,41 zł**.

Ważnym działaniem grupy była promocja lokalnych zasobów, w tym produktów lokalnych. Grupa nie tylko pomagała w promocji, ale i wspierała lokalnych producentów i rękodzielników poprzez: wykup stoisk wystawienniczych, udział w targach międzynarodowych (np. na Litwie, na Słowacji), udział w ogólnopolskich targach i jarmarkach (np. w Poznaniu, Kielcach, Bydgoszczy, Grucznie), udział w regionalnych targach i jarmarkach (np. w Toruniu, Przysieku, Grudziądzu) oraz udział w targach i jarmarkach lokalnych (np. w Lisich Kątach, Chełmnie, w dożynkach gminnych, powiatowych).

Lokalna Grupa Działania w ramach środków z Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego realizowała projekt międzynarodowy pn. „Produkt Regionalny i Lokalny Bodźcem do Rozwoju Społeczności; Rejestracja, Promocja, Partnerstwo: V4 dla EaP”. LGD przedsięwzięcie wdrażało wspólnie z Partnerami, wśród których znajdują się organizacje pozarządowe z krajów Grupy Wyszehradzkiej (Słowacji, Czech, Węgier) oraz Partnerstwa Wschodniego (Mołdawii, Gruzji, Białorusi i Armenii). Wszystkie zrealizowane w ramach projektu zadania miały na celu wsparcie lokalnych społeczności krajów Partnerstwa Wschodniego w rejestracji produktów regionalnych. W oparciu o doświadczenia Państwa Grupy Wyszehradzkiej, w tym nasze LGD prezentowaliśmy jak praktycznie funkcjonuje unijny system rejestracji unikalnych produktów, pozwalający nie tylko wyróżniać i promować tradycyjne miejscowe wyroby, lecz również chronić producentów przed nieuczciwą konkurencją. LGD „Vistula – Terra Culmensis” pokazywała swoje doświadczenie ze współpracy z producentami produktów lokalnych. W ramach projektu powstała publikacja nt. rejestracji produktów lokalnych, zasad promocji, powstało wiele materiałów promocyjnych. Utworzona została strona internetowa <http://culinaryroutes.org/>, która jest swoistego rodzaju przewodnikiem po produktach lokalnych krajów partnerskich. Utworzony został profil na portalu społecznościowym Facebook, celem szybkiej wymiany doświadczeń, spostrzeżeń. Głównymi beneficjentami projektu były Mołdawia i Gruzja, które zaakceptowały unijne porozumienie o strefie wolnego handlu. Armenia i Białoruś pełnili rolę obserwatorów, których celem było nabycie dobrych praktyk. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że do tej pory rzadko podejmowano oddolne inicjatywy rejestrowania produktów lokalnych zarówno w Mołdawii, jak i Gruzji. Projekt realizowany był w latach 2014-2015, a jego wartość wyniosła **203.384,80 zł**.

Ponadto grupa zrealizowała w latach 2008 - 2015 szereg projektów mających na celu nabycie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji przez mieszkańców LGD takich jak: florystyczne, wikliniarskie, kosmetyczne, fryzjerskie, wyrobu świec i mydeł, z zakresu filcowania, wyrobu sztucznej biżuterii, z zakresu pozyskiwania funduszy unijnych, pisanie wniosków, z zakresu księgowości. Były to środki pozyskane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

LGD podejmowała się zadań w zakresie animacji, aktywizacji, integracji mieszkańców i promocji obszaru takich jak: organizacja warsztatów kulinarnych i florystycznych i spotkań dla seniorów, organizację rajdów rowerowych dla dzieci i młodzieży, organizację pikników historycznych i inscenizacji historycznych. Środki na ten cel grupa pozyskała z Samorządu Województwa i Powiatu Chełmińskiego.

Stowarzyszenie zrealizowało także projekt mający na celu aktywizację i integrację kobiet wykluczonych społecznie. W tym celu utworzono Klub Aktywnej Kobiety (KAK), gdzie przeprowadzano treningi interpersonalne, motywacyjne, spotkania w kuchni, ze specjalistami i fachowcami – lekarz, fryzjer, kosmetyczka, kucharz, przeprowadzono kurs samoobrony.

Prezentacja zrealizowanych projektów w podziale na lata realizacji:

2008:

1. „WIEDZA O FUNDUSZACH UNIJNYCH TO PODSTAWA ROZWOJU LGD VISTULA-TERRA CULMENSIS” - projekt współfinansowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w ramach konkursu nr 11/2008 „Wspieranie lokalnych inicjatyw wiejskich w ramach aktywizacji terenów wiejskich – GRANTY - Lider”.

Okres realizacji 26.04.2008r. -30.09.2008r. W ramach zadania prowadzono działania promocyjne i informacyjne (konkurs wiedzy o programie Leader skierowany do młodzieży gimnazjalnej, rozbudowa strony internetowej, zorganizowano konferencję pn. „Produkt lokalny, a środki z UE” skierowaną do liderów z obszaru LGD. W konferencji udział wzięło 40 osób, a jej celem było pokazanie jakie możliwości ma produkt lokalny w rozwoju obszarów wiejskich, utworzono Punkt Informacyjny o środkach z PROW 2007-2013, PO KL i RPO WK-P ze szczególnym uwzględnieniem Programu Leader, którego celem było świadczenie usług informacyjnych na temat dostępnych środków z funduszy unijnych. Kwota pozyskanej dotacji **12.000,00 zł**.

2. „NOWE KWALIFIKACJE DLA MIESZKANCÓW LGD VISTULA- TERRA CULMENSIS” – projekt realizowany w ramach konkursu nr POKL/9.5/2007 ogłoszonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego: Priorytet IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, działanie 9.5. „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich”. Zadanie obejmowało przeprowadzenie warsztatów z rękodzieła artystycznego dla 40 osób (haft, szydełkowanie, koronkarstwo, biedermeier - sztuka dekoracyjna, decoupage - sztuka zdobienia - wyklejanie, malowanie ceramiki, wieńce na każdą okazję). Okres realizacji 05.05.2008r. - 31.10. 2008r. Kwota dofinansowania: **49.836,00 zł**.

2009:

1. „AKADEMIA SOŁTYSÓW” – projekt realizowany w ramach konkursu nr 2/6.3/2008 ogłoszonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu VI, działanie 6.3. „Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.12.2008r. - 31.05.2009r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie szkoleń skierowanych do sołtysów oraz liderów z obszaru LGD z zakresu pozyskiwania funduszy unijnych. Projektem objęto 60 osób. Projekt został wyróżniony i umieszczony w bazie dobrych praktyk WUP. Kwota dofinansowania: **49.566,00 zł**.

2. „WIEDZĄC WIĘCEJ - MOŻNA WIĘCEJ”- projekt realizowany w partnerstwie z Powiatem Chełmińskim w ramach konkursu nr 12/POKL/9.5/2008 ogłoszonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu IX, działanie 9.5 „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.05.2009r. - 31.10.2009r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie szkoleń skierowanych do 30 przedstawicieli organizacji pozarządowych z zakresu funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz w zakresie księgowości i rozliczania dotacji. W ramach projektu wydawane były biuletyny informacyjno-promocyjne. Kwota dofinansowania **25.570,80 zł**.

3. „KWITNĄCY INTERES-KURS FLORYSTYCZNY” - projekt realizowany w ramach konkursu nr 12/POKL/9.5/2008 ogłoszonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu IX, działanie 9.5 „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.06.2009r. - 30.09.2009r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie kursu z zakresu florystyki, dekoracji stołów i wnętrz dla 40 osób. Uczestnicy otrzymali gadzety promocyjne-koszulki, kubki, breloki, długopisy. W ramach projektu został zakupiony aparat fotograficzny oraz laptop. Kwota dofinansowania **49.225,28 zł**

4. „DOBRE PRAKTYKI - upowszechnianie współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi, a jednostkami samorządów terytorialnych, przedsiębiorcami i lokalnymi wytwórcami”. Zadanie obejmowało przeprowadzenie konferencji pn. „Łączy nas dobre praktyki”, gdzie zostały zaprezentowane przykłady współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi, a jednostkami samorządów terytorialnych, przedsiębiorcami, lokalnymi wytwórcami i innymi organizacjami. W konferencji łącznie wzięło udział 80 osób. Podczas konferencji odbyła się debata na temat współpracy pomiędzy różnymi sektorami. Okres realizacji projektu 15.10.2009r. - 15.02.2010r. Kwota dofinansowania - **4.000,00 zł**.

2010:

1. „RAZEM SPLEĆMY SOBIE PRZYSZŁOŚĆ” - projekt realizowany w ramach konkursu nr 12/POKL/9.5/2008 ogłoszonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu IX, działanie 9.5 „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 15.01.2009r. - 15.02.2010r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie dla 40 osób warsztatów z zakresu wikliniarstwa. Uczestnicy otrzymali gadzety promocyjne m.in.: koszulki, kubki, alkomaty, długopisy. Kwota dofinansowania **44.429,28 zł**

2011:

1. "KU LEPSZEJ PRZYSZŁOŚCI - Klub Aktywnej Kobiety" - projekt realizowany w ramach konkursu ogłoszonego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu Promocja integracji społecznej, działanie 7.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.04.2011r. -31.12.2011 r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie 8 spotkań warsztatowych dla 40 uczestniczek z obszaru LGD (utworzone były 4 grupy po 10 os. każda). Kwota dofinansowania: **35.560,00 zł**.

2. "KU LEPSZEJ PRZYSZŁOŚCI - kurs kosmetyczny z elementami stylizacji paznokci i wizażu" projekt

realizowany w ramach konkursu nr 6/6.3/2010 ogłoszonego Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu Rynek pracy otwarty dla wszystkich, działanie 6.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.04.2011-30.06.2011. Kwota dofinansowania: **43.440,00 zł**

3. "KU LEPSZEJ PRZYSZŁOŚCI - kurs z zakresu rękodziela artystycznego"- projekt realizowany w ramach konkursu nr 6/6.3/2010 ogłoszonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu Rynek pracy otwarty dla wszystkich, działanie 6.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.07.2011r. -30.09.2011r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie kursu z zakresu wyrobu sztucznej biżuterii dla 20 uczestniczek, podzielonych na 4 grupy. Kwota dofinansowania: **48.529,97 zł**

4. "KU LEPSZEJ PRZYSZŁOŚCI - kurs z zakresu księgowości komputerowej"- projekt realizowany w ramach konkursu nr 6/6.3/2010 ogłoszonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu Rynek pracy otwarty dla wszystkich, działanie 6.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.10.2011r. - 31.12.2011r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie kursu księgowości komputerowej dla 20 osób (4 grupy). Kwota dofinansowania: **38.800,00 zł.**

5. "Kurs tańca - równe szanse i większe możliwości" - projekt realizowany w ramach konkursu nr 13/POKL/9.5/2010 ogłoszonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko - Pomorskiego współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, działanie 9.5 „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.06.2011r. – 31.12.2011r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie kursu tańca dla 40 dzieci ze Szkoły Podstawowej w Małych Łunawach (Gmina Chełmno). Kwota dofinansowania: **38.630,00 zł.**

6. "Język angielski - większe możliwości i równe szanse" - projekt realizowany w ramach konkursu nr 13/POKL/9.5/2010, ogłoszonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko - Pomorskiego współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, działanie 9.5 „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.09.2011r. - 30.04.2012r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie kursu języka angielskiego dla uczniów ze Szkoły Podstawowej w Małym Czystem (Gmina Stolno). Wsparciem zostało objętych 28 osób, w tym 14 dzieci. Kwota dofinansowania: **36.675,00 zł**

2012:

1. "KU LEPSZEJ PRZYSZŁOŚCI – Kurs filcowania" - projekt realizowany w ramach konkursu nr 7/6.3/2011 ogłoszonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu Rynek pracy otwarty dla wszystkich, działanie 6.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.04.2012r. - 30.06.2012r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie 54 godzin kursu zawodowego, w tym 8 godzin zajęć z doradcą zawodowym dla każdej z grup. Uczestnicy otrzymali poradniki dotyczące metod filcowania oraz półprodukty do dalszego wytwarzania produktów z filcu. Ilość uczestniczek – 20 osób (4 grupy). Kwota dofinansowania: **46.100,00 zł.**

2. "KU LEPSZEJ PRZYSZŁOŚCI – Kurs tworzenia świec i mydeł ozdobnych" - projekt realizowany w ramach konkursu nr 7/6.3/2011 ogłoszonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Priorytetu Rynek pracy otwarty dla wszystkich, działanie 6.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji projektu 01.07.2012r. - 30.09.2012r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie 54 godzin kursu zawodowego, w tym 16 godzin zajęć z zakresu obsługi kasy fiskalnej dla każdej z grup. Uczestnicy otrzymali półprodukty oraz formy do tworzenia świec i mydeł. Ilość uczestniczek – 20 osób (4 grupy). Kwota dofinansowania: **46.100,00 zł**

3. „Czas seniorów” zadanie dofinansowane przez Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Okres realizacji: 01.07.2012r. - 30.08.2012r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie warsztatów kulinarnych dla seniorów pn. „Naleśniki na 100 sposobów” oraz organizację ogniska. Zadanie skierowane do 60 osób. Kwota dofinansowania: **1.000,00 zł.**

4. „Czas seniorów II” zadanie dofinansowane przez Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Okres realizacji: 01.09.2012r. - 30.10.2012r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie warsztatów florystycznych dla seniorów. Zadanie skierowane do 20 osób. Kwota dofinansowania: **1.000,00 zł.**

2014:

1. „Czas seniorów - Festiwal zupy” - zadanie dofinansowane przez Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Okres realizacji: 01.09.2014r. - 30.10.2014r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie warsztatów

kulinarnych.. Zadanie skierowane do 20 osób. Kwota dofinansowania: **1.500,00 zł.**

2. „Zwyczaje wsi średniowiecznej” - dotacja ze środków Starostwa Powiatowego w Chełmnie na realizację zadania publicznego pikniku - w ramach zadania sfinansowano występ Zastępu Rycerskiego z Chełmna podczas pikniku historycznego w Krusinie (gmina Lisewo). Kwota dofinansowania: **1.500,00 zł.**

2015:

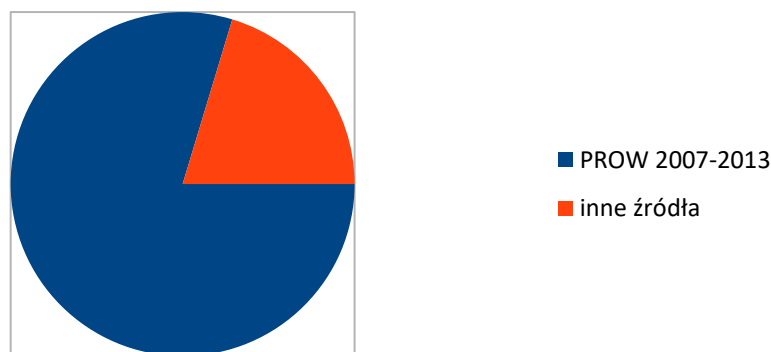
1. „SENIOR W AKCJI” Czas dla nas - zadanie dofinansowane przez Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Okres realizacji: 03.08.2015r. - 30.09.2015r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie warsztatów kulinarnych i pikniku integracyjnego w Sosnowce (gm. Grudziądz). Zadanie skierowane do 75 osób. Kwota dofinansowania: **2.100,00 zł.**

2. „Na 2 kołach po Ziemi Chełmińskiej” - zadanie dofinansowane przez Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Okres realizacji: 01.06.2015r. - 31.07.2015r. Zadanie obejmowało przeprowadzenie rajdu rowerowego dla dzieci i młodzieży z finałem na terenie Osady Rycerskiej w Chełmnie. Zadanie skierowane do 75 osób. Kwota dofinansowania: **2.000,00 zł.**

3. „Zwyczaje wsi średniowiecznej” - dotacja ze środków Starostwa Powiatowego w Chełmnie na realizację zadania publicznego - w ramach zadania zrealizowano piknik historyczny na terenie Osady Rycerskiej w Chełmnie w tym m.in. odbył się występ Zastępu Rycerskiego z Chełmna.. Kwota dofinansowania: **2.700,00 zł.**

Łącznie w okresie 2008-2015 grupa pozyskała na realizowane działania 4.698.310,94 zł, w tym z PROW 2007-2013: 3.914.663,81 zł, z pozostałych źródeł: 783.647,13 zł. Środki z pozostałych źródeł stanowią 16,67 % środków pozyskanych ogółem, co dla lokalnej grupy działania jest wielkim sukcesem.

Środki pozyskane w latach 2008-2015

Dotychczasowa polityka realizacji LSR przez LGD „Vistula – Terra Culmensis” za pomocą wielu źródeł / wielu funduszy jest znakomitą podstawą do dalszej działalności, do połączenia wiedzy i doświadczenia wszystkich sektorów budujących LGD i LSR i tym samym do wspólnej realizacji założeń zaplanowanych na okres programowania 2014-2020.

Doświadczenie w realizacji wyżej opisanych przedsięwzięć pozwala grupie wkroczyć w nowe założenia z potencjałem i wiedzą dając gwarancje skutecznego wdrożenia zaplanowanych działań i rozliczenia wydatkowanych środków. LGD jest na lokalnym rynku grupą, która jest rozpoznawalna, ma partnerów chętnych i gotowych do pracy, ma zaplecze kadrowe, wiedzę niezbędną do skutecznego podejmowania działań zawartych w LSR, które poniekąd będą kontynuacją lub poszerzeniem zadań i projektów realizowanych w poprzednich latach.

Tak jak w latach poprzednich, LSR zakłada w nowym okresie programowania również wsparcie przedsiębiorców, organizację wydarzeń animacyjnych, aktywizacyjnych, integrujących, mających wpływ na aktywizację zawodową, działań ukierunkowanych na poprawę infrastruktury. LGD zamierza, tak jak dotychczas, również ubiegać się o dodatkowe środki na realizację celów statutowych i założeń LSR. Projekty i przedsięwzięcia zintegrowane dają szanse na większe powodzenie, ale również dają większe szanse na rozwój obszaru LGD, na poprawę społeczno – gospodarczą jego mieszkańców.

3.2 Reprezentatywność LGD

LGD jest podmiotem budującym swoją tożsamość na zasobach wiedzy i doświadczeniu swoich członków, dlatego jest otwarta na budowanie partnerstwa (przyjmowanie nowych członków). Partnerstwo trójsektorowe (sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy), jakim jest LGD pozwala na realizację założeń statutowych i LSR w oparciu o wiedzę i doświadczenie swoich członków. LGD korzysta z potencjału swoich członków przy wdrażaniu swoich działań.

Partnerzy – członkowie LGD to: gminy - przedstawicielami władz publicznych są Wójtowie, Burmistrzowie; organizacje pozarządowe, grupy nieformalne – którzy wybierają swoich przedstawicieli spośród swoich członków; przedsiębiorcy – osoby prowadzące działalności gospodarczą; rolnicy i ich domownicy, w tym właściciele gospodarstw agroturystycznych; to przedstawiciele spółdzielni socjalnych oraz mieszkańcy – osoby fizyczne zamieszkujący obszar LGD, którzy zgłosili swój akces do bycia członkiem LGD. LGD posiada także członka wspierającego jakim jest Powiat Chełmiński.

Dzięki członkostwu przedstawicieli różnych sektorów zaplanowane do realizacji zadania w ramach LSR mają większą szansę na powodzenie. Biorąc pod uwagę zakres zaplanowanych działań niezbędnym będzie skorzystanie z wiedzy i doświadczenia swoich członków przy wdrażaniu założeń LSR.

W skład Lokalnej Grupy Działania „Vistula Terra Culmensis – Rozwój Przez Tradycję” wchodzi przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców.

Sektor publiczny reprezentują jednostki samorządu terytorialnego wraz z podlegającymi instytucjami takimi jak szkoły, ośrodki kultury, ośrodki zdrowia, biblioteki.

Sektor społeczny reprezentują organizacje pozarządowe stowarzyszenia, kluby sportowe, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich.

Sektor gospodarczy reprezentują podmioty prowadzące działalność gospodarczą, w tym przedsiębiorstwa i rolnicy.

Mieszkańcy reprezentują osoby zamieszkałe na obszarze objętym LSR.

Tabela 1 : Liczba członków zwyczajnych Stowarzyszenia LGD „Vistula - Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję” wg stanu na dzień 14.12.2015 r.

Lp.	Sektor	Liczba członków
1.	Publiczny	11
2.	Społeczny	19
3.	Gospodarczy	26
4.	Mieszkańcy	75
RAZEM		131

Tabela 2 : Liczba członków wspierających Stowarzyszenia LGD „Vistula - Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję” wg stanu na dzień 14.12.2015 r.

Lp.	Sektor	Liczba członków
1.	Publiczny	1

Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia mogą być pełnoletnie osoby fizyczne oraz osoby prawne, które złożyły deklarację członkowską i działają na rzecz realizacji celów statutowych Stowarzyszenia.

Decyzja o przyjęciu na członka podejmowana jest w drodze uchwały Zarządu LGD. Utrata członkostwa następuje również w drodze uchwały zarządu, ale jej podjęcie warunkowane jest następującymi czynnikami: pisemna rezygnacja złożona Zarządowi, śmierci członka, wykluczenie przez Zarząd z powodu łamania Statutu i nieprzestrzegania uchwał władz stowarzyszenia, z powodu notorycznego nie brania udziału w pracach Stowarzyszenia lub z powodu utraty praw obywatelskich na mocy prawomocnego wyroku sądu.

Lokalna Grupa Działania jako Stowarzyszenie wciąż pozyskuje nowych członków, którzy stają się formalnymi partnerami LGD poprzez złożenie deklaracji członkowskiej. Poszerzanie składu LGD jest sprawą priorytetową dla władz, ze szczególnym naciskiem na pozyskanie jak największej reprezentatywności sektora społecznego i gospodarczego z obszaru działania.

Budowanie silnego partnerstwa z szeroką reprezentatywnością środowisk lokalnych jest celem nadrzędnym działania LGD, mającym swoje odzwierciedlenie w misji rozwoju.

Rola i zadania partnerów

Wiedza i doświadczenie lokalnych partnerów pozwoli z sukcesem wdrażać działania na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, przeciwdziałać zjawiskom wykluczenia społecznego i ubóstwa. Pozwoli na rozwój ekonomii społecznej i usług świadczonych w interesie ogólnym. Skutecznie pozwoli realizować rewitalizację społeczno - gospodarczą.

LGD w tym zakresie planuje podjąć szereg działań:

- za pomocą operacji wdrażanych w ramach środków z EFRROW, EFRR, EFS (środki w ramach EFSI możliwych do wdrażania za pomocą LGD w okresie programowania 2014-2020) – planuje się działania ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości (zakładanie nowych firm, rozwijanie istniejących firm, utworzenie inkubatora przedsiębiorczości), ukierunkowane na rozwój infrastruktury (budowa nowej i rozbudowa istniejącej infrastruktury), ukierunkowane na wzrost kapitału społecznego, na aktywizację mieszkańców, na wzrost aktywizacji zawodowej oraz na działania promocyjne mające wpływ na poprawę atrakcyjności obszaru - zadania realizowane przez podmioty inne niż LGD oraz LGD,
- za pomocą środków przeznaczonych na animacje i aktywizację – działania na rzecz obszaru dla wszystkich mieszkańców realizowanych bezpośrednio przez LGD,
- za pomocą innych źródeł finansowania – np. dotacje Samorządu Województwa, Starostwa Powiatowego, z innych możliwych dostępnych źródeł – działania realizowane przez LGD,
- za pomocą działań własnych - poprzez realizację celów statutowych – działania realizowane przez LGD np. ze środków własnych pochodzących ze składek członkowskich.

Działania te, realizowane we współpracy wszystkich partnerów, przyczynić się mają docelowo do ożywienia społeczno-gospodarczego, spadku poziomu bezrobocia, zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Grupy odbiorców realizowanych w ramach LSR działań.

Odbiorcami powyższych działań będą różne grupy beneficjentów, w tym beneficjenci bezpośrednio realizujący projekty. Zakłada się, iż działania będą realizowane oraz będą skierowane do możliwie jak największej liczby osób i podmiotów - przedstawicieli wszystkich sektorów w ramach ogłaszanych konkursów.

Ze względu na różne źródła finansowania poszczególnych zadań zakłada się udział w nich różnych typów beneficjentów takich jak: mieszkańcy obszaru ogólnie, instytucje publiczne, przedsiębiorcy, osoby prawne, osoby fizyczne chcące założyć działalność gospodarczą, rolnicy, JST, turyści, klienci firm ogólnie, osoby z grupy zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz osoby z ich otoczenia, osoby będące w trudnej sytuacji, ze względu na dostęp do rynku pracy, osoby bezrobotne, osoby poszukujące pracy, osoby należące do grupy defaworyzowanej.

Wyodrębnienie specjalnej grupy odbiorców działań.

Podczas konsultacji społecznych, dotyczących planowanych do realizacji zadań w ramach LSR interesariusze wyodrębnili specjalną grupę osób do których mają być kierowane działania. Nie oznacza to, że działania mają obejmować tylko i wyłącznie osoby z wytypowanej grupy, jednak należy zwrócić szczególną uwagę na nią, planując swoje zadania.

Grupa ta na obszarach wiejskich stanowi grupę osób, której wiele czynników nie pozwala funkcjonować tak jak pozostałym mieszkańcom – ograniczenie to wynika m.in. z położenia na rynku pracy, z pochodzenia, zamieszkania, wieku, stanu zdrowia oraz wielu innych czynników, które sprawiają, że osoby te są wykluczone społecznie lub zagrożone wykluczeniem.

Mieszkańcy obszarów wiejskich z samej definicji należą już do grupy osób wykluczonych społecznie – mają ograniczony dostęp do instytucji kultury, kina, teatru, itp. Jednak interesariusze podczas konsultacji wyodrębnili następujące osoby będące w szczególnej sytuacji:

Kobiety ze względu na mniejsze uczestnictwo w pracy zawodowej, niższą zatrudnialność, zmniejszoną gotowość do podjęcia pracy, okresową dezaktywizację (źródło: Raport „Działalność organizacji pozarządowych świadczących usługi na rynku pracy skierowane do kobiet” autorstwa Urszuli Sztanderskiej) stanowią grupę osób, która kwalifikuje się do określania mianem: osób z grupy defaworyzowanej.

Osoby młode - osoby do 35 r. ż. - osoba młoda, nieposiadająca pracy, często narażona jest na czynniki zewnętrzne, na demoralizację, szybciej ulega różnym patologiom, nie widząc wymiernych korzyści finansowych nie rejestruje się w urzędach pracy, bez doświadczenia zawodowego ma mniejsze szanse na poszukanie pracy, bez odpowiednio dostosowanego dojazdu czy posiadania własnego środka transportu ma ograniczone możliwości dojazdu do pracy. Młodzi ludzie, często mają trudności w podjęciu pracy nie tylko z powodu nieodpowiednich kwalifikacji, ale również brakuje im umiejętności poszukiwania pracy, komunikowania się, generalnie poruszania się w świecie instytucji społecznych. Brakuje im motywacji, ale również właściwości psychologicznych pozwalających na radzenie sobie na rynku pracy i poruszania się po nim. Nakładanie się wielopokoleniowych stereotypów, łączenie się kilku negatywnych zjawisk powoduje niechęć do podejmowania jakichkolwiek zmian.

Dzieci natomiast mieszkające na obszarach wiejskich, gdzie brak domów kultury, ofert spędzania czasu wolnego, ofert edukacyjnych, ograniczonego dostępu do kina i teatru mają również gorszą sytuację w porównaniu do dzieci z obszarów miejskich. Na terenach wiejskich nie działają świetlice środowiskowe, kluby. Samorządy gminne tylko okazjonalnie udostępniają, ze względu na ograniczenia finansowe, świetlice wiejskie, a w obiektach ogólnodostępnych np. placach zabaw, boisk, nie ma animatorów kreujących gry, zabawy, organizujących czas wolny (źródło: dane własne samorządów gminnych, Raport Jadwigi Werbanowskiej zatytułowany „Problematyka

organizacji pozarządowych jako usługodawców dla młodzieży na rynku pracy”).

Osoby starsze w wieku 50+ – osoby starsze na obszarach wiejskich po przejściu na emeryturę, uzyskaniu prawa do świadczenia rentowego często zamykają się na inne, dodatkowe zadania, traktując je jako zadania obowiązkowe, w których „nie muszą” już uczestniczyć, bo ich ścieżka zawodowa, praca na rzecz innych się przecież zakończyła. Taka postawa, pogarszający się stan zdrowia ze względu na wiek, powoduje wykluczanie się z życia społecznego, stagnację, brak motywacji i chęci do dalszego działania. Innym czynnikiem mającym wpływ na brak zaangażowania jest ich ograniczenie czasowe ze względu na konieczność zajmowania się i świadczenia opieki na rzecz wnuków. Na wsiach, często w domach wielorodzinnych, to dziadkowe pozostają w domach, sprawując opiekę nad dziećmi, by osoby młode mogły się realizować zawodowo. Nie ma żłobków, ograniczona jest liczba przedszkoli, a przede wszystkim ich dostępność zarówno pod kątem odległości jak i dysponowaniem odpowiednią ilością miejsc. Niska aktywność zawodowa osób starszych wynika z trudnej sytuacji na rynku pracy, z wysokiego bezrobocia, z trudnych warunków gospodarowania i wysokich kosztów pracy, z braku zainteresowania ze strony pracodawców osobami starszymi - wolą osoby młodsze, bardziej wydajniejsze, które mniej chorują, które są w szerszym zakresie przygotowane do nowoczesnych technologii. Przepisy prawa również w tym zakresie nie są przychylnie dla osób starszych, gdyż wydłużenie okresu ochronnego z 2 do 4 lat przed terminem nabycia uprawnień emerytalnych powoduje, że pracodawcy nie chcą zatrudniać osób, które weszły lub niedługo wejdą w okres ochronny, gdyż później nie będą mogli w sposób swobodny kreować polityki zatrudnienia ze względu na brak możliwości ich zwolnienia. Dlatego też tendencję braku aktywności, w tym aktywności zawodowej zauważa się już u osób powyżej 50 roku życia. Grupa tych osób, po wypadnięciu z rynku pracy, ma wiele trudności w jej poszukaniu. Osoby te korzystają ze świadczeń urzędów pracy, dorabiają w pracach sezonowych czekając biernie na osiągnięcie wieku emerytalnego. Często osoby starsze są zakwalifikowane do tzw. biernego bezrobocia – są ubezpieczeni jako domownicy rolnika lub przy współmałżonku, w przypadku gdy ten pracuje u innego pracodawcy. Taka sytuacja powoduje tylko pogarszanie się sytuacji tych osób na rynku pracy poprzez jego systematyczne obniżanie możliwości do zatrudnienia ze względu na brak „bycia na bieżąco”.

Osoby niepełnosprawne – podstawowym problemem osób niepełnosprawnych wydają się być bariery edukacyjne oraz niski poziom wykształcenia. Osoby z niepełnosprawnością nadal mają ograniczony dostęp do edukacji, w tym szczególnie do edukacji wyższej. Często niewiedza i złe decyzje powodują wiele negatywnych następstw – orzeczenie o nauczaniu indywidualnym odsuwa takie osoby od rówieśników, powoduje luki w wiedzy, nie uczy współuczestnictwa. Nauka ta nie powinna ograniczać się tylko do nabywania wiedzy podstawowej ale również do nabywania wiedzy praktycznej, interpersonalnej – komunikacji społecznej, umiejętności informatycznych, znajomości języków obcych. Statystyki pokazują, że ponad 80% osób niepełnosprawnych w Polsce funkcjonuje poza rynkiem pracy, podczas gdy w krajach UE wskaźnik w tej grupie wynosi średnio 40-50%. Osoby te borykają się z trudnościami na rynku pracy, z współuczestnictwem ze względu na ograniczenia architektoniczne. Wśród pracodawców przepisy stawiają wiele obostrzeń i wymagań, których często spełnienie jest możliwe tym samym nie mogą oni zatrudniać osób niepełnosprawnych. Na obszarze działania funkcjonują ośrodki takie jak np. Zakłady Aktywności Zawodowej, Domy Pomocy Społecznej. Zadania tych ośrodków są jednak ograniczone, tak samo jak i dostępna ilość miejsc. Głównym ograniczeniem jest brak zaplecza finansowego oraz lokalowego. (Źródło: Raport Justyny Kality dotyczący „Sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy oraz roli organizacji pozarządowych świadczących usługi dla tej grupy beneficjentów”).

Reasumując, grupa defaworyzowana to osoby zamieszkujące na obszarze objętym LSR, w tym:

- osoby niepełnosprawne,
- osoby w wieku do 35 r. ż. oraz osoby powyżej 50 r. ż,
- kobiety.

Celem skutecznej komunikacji z w/w osobami LGD zastosuje kilka mechanizmów, by komunikować się w szybki sposób, ale i aby w dobry sposób z nią współpracować.

Metody komunikacji z grupą defaworyzowaną:

- przekaz słowny – podczas spotkań, poprzez członków stowarzyszenia (za pośrednictwem partnerów),
- spotkania bezpośrednie,
- konsultacje i doradztwo w biurze LGD, u Koordynatorów gminnych,
- zamieszczanie informacji na stronie internetowej grupy www.lgdvistula.org oraz stronach gmin tworzących LGD, jak i na stronach partnerów,
- zamieszczanie informacji na tablicach ogłoszeń – w biurze LGD, na tablicach ogłoszeń w 10 urzędach gmin, na tablicach ogłoszeń w sołectwach, u partnerów,
- przekaz informacji za pomocą poczty tradycyjnej, elektronicznej, sms,
- zamieszczanie informacji na portalach społecznościowych,
- promocja w prasie o zasięgu lokalnym.

Zakres pomocy dedykowany grupom defaworyzowanym:

Planuje się objęcie wsparciem w ramach realizowanych operacji szczególnie w ramach

Celu ogólnego Nr 1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku,

Celu ogólnego Nr 2 Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 roku - w ramach operacji realizowanych przez beneficjentów innych niż LGD.

Na te cele LGD planuje przeznaczyć środki w wysokości 18.340.086,52 zł w tym środki w ramach EFRROW – 7.600.000,00 zł oraz środki w ramach EFRR – 10.740.086,52 zł)

Wsparcie za pomocą środków z EFRROW:

- przy wyborze operacji polegających na tworzeniu nowych przedsiębiorstw lub ich rozwijaniu preferowani będą beneficjenci z grupy defaworyzowanej lub planujący zatrudnienie osoby z grupy defaworyzowanej. W kryteriach oceny operacji wyodrębniono specjalne kryterium weryfikujące to zdarzenie: w przypadku tworzenia nowych firm brzmi ono: „wnioskodawca jest osobą należącą do grupy defaworyzowanej” - 12 pkt. - specjalna dodatkowa liczba punktów;
- w przypadku rozwijanych przedsiębiorstw brzmi ono: „w ramach operacji zostanie zatrudniona osoba/y należące do grupy defaworyzowanej – 5 pkt. - specjalna dodatkowa liczba punktów;
- w przypadku działań infrastrukturalnych brzmi ono: „operacja zakłada stworzenie infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych” – 15 pkt.

Wsparcie za pomocą środków EFRR:

- przy wyborze operacji polegającej na utworzenie inkubatora przedsiębiorczości preferowane będą te operacje, gdzie beneficjent założy zatrudnienie osoby z grupy defaworyzowanej. W kryteriach oceny operacji wyodrębniono specjalne kryterium weryfikujące to zdarzenie: „w ramach operacji zostanie zatrudniona osoba należąca do grupy defaworyzowanej – 7 pkt. - specjalna dodatkowa liczba punktów oraz kryterium: zakres usług świadczonych przez inkubator obejmuje: „świadczanie usług na rzecz grup defaworyzowanych (odbiorcami usług w co najmniej 60% będą osoby z grup defaworyzowanych)” – dodatkowe 10 pkt. w tym kryterium;
- w przypadku działań infrastrukturalnych brzmi ono: „operacja zakłada stworzenie infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych” – 15 pkt.

W tym zakresie niezbędnym będzie skorzystanie z wiedzy i doświadczenia partnerów reprezentujących sektor społeczny - organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, kluby sportowe, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich. Ich dotychczasowe działania ukierunkowane na podobne przedsięwzięcia pozwolą skutecznie wdrożyć działania zaplanowane w ramach LSR.

Na obszarze działania LGD funkcjonuje 186 zarejestrowanych organizacji pożytku publicznego i podmiotów ekonomicznej oraz funkcjonują nieformalne grupy, w tym KGW, stowarzyszenia zwykłe działające na podstawie zgłoszenia w starostwie. Potencjał w postaci podmiotów i potencjał w postaci zasobów ludzkich daje gwarancję na realizację zaplanowanych działań, szczególnie tych dedykowanych dla podmiotów ekonomicznej.

W ramach LSR planuje się za pomocą projektów grantowych zrealizować działania w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego, wzrostu aktywizacji społeczno - zawodowej, włączenia społecznego, animacji i aktywizacji.

3.3 Poziom decyzyjny – Rada LGD

Rada LGD (organ decyzyjny) to jedna z władz stowarzyszenia. Rada Lokalnej Grupy Działania „Vistula - Terra Culmensis” składa się z 11 osób. Zadaniem Rady jest wybór operacji na poziomie lokalnym oraz ustalenie kwoty wsparcia. Rada dokonuje oceny wniosków o przyznanie pomocy pod kątem zgodności z Lokalną Strategią Rozwoju oraz kryteriami wyboru określonymi w procedurze wyboru operacji LSR. Proces ten nie powinien być zdominowany przez władze publiczne ani żadną z grup interesu.

Władza publiczna obejmuje wszystkie władze w sensie konstytucyjnym – ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. W pojęciu tym mieszczą się także inne instytucje państwowe lub samorządowe, jeżeli wykonują funkcje władzy publicznej w wyniku powierzenia czy przekazania im tych funkcji przez organ władzy państwowej lub samorządowej. Wykonywanie władzy publicznej dotyczy wszelkich form państwa, samorządu terytorialnego i innych instytucji publicznych.

Grupa interesu to grupa jednostek połączonych więzami interesów lub korzyści, której członkowie mają świadomość istnienia tych więzów. Jej członkowie mogą brać mniej lub bardziej aktywny udział w artykulacji swoich interesów wobec instytucji państwa, starając się wpłynąć na realizację tych interesów. Mogą to być np. organizacje branżowe, grupy producentów.

Podczas dokonywania oceny ani władze publiczne ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. W przypadku gdy dla danej oceny operacji nie będzie mógł być

zachowany parytet, wówczas Przewodniczący Rady przeprowadza losowanie wśród członków danej grupy interesu wyłączając z pośród nich odpowiednią liczbę osób z oceny, tak aby parytet sektorowości został zachowany.

Parytet ten będzie zachowywany przy każdorazowym wyborze operacji – na etapie głosowania.

Podstawą do weryfikowania przynależności członków rady do danego sektora (grupy interesu) będzie prowadzony Rejestr interesu członków Rady LGD. Rejestr ten będzie upubliczniony – minimum na stronie internetowej LGD. Ponadto podczas każdego głosowania badany będzie, na podstawie złożonych podpisów, odsetek przedstawicieli danego sektora, tak by uniknąć konfliktu interesów i zagwarantować, że co najmniej 50% głosów w decyzji dotyczących wyboru operacji pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi.

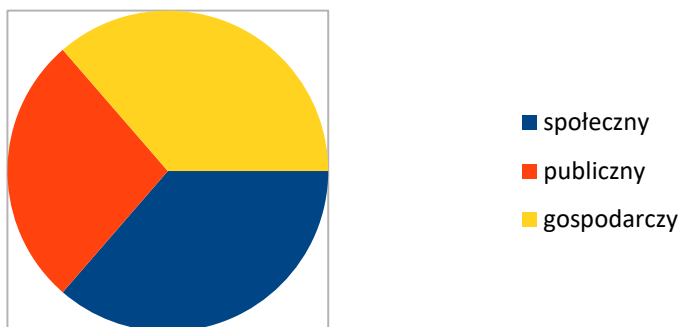
LGD nie dopuszcza możliwości upoważniania osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji. Funkcje członków Rady LGD muszą być pełnione osobiście. Tylko osoby wskazane z imienia i nazwiska, w uchwale Walnego Zgromadzenia Członków w/s powołania składu osobowego Rady LGD, będą mogły brać udział w głosowaniu. Tylko ich głosy będą brane pod uwagę.

Reprezentatywność Członków Rady

W skład członków Rady LGD wchodzi 11 osób, którzy reprezentują następujące grupy interesów:

- sektor publiczny (władza publiczna) – 3 przedstawicieli,
- sektor gospodarczy i mieszkańcy – 4 przedstawicieli,
- sektor społeczny i mieszkańcy – 4 przedstawicieli.

Podział członków Rady według przynależności do sektora

Rada wybiera ze swojego składu Przewodniczącego, jego Zastępcę i Sekretarza. Przewodniczący Rady wraz z pracownikiem biura (na zasadzie dwóch par oczu) czuwają nad przebiegiem głosowań, w tym obliczają wyniki głosowania członków Rady oraz wykonują inne czynności o podobnym charakterze, w tym czuwają nad prawidłowością dokumentacji, zgodności formalnej.

W przypadku rozbieżnych ocen członków Rady, Przewodniczący wspólnie z członkami Rady u których wystąpiły rozbieżności rozstrzyga te rozbieżności – wspólnie dokonywana jest analiza kryterium, którego rozbieżność dotyczy. W przypadku usunięcia pomyłki ocena zostaje uznana za poprawną. W przypadku rozbieżności decydujący głos należy do Przewodniczącego Rady, lub do członka Rady, który w danej ocenie pełnił jego obowiązki.

Rada LGD wśród swoich członków posiada:

- przedstawicieli organizacji pozarządowych – organizacje te posiadają doświadczenie we wdrażaniu działań z udziałem środków z zewnątrz. Osoby te posiadają wiedzę i kwalifikacje pozwalające na poprawną ocenę operacji. Osoby te są równocześnie mieszkańcami z obszaru działania LGD „Vistula – Terra Culmensis”. Zamieszkiwanie na terenie działania grupy pozwala jeszcze bardziej poznać potrzeby i oczekiwania beneficjentów,
- przedstawicieli sektora gospodarczego – osoby prowadzące gospodarstwa rolne oraz własną działalność gospodarczą również posiadają wiedzę i doświadczenie, z obszaru działania LGD „Vistula – Terra Culmensis”. Zamieszkiwanie na terenie działania grupy pozwala jeszcze bardziej poznać potrzeby i oczekiwania beneficjentów,
- przedstawicieli samorządów gminnych, którzy posiadają wysokie kwalifikacje i wiedzę w zakresie funduszy strukturalnych i programów rozwoju obszarów wiejskich.

W skład Rady wchodzi zarówno kobiety jak i mężczyźni, w tym osoba młoda (31 lat).

Żaden z członków Rady nie może być zatrudniony w biurze LGD, ponieważ kolidowałoby to z jego zadaniami związanymi z wyborem operacji wdrażanych poprzez LSR. Ponadto członkostwa w Radzie nie można łączyć z członkostwem w Zarządzie Stowarzyszenia lub w organie kontroli.

Tabela 3: Skład Organu Decyzyjnego

Lp.	Gmina	Sektor	Nazwa organizacji	Imię i nazwisko	Wiek	Płeć K/M
1.	Chełmno	publiczny	Gmina Chełmno	Krzysztof Wypij	52 lata	M
2.	Grudziądz	publiczny	Gmina Grudziądz	Andrzej Rodziewicz	42 lata	M
3.	Gruta	publiczny	Gmina Gruta	Halina Kowalkowska	63 lata	K
4.	Łasin	społeczny	Polski Związek Wędkarski	Czesław Atamańczuk	67 lat	M
5.	Pluźnica	społeczny	Towarzystwo Rozwoju Gminy Pluźnica	Anna Szatkowska	40 lat	K
6.	Rogóźno	społeczny	Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych Gminy Rogóźno	Anna Jaranowska	36 lat	K
7.	Radzyń Chełmiński	społeczny	Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Mieście i Gminie Radzyń Chełmiński	Bartosz Lewandowski	31 lat	M
8.	Stolno	gospodarczy	rolnik	Adam Kocioł	56 lat	M
9.	Lisewo	gospodarczy	rolnik	Agnieszka Sankiewicz-Hachaj	34 lata	K
10.	Świecie nad Osą	gospodarczy	rolnik	Katarzyna Rembisz-Wiśniewska	48 lat	K
11.	Grudziądz	gospodarczy	przedsiębiorca	Krzysztof Klucznik	60 lat	M

Doświadczenie członków Rady jest niezbędne do poprawnej oceny i wyboru operacji, jak i ciągle podnoszenie wiedzy członków Rady.

W tym celu LGD planuje organizować szkolenia z zakresu podnoszenia wiedzy i kompetencji członków Rady w związku z zasadami wyboru operacji. Członkowie Rady zostaną przeszkoleni przed każdym planowanym naborem w zakresie min: kwalifikowalności operacji, rodzajów beneficjentów, zasad przyznawania dofinansowania, kryteriów wyboru operacji, w tym kryteriów dostępu. Członek Rady zobowiązany będzie do uczestniczenia w takim szkoleniu.

W przypadku notorycznego opuszczania szkoleń LGD dopuszcza możliwość zmiany członka Rady (odwołanie przez Walne zebranie z funkcji).

Zmiana może nastąpić również w przypadku, gdy członek Rady:

- trzy kolejne razy bez usprawiedliwienia nie wziął udziału lub opuścił posiedzenie Rady,
- nie zgłosił konieczności wyłączenia i brał udział w ocenie wniosku, który sam złożył lub który został złożony przez osobę lub podmiot z którym Członek Rady pozostaje w związku małżeńskim, w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa w linii prostej lub jest związany z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli albo z tytułu zwierzchnictwa lub podległości zawodowej,
- więcej niż 3 razy dokonał niepoprawnej oceny operacji (niezgodnie z kryteriami wyboru operacji),
- nie zaliczy testu lub egzaminu przeprowadzonego po każdym szkoleniu, przy czym w przypadku osoby, która nie brała udziału w szkoleniu, zaliczenie takie odbywa się w terminie najpóźniej do dnia/terminu posiedzenia, gdzie dokonywana będzie ocena operacji.

3.4 Zasady funkcjonowania LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Vistula - Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję” funkcjonuje na podstawie statutu, regulaminu Rady oraz posiada Regulamin Pracy Biura.

Statut Stowarzyszenia podejmowany i zmieniany jest w drodze uchwały podjętej przez Walne Zebranie Członków. Statut określa podstawowe zadania stowarzyszenia, w tym cele, zakres działania stowarzyszenia, zasady

działania poszczególnych władz stowarzyszenia i ich szczegółowe kompetencje, wskazuje na organ nadzoru, którym w przypadku lokalnych grup działania jest Marszałek Województwa, wskazuje na zasady nabywania i utraty członkostwa, określa zakres działania stowarzyszenia, określa majątek stowarzyszenia i zasady jego rozwiązania. To dokument, który reguluje kwestie związane z działalnością stowarzyszenia.

Regulamin Rady określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego - sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczenia dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach itp., szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członków z oceny), w tym uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków Rady, szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania posiedzeń Rady, zasady wynagradzania członków Rady, zasady nabywania i utraty członkostwa w Radzie, określa zadania poszczególnych członków Rady, określa procedurę wyboru i oceny operacji, w tym procedurę obsługi posiedzeń. To dokument, który reguluje zasady działania Rady.

Regulamin Pracy Biura określa zasady funkcjonowania Biura LGD, ramowy zakres działania i kompetencji biura, organizację i porządek w procesie pracy oraz inne postanowienia związane z działalnością biura, w tym zasady zatrudnienia i wynagrodzenia pracowników, zasady określające wymagania pracowników na poszczególnych stanowiskach, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, opis metod oceny efektywności świadczonego przez pracowników biura doradztwa.

Władzami Stowarzyszenia są:

- 1) Walne Zebranie Członków – najwyższa władza. **Walne Zebranie** podejmuje decyzje w formie uchwały, w drodze głosowania. Zgodnie z zasadą demokracji w głosowaniu wszyscy członkowie mają równą ilość głosów. Uchwały władz Stowarzyszenia zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania. W przypadku braku stwierdzenia obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania, wyznacza się drugi termin Walnego Zebrania Członków, przypadający na dzień zwołania pierwszego zebrania, 30 minut po zakończeniu pierwszego zebrania, na którym nie stwierdzono quorum. Uchwały władz Stowarzyszenia w wyznaczonym drugim terminie zapadają zwykłą większością głosów, bez względu na liczbę obecnych podczas zebrania. Podjęcie uchwały w sprawie zmiany Statutu, odwołania członków Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej oraz rozwiązania Stowarzyszenia, wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.
- 2) Zarząd – organ zarządzający. Zarząd kieruje bieżącymi pracami Stowarzyszenia, mając do dyspozycji biuro oraz personel biura. Do najważniejszych zadań Zarządu należy reprezentowanie Stowarzyszenia w kontaktach z instytucjami i organizacjami współpracującymi. Członkowie Zarządu są odpowiedzialni za pozyskiwanie środków na działalność LGD, m.in. poprzez zbieranie składek członkowskich i aplikowanie o środki publiczne. Zarząd jest w tym zakresie wspierany przez biuro LGD, które mieści się na obszarze działania LGD. Członkowie Zarządu nie uczestniczą natomiast w procesie wyboru operacji, ponieważ zadanie to należy do wyłącznej kompetencji Rady. Decyzje Rady są w tym zakresie niezależne od Zarządu.
- 3) Rada LGD – do jej kompetencji należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach zatwierdzonej przez Walne Zebranie Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalanie kwoty wsparcia .
- 4) Komisja Rewizyjna – do jej kompetencji należy kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia, składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków, występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków, dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.

3.5 Potencjał ludzki LGD a regulaminy

Osoby bezpośrednio zaangażowane w prace na rzecz LGD powinny mieć odpowiednie kompetencje i zasoby do tworzenia i zarządzania procesami rozwoju na poziomie lokalnym. Wiedza i doświadczenie tych osób winna odpowiadać zakresowi merytorycznemu LSR.

Wszelkie wymagania odnośnie tych osób regulują Statut, Regulamin Organizacyjny Rady, Regulamin Pracy Biura.

LGD zakłada minimalne wymagania w stosunku do osób bezpośrednio zaangażowanych w realizację LSR. Określone wymagania obowiązywać muszą podczas całego okresu wdrażania założeń LSR.

Tabela 4: Minimalne wymagania osób bezpośrednio zaangażowanych we wdrażanie LSR

Zarząd LGD	Rada LGD	Biuro LGD	
		Kierownik biura	Pracownicy biura
Niekaralność prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie – własnoręcznie podpisane oświadczenie.			
Wykształcenie wyższe lub średnie	Zamieszkiwanie lub praca na obszarze gmin wiejskich, które wchodzi w skład LGD – udokumentowanie przez min. 80% członków Rady zamieszkiwania na obszarze – własnoręcznie podpisane oświadczenie.		
Wiedza i doświadczenie w zakresie wdrażania środków unijnych – wykaz zrealizowanych operacji, w tym wskazanie źródła dofinansowania zadania, zakresu odpowiedzialności w ramach operacji – założenie rejestru.	Co najmniej jedna osoba spośród członków Rady powinna posiadać udokumentowaną znajomość przynajmniej jednego języka roboczego UE (angielski, francuski lub niemiecki) w stopniu umożliwiającym swobodne porozumiewanie się lub przedłożyć oświadczenie o znajomości języka roboczego UE w stopniu min. podstawowym oraz że posiada umiejętności komunikować się w danym języku. Można przedłożyć informację np. o pobycie za granicą, o nauce języka w szkole.	Doświadczenie na stanowisku kierowniczym – świadectwo pracy lub inny równoważny dokument.	Doświadczenie zawodowe – potwierdzenie odbywania zatrudnienia (również na podstawie stażu, umowy cywilnoprawnej) – świadectwo pracy, potwierdzenie odbycia stażu, lub inny równoważny dokument.
Doświadczenie min. 3 lata w pracy, w tym zawodowej na rzecz społeczności lokalnej – udokumentowanie przez wszystkich członków Zarządu doświadczenia – w przypadku członków Zarządu, którzy w poprzednim okresie programowania pełnili funkcje w Zarządzie weryfikacja liczby lat pełnienia funkcji; w przypadku nowych członków Zarządu udokumentowanie na podstawie świadectw pracy, rekomendacji pracodawcy innych dokumentów pozwalających stwierdzić ten fakt.	Doświadczenie min. 2 członków Rady w zakresie oceny i wyboru operacji realizowanych w odpowiedzi na konkursy ogłaszane przez LGD lub ocena projektów z udziałem środków publicznych – własnoręcznie podpisane oświadczenie.	Doświadczenie min. 3 lata w pracy, w tym zawodowej na rzecz społeczności lokalnej – udokumentowanie na podstawie świadectw pracy, rekomendacji pracodawcy innych dokumentów pozwalających stwierdzić ten fakt.	Doświadczenie przez min. 50% pracowników na stanowiskach pracy związanych ze świadczeniem usług na rzecz społeczności lokalnej – min. 6 miesięcy nieprzerwanej pracy – udokumentowanie na podstawie świadectw pracy, rekomendacji pracodawcy, zaświadczeń, certyfikatów, innych dokumentów pozwalających stwierdzić ten fakt.

Biuro Lokalnej Grupy Działania ma umożliwić sprawne bieżące funkcjonowanie Stowarzyszenia oraz obsługę jego statutowych organów Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej i Walnego Zebrania.

W związku z tym zakłada się, że w biurze docelowo wskazane jest aby pracowały minimum 3 osoby o wysokich kwalifikacjach i doświadczeniu w pracy administracyjnej i biurowej. Do biura LGD będą służyć wnioski na realizację operacji, zgodnie z założeniami LSR, gdzie musi być zagwarantowany odpowiedni obieg dokumentów oraz bezpieczeństwo danych beneficjentów.

Biuro LGD będzie wyposażone w podstawowe urządzenia biurowe (telefon, faks, drukarka, ksero, skaner, komputery), media (stały dostęp do internetu), meble biurowe oraz materiały i narzędzia pomocnicze – np. tablica, flipchart, projektor, ekran, aparat, dyski zewnętrzne, oprogramowania komputerowe. Powierzchnia biurowa będzie adekwatna do ilości zatrudnionych pracowników oraz umożliwiającą swobodną obsługę interesantów. Biuro będzie odpowiednio oznakowane zgodnie z „Księgą Wizualizacji znaku PROW 2014-2020”.

Biuro będzie czynne 5 dni w tygodniu po osiem godzin dziennie, z Punktem informacyjnym o PROW 2014-2020 i LSR. Prowadzona będzie i aktualizowana na bieżąco strona internetowa LGD www.lgdvistula.org.

Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR

W procesie przygotowywania LSR dla obszaru działania LGD „Vistula - Terra Culmensis” zapewniono udział partnerów samorządowych, społecznych, gospodarczych, w tym przedstawicieli gospodarstw rolnych i przedsiębiorców oraz mieszkańców.

Proces partycypacyjny podzielono na kilka kluczowych etapów: diagnoza, zasięganie opinii, informacja zwrotna.

- 5) **Diagnoza** – spotkania z mieszkańcami - 11 spotkań (10 na terenie każdej z gmin oraz 1 wspólne dla określenia reprezentantów grupy defaworyzowanej). Łącznie w spotkaniach wzięło udział 148 osób. Na spotkania interesariusze zostali zaproszeni na podstawie: pisemnych zaproszeń (łącznie wysłano zaproszenia do ponad 280 osób) na podstawie informacji zamieszczonej na stronach internetowych LGD i gmin tworzących LGD, na podstawie informacji zamieszczonej na tablicy ogłoszeń przy biurze LGD.

Tabela 5: Spotkania ze społecznością lokalną dot. konsultacji

Data, godziny	Miejsce	Gmina	Liczba uczestników
8.09.2015 r. godz.09:00- 11:00	Świetlica Wiejska - Nowawieś Chełmińska, 86-200 Chełmno	Chełmno	11
7.09.2015 r. godz. 13:00- 15:00	Gminny Ośrodek Kultury w Małym Rudniku, 86-302 Mały Rudnik	Grudziądz	5
9.09.2015 r. godz. 12:00- 14:00	Sala Narad przy Urzędzie Gminy Gruta, 86-330 Gruta	Gruta	15
8.09.2015 r. godz. 14:00- 16:00	Sala Narad przy Gminnym Gimnazjum w Lisewie, 86-230 Lisewo	Lisewo	14
9.09.2015 r. godz. 15:00- 17:00	Sala Konferencyjna - Urząd Miasta i Gminy Łasin, 86-320 Łasin	Łasin	20
7.09.2015 r. godz. 10:00- 12:00	Siedziba Towarzystwa Gminy Płużnica, 87-214 Płużnica	Płużnica	22
10.09.2015 r. godz. 10:00- 12:00	Miejsko - Gminna Biblioteka Publiczna, Plac Towarzystwa Jaszczurczego 9, 87-220 Radzyń Chełmiński	Radzyń Chełmiński	16
9.09.2015 godz. 9:00- 11:00	Urząd Gminy Rogóźno, sala nr 6, 86-318 Rogóźno	Rogóźno	9
8.09.2015 r. godz. 11:30- 13:30	Świetlica Wiejska w Stolnie, 86-212 Stolno	Stolno	11
10.09.2015 r. godz. 13:00- 15:00	Sala Narad, Urząd Gminy Świecie nad Osą, 86-341 Świecie nad Osą	Świecie nad Osą	25
13.10.2015 r. godz. 11:00 – 13:00	Gminny Ośrodek Kultury – Mały Rudnik, 86-302 Mały Rudnik	Osoby z terenu gmin	1025

W spotkaniach udział wzięli przedstawiciele organizacji pozarządowych, rolnicy, przedsiębiorcy, nauczyciele, pracownicy urzędów gmin, bibliotek, mieszkańcy, sołtysi, radni, przedstawiciele jednostek organizacyjnych gmin. Podczas spotkań wspólnie określano kierunek działania LGD. W tym celu analizowano wszelkie aspekty mogące mieć na te prace wpływ, tworząc w ten sposób matrycę ich oczekiwań, potrzeb, ale również zwracano na uwagi, sugestie, propozycje. Te informacje pozwoliły na określenie mocnych i słabych stron obszaru, oraz szans i zagrożeń.

Podczas spotkania zastosowano metodę partycypacyjną: **Burza mózgow – Fabryka pomysłów**. Takie narzędzie pozwala na uzyskanie wszystkich informacji na raz, od wielu osób, na różne tematy. Zderzenie ze sobą tych informacji, analiza i wymiana doświadczeń pozwoliły już na samym początku konsultowania poznać kierunek działania. Narzędzie to daje szansę na nieskrępowane odpowiedzi. Prowadzenie spotkania w sposób luźny powoduje otwieranie się interesariuszy na prowadzącego i na siebie nawzajem. Metoda ta pozwala uzyskać niekonwencjonalne rozwiązania i odpowiedzi.

Ponadto podczas procesu konsultowania założeń LSR zastosowano następujące metody zbierania informacji:

Dyskusja – pozwoliła na wymięganie zdań, często kontrowersyjnych. Prowadzący nie przerywał tylko wysłuchał, odniósł się do tematu lub często pozwalał, by dyskusja trwała dalej.

Ankieta, w tym internetowa - ankieta jest dokumentem trwałym, zawsze można się do niego odnieść, zawiera informacje, ze względu na jej anonimowość, prawdziwe, szczerze. Ankieta umożliwia zebranie danych konkretnych. Jest to metoda bezpośrednia zbierania danych, gdzie badacz i badany nie mają ze sobą kontaktu. Ankieta internetowa umożliwia dotarcie do szczególnego typu odbiorców – użytkowników internetowych.

Konsultacje on – line - taka metoda pozwala na zastanowienie się, zadanie konkretnych pytań, najpierw na szczegółowe zapoznanie się z dokumentem, a potem odniesienie się do niego. Konsultacje odbywały się za

pomocą informacji wysłanych na adresy e-mail oraz na podstawie materiałów udostępnianych na stronie internetowej grupy.

„**Akcja wplepkowa**” – akcja spontanicznego zbierania danych na konkretny temat. Zadanie pytania konkretnego pozwala na uzyskanie konkretnych odpowiedzi, a wspólne przyklejenie ich na jedną tablicę daje poczucie współtworzenia czegoś razem. Odczytanie na głos wszystkich „wlepianych” pomysłów pozwala poczuć uczestnikom akcji jak ważny jest ich głos, pozwala na konfrontację pomysłów innych interesariuszy. Na spotkaniach rozdawano kolorowe, samoprzylepne kartki i po zadaniu pytań proszono by swoje odpowiedzi propozycje zamieszczać na wspólnej tablicy.

Zebrane w wyniku realizacji wymienionych wyżej metod informacje poddawane były głębokiej analizie podczas spotkań w szerszym gronie tj. zespołu opracowującego LSR w skład, którego wchodził: koordynatorzy gminni, pracownicy biura i członkowie zarządu, jak również w mniejszych gremiach tj. na posiedzeniach zarządu oraz w biurze LGD przez pracowników. Informacje te zostały uzupełnione o dane statystyczne (dane Głównego Urzędu Statystycznego, dane z Urzędów Gmin, od partnerów LGD). Efektem tych prac było sporządzenie diagnozy obszaru LGD oraz analizy SWOT. Opracowanie tych dokumentów stworzyło podstawę do dalszych prac nad LSR.

2. Zasięganie opinii – zebranie informacji z 11 spotkań z mieszkańcami obszaru planowanego do objęcia LSR, z ankiet, z bezpośrednich spotkań, z konsultacji on-line. Zebrane informacje, analiza SWOT, diagnoza obszaru zostały poddane procesowi konsultacji. Konsultacje tych dokumentów odbywały się w okresie: od 07.09.2015 r. do 28.10.2015 r.

Tabela 6: Spotkania ze społecznością lokalną dot. konsultacji

Data, godziny	Miejsce	Gmina	Liczba uczestników
27.10.2015 r. godz. 11:30- 13:30	Świetlica Wiejska, Nowawieś Chełmińska, 86-200 Chełmno	Chełmno	16
27.10.2015 r. godz. 14:00- 16:00	Gminny Ośrodek Kultury w Małym Rudniku, 86-302 Mały Rudnik	Grudziądz	8
26.10.2015 r. godz. 11:30- 13:30	Sala Narad - Urząd Gminy Gruta, 86- 330 Gruta	Gruta	10
27.10.2015 r. godz. 9:00- 11:00	Sala Narad przy Gminnym Gimnazjum w Lisewie, 86- 230 Lisewo	Lisewo	12
28.10.2015 r. godz. 9:00- 11:00	Sala Konferencyjna - Urząd Miasta i Gminy Łasin, 86-320 Łasin	Łasin	12
27.10.2015 r. godz. 9:00- 11:00	Siedziba Towarzystwa Rozwoju Gminy Płużnica, 87-214 Płużnica	Płużnica	17
28.10.2015 r. godz. 14:00- 16:00	Miejsko - Gminna Biblioteka Publiczna, Plac Towarzystwa Jaszczurczego 9, 87- 220 Radzyń Chełmiński	Radzyń Chełmiński	21
26.10.2015 r. 9:00- 11:00	Urząd Gminy Rogóźno, sala nr 6, 86-318 Rogóźno	Rogóźno	8
27.10.2015 r. godz. 11:30- 13:00	Świetlica Wiejska w Stolnie, 86-212 Stolno	Stolno	13
28.10.2015 r. godz. 11:30- 13:30	Sala Narad - Urząd Gminy Świecie nad Osą, 86- 341 Świecie nad Osą	Świecie nad Osą	12

W okresie lipiec-wrzesień 2015 r. Zespół ds. tworzenia LSR, Zarząd LGD, pracownicy biura prowadzili również, poza spotkaniami bezpośrednimi z mieszkańcami, proces konsultacji – ankietowali mieszkańców (łącznie zebrano 112 ankiet), przeprowadzali wywiady indywidualne, przekazywali informacje podczas spotkań, szkoleń, wyjazdów.

Strona internetowa LGD była na bieżąco aktualizowana, w tym zamieszczona była Analiza SWOT i diagnoza obszaru – celem zapoznania się i wniesienia uwag.

W okresie 04-14.12.2015 r. konsultowane były Analiza SWOT, budżet LSR, zaplanowane do realizacji w ramach poszczególnych przedsięwzięć cele ogólne i szczegółowe. W tym okresie konsultowano ze społecznością lokalną również kryteria wyboru operacji, w tym kryteria dotyczące operacji realizowanych za pomocą projektów grantowych. Informacja została zamieszczona na stronie www grupy.

Punkt konsultacyjny – miejsce, gdzie w wyznaczone dni tygodnia (poniedziałki, środy i piątki w godz. od 08:00 do 12:00) można było bezpośrednio zgłosić uwagi, propozycje, uzyskać informacje nt. etapu opracowywania LSR.

Na tym etapie powstał raport z przeprowadzonych konsultacji społecznych, zebrano uwagi – pracownicy biura w dokumencie: „Kwestionariusz uwag do analizy SWOT” odnotowali wszystkie zgłaszane uwagi. Zarząd LGD część uwag uwzględnił, tym same zostały one wprowadzone do Analizy SWOT. Osobom wnoszącym uwagi udzielono informacji zwrotnej, wskazując czy uwaga została uwzględniona czy nie wraz z uzasadnieniem powodu

odrzućenia uwagi.

Dokumenty do konsultacji zostały przekazane uczestnikom spotkań za pomocą komunikatora e-mail (wysłano łącznie informacje na 52 podane adresy e-mail).

Metoda bezpośredniego kontaktu z mieszkańcami pozwala na poświęcenie czasu jednej osobie. Porada na miejscu pozwala w trybie szybkim przedłożyć petentowi dokumenty - wydruk z internetu, pozwala poczuć się domowo, ciepło, stwarza atmosferę wiarygodności i rzetelności grupy. Punkt konsultacyjny prowadzony przez 3 dni w tygodniu, minimum 4 godziny każdorazowo.

Punkt konsultacyjny działa również on-line oraz telefonicznie co pozwalało na dotarcie większej liczby interesariuszy.

Mobilny punkt konsultacyjny - punkty takie prowadzone były również na terenie 10 gmin (gmin wchodzących w skład LGD). Punkty prowadzone były w okresie od 4 do 11 grudnia 2015 r.

Tabela 7: Mobilne Punkty Konsultacyjne

Gmina.	Data	Godziny	Miejsce prowadzenia Punktu konsultacyjnego
Chełmno	04.12.2015 r.	14:15- 15:15	Urząd Gminy Chełmno, pok. nr 322
Grudziądz	07.12.2015 r.	15:15- 16:15	Urząd Gminy Grudziądz, pok. nr 2
Gruta	09.12.2015 r.	15:30- 16:30	Urząd Gminy w Grucie, pok. nr 4
Lisewo	07.12.2015 r.	15:15 - 16:15	Urząd Gminy Lisewo, pok. nr 13
Łasin	07.12.2015 r.	15:15 - 16:15	Urząd Miasta i Gminy Łasin, pok. nr 17
Płużnica	9.12.2015 r.	11:00- 12:00	Siedziba Towarzystwa Rozwoju Gminy Płużnica, Płużnica 64
Radzyń Chełmiński	10.12.2015 r.	15:15- 16:15	Urząd Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński, pok. nr 16
Rogóżno	08.12.2015 r.	15:00- 16:00	Urząd Gminy w Rogóżnie, sala nr 6
Stolno	07.12.2015 r.	15:15- 16:15	Urząd Gminy Stolno, sala nr 6
Świecie nad Osą	11.12.2015 r.	15:30- 16:30	Urząd Gminy w Świeciu nad Osą, pok. nr 9

Szkolenia strategiczne – skierowane do członków Zarządu, pracowników biura, Koordynatorów Gminnych, Członków Rady, Wójtów nt. opracowania przedsięwzięć, budżetu LSR, wskaźników, procedury oceny i wyboru operacji, celów. Do udziału w szkoleniu zostali zaproszeni osoby mające wiedzę i doświadczenie we wdrażaniu działań z udziałem środków zewnętrznym, w tworzeniu dokumentów strategicznych.

Podczas szkolenia zastosowano metodę: Burza mózgów - Fabryka pomysłów, metodę śnieżnej kuli – prowadzący nakreślił temat, który kolejno planowany i omawiany był: samodzielnie, w parach (praca w grupach), wspólnie.

Moderator zastosował **Technikę Niedokończonych Zadań** angażując w ten sposób, niejako obowiązkowo, każdego uczestnika szkolenia, który prezentował swój punkt widzenia oraz miał okazję do wypowiedzi i kojarzenia ustalonego już materiału.

Studium przypadku – zastosowanie tej metody podczas określania kryteriów oceny operacji pozwoliło na wyeliminowanie kryteriów nieracjonalnych, nieadekwatnych.

Tabela 8: Szkolenia strategiczne

Data	Miejsce	Reprezentanci	Liczba uczestników
09-10.10.2015 r.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Arkadia” w Linowcu.	9 członków Zespołu ds. opracowania LSR, 2 pracowników biura.	11
23-24.10.2015 r.	„Zajazd Fojutowo” Fojutowo 7, 89-504 Legbąd	10 przedstawicieli sektora publicznego, 10 członków Zespołu ds. opracowania LSR, 2 pracowników biura, członek Zarządu	23

3. Informacja zwrotna - spotkania z mieszkańcami – 10 spotkań z mieszkańcami obszaru planowanego do objęcia LSR na terenie każdej z gmin wchodzącej w skład LGD celem przekazania wypracowanych rozwiązań, prezentacji zgłoszonych uwag, zebranie nowych uwag wraz z uzasadnieniem. Po spotkaniach powstał Raport II, który uwzględniał przeprowadzony proces konsultacyjny. Raport został upubliczniony z możliwością wnoszenia uwag w wyznaczonym terminie.

Wszystkie podejmowane działania uwzględniały zasady informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w Księdze wizualizacji znaku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Na tym etapie ponownie wykorzystano zastosowane uprzednio metody: burza mózgów – fabryka pomysłów, debata, studium przypadku.

Spotkania Zespołu ds. opracowania LSR (Koordynatorów gminnych) – na całym etapie opracowywania LSR zespół spotykał się cyklicznie celem podejmowania kluczowych decyzji. Decyzje te podejmowane były wspólnie. Łącznie odbyło się 5 spotkań Koordynatorów gminnych.

Panel ekspercki – eksperci różnych dziedzin porządkowali zebrany materiał zgodnie z posiadaną wiedzą i doświadczeniem. Panel ekspercki odbył się przy tworzeniu kryteriów wyboru i oceny operacji.

Tabela 9: Spotkania Koordynatorów gminnych

Data, godziny	Miejsce	Liczba uczestników
13.07.2015 r.	Stolno	13
31.07.2015 r.	Stolno	13
03.09.2015 r.	Stolno	13
23.11.2015 r.	Stolno – panel ekspercki	10
14.12.2015 r.	Grudziądz – panel ekspercki	10

Na podstawie zebranych informacji opracowano założenia i materiały niezbędne do stworzenia dokumentu jakim jest Lokalna Strategia Rozwoju. Wszystkie kluczowe etapy tworzenia tego dokumentu zostały poddane konsultacjom oraz szczegółowym analizom. Opracowanie dokumentu z udziałem partnerów ze wszystkich sektorów pozwoliło wytyczyć kierunki działania grupy, określić wspólnie cele ogólne, szczegółowe oraz przedsięwzięcia.

Pracownicy biura LGD oraz członkowie Zarządu LGD brali udział w spotkaniach informacyjnych organizowanych przez IZ celem nabycia wiedzy nt. opracowywania LSR. Spotkania te odbywały się w okresie lipiec - listopad 2015 r. Ponadto pracownicy biura (3 osoby) brali udział w szkoleniach „Planowanie Strategiczne z uwzględnieniem przygotowania dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym dla przedstawicieli lokalnych społeczności” (12 i 18.11.2015r.) celem nabycia praktycznych umiejętności opracowywania dokumentów – LSR. Pracownicy biura LGD na bieżąco wdrażali zapisy wytycznych, rozporządzeń i innych dokumentów strategicznych w kontekście opracowywanej LSR. 01.12.2015 r. przedstawiciele LGD zaprezentowali założenia LSR, w tym cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia, budżet LSR podczas Spotkania informacyjnego „Fundusze Europejskie dla organizacji pozarządowych w latach 2014-2020” organizowanego przez Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Grudziądzu. Ponadto pracownicy biura LGD brali udział w spotkaniu Fundusze Europejskie dla Przedsiębiorców, które odbyło się w Świeciu 03.12.2015 r.

Warto zaznaczyć także, iż LGD myśląc o przygotowaniu się do ubiegania o wsparcie finansowe na nowy okres programowania na lata 2014-2020, podjęła już w okresie czerwiec - listopad 2014r. inicjatywę celem przeprowadzenia działań przygotowujących do określenia i wytyczenia kierunków rozwoju LGD w nowym okresie programowania. W tym celu LGD „Vistula – Terra Culmensis” opracowała scenariusz procesu konsultacyjnego, na który składały się:

1. kampania informacyjna,
2. panele ekspertów – regularne spotkania przedstawicieli LGD z moderatorem procesu konsultacji,
3. badanie opinii mieszkańców – stanowiące diagnozę lokalnych potrzeb i możliwości,
4. spotkania grup tematycznych (roboczych) – ich zadaniem było poszerzenie informacji zebranych w trakcie badania mieszkańców i wypracowanie bardziej szczegółowych rozwiązań, które mogły być stosowane w nowej LSR.

Podstawowym celem przeprowadzonego badania była diagnoza postaw i opinii mieszkańców w tematach kluczowych dla prawidłowej konstrukcji nowej lokalnej strategii rozwoju. W tym celu LGD zastosowało następujące narzędzia badawcze: ankieta, w tym internetowa, wywiad indywidualny, spotkania bezpośrednie.

Ustalono następującą listę szczegółowych pytań badawczych:

- jak mieszkańcy oceniają swoje zadowolenie z życia na terenie miejscowości, gminy, LGD?
- czy w ostatnich latach nastąpiły w tym zakresie jakieś zmiany?
- czy mieszkańcy postrzegają obszar LGD jako dobre miejsce do życia dla siebie i swoich bliskich?
- jak mieszkańcy oceniają rozwój obszaru w poszczególnych dziedzinach?
- jakie projekty powinny być wspierane ze środków nowej LSR (tematyka, potencjalni beneficjenci)?
- czy w nowej strategii należy przewidzieć preferencje dla jakichś grup? Jeśli tak, to dla jakich?
- w jaki sposób najlepiej komunikować się z mieszkańcami w procesie opracowania i wdrażania nowej LSR?

W ramach badania pozyskano 218 ankiet i 84 wypełnione kwestionariusze wywiadu. Efektem realizacji konsultacji społecznych był Raport końcowy z badania mieszkańców z obszaru działania LGD (w tym procesie przebadano i spotkano się z mieszkańcami z obszaru gmin: Chełmno, Grudziądz, Lisewo i Stolno ówczesnych gmin tworzących LGD).

Tabela 10: Wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych konsultacji w okresie czerwiec-listopad 2014 r.

Wnioski	Rekomendacje
1. Na terenie objętym badaniem występuje wysoki poziom ogólnej satysfakcji z zamieszkania, lokalny patriotyzm mieszkańców.	1. Podkreślanie w komunikacji z mieszkańcami dużego potencjału, jakim jest ogólne zadowolenie z życia. Nawiązywanie do wyraźnie pozytywnych tendencji w rozwoju obszaru. Budowa pozytywnej marki lokalnej, opartej na optymizmie mieszkańców.
2. Mieszkańcy bardzo słabo oceniają kwestie związane z rynkiem pracy i zarobkami. Większość analiz wyraźnie pokazuje centralne znaczenie lokalnej ekonomii dla ogólnego zadowolenia z życia.	2. Przeprowadzenie pogłębionej identyfikacji barier występujących na lokalnym rynku pracy (ze szczególnym uwzględnieniem zidentyfikowanych różnic pomiędzy gminami członkowskimi). 3. Nawiązanie wielosektorowej współpracy z podmiotami działającymi w sferze ekonomicznej (służby zatrudnienia, pracodawcy, szkoły etc.). 4. Zidentyfikowanie potrzeb lokalnych pracodawców oraz dostosowanie do nich oferty szkół. 5. Podjęcie działań szkoleniowych i doradczych na rzecz zatrudnienia (także alternatywnych form zatrudnienia). 6. Promowanie samozatrudnienia i nowoczesnych form organizacji pracy. 7. Przyjęcie w LSR priorytetu ekonomicznego i szczególne promowanie operacji przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększania zarobków mieszkańców.
4. Delegacja zadań rozwojowych na instytucje publiczne i samorządowe	8. Rozwój różnych form partnerstwa publiczno-prywatnego i działalności trzeciego sektora. 9. Stymulowanie rozwoju kapitału społecznego przez ściślejszą współpracę z organizacjami pozarządowymi. 10. Wprowadzenie konsultacji społecznych jako standardowego narzędzia służącego poprawie jakości życia mieszkańców i tworzenia poczucia współodpowiedzialności za losy „małej ojczyzny”. 11. Aktywizacja kół gospodyń wiejskich jako niewykorzystanego ogniw trzeciego sektora na obszarach wiejskich.
5. Niewielkie preferencje dla działań skierowanych do dzieci i młodzieży	12. Przyjęcie w LSR rozwiązań promujących inicjatywy skierowane do tych dwóch grup, ale bez bardzo wyraźnej przewagi nad pozostałymi odbiorcami projektów. W działaniach na rzecz młodzieży warto uwzględnić wyniki akcji wlepkowej.
6. Preferencje dla komunikacji bezpośredniej oraz z wykorzystaniem prasy i Internetu.	13. Szerokie informowanie o działaniach podejmowanych przez LGD z wykorzystaniem preferowanych kanałów komunikacyjnych.

Rekomendacje dotyczące kierunków przyszłych działań LGD w powstałym Raporcie przyczyniły się do nadania wysokiego priorytetu projektom ekonomicznym, nakierowanym na poprawę struktury zatrudnienia i sytuacji finansowej mieszkańców. Wykazano tam, że projekty takie mogłyby być adresowane w pierwszej kolejności do młodzieży i bezrobotnych – jako grup szczególnego ryzyka i znaczenia dla obszaru objętego badaniem. Mając te rekomendacje na względzie w LSR uwzględniono takie działania w ramach przedsięwzięć jak i grup docelowych.

Zadanie realizowane było w ramach projektu „Konsultacje Społeczne w Powiecie Chełmińskim”, numer projektu POKL.05.04.02-00-E51/13 realizowanego przez Pomorską Fundację Rozwoju Kultury i Sztuki oraz Starostwo Powiatowe w Chełmnie. LGD „Vistula – Terra Culmensis”, jako uczestnik tego projektu, uzyskała wsparcie szkoleniowe i doradcze w zakresie projektowania i realizacji procesu konsultacji społecznych, a także środki finansowe niezbędne do pokrycia wydatków związanych z realizacją poszczególnych elementów tego procesu.

Efektom realizacji konsultacji społecznych prowadzonych w 2015 roku dotyczących opracowania LSR na lata 2015-2022 był Raport końcowy z badania mieszkańców z obszaru działania LGD (w tym procesie przebadano / spotkano się z mieszkańcami z obszaru gmin: Chełmno, Grudziądz, Gruta, Lisewo, Łasin, Płużnica, Radzyń Chełmiński, Rogóźno, Stolno oraz Świecie nad Osą.)

Wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych konsultacji w okresie lipiec-grudzień 2015 zostały uwzględnione na każdym etapie konstruowania LSR tj. przy tworzeniu diagnozy obszaru, określaniu analizy SWOT, celów ogólnych, szczegółowych, przedsięwzięć, podziału budżetu LSR.

Niniejszy dokument (LSR) został poddany procesowi konsultacji społecznych, w tym konsultacjom z innymi organami (szerzej opisano to w rozdz. XII). Zgłoszone uwagi zostały przeanalizowane, wszystkie uznane za słuszne i celowe zostały uwzględnione w treści strategii. Po zakończeniu konsultacji LSR zatwierdzona została przez Zarząd LGD i przyjęta przez Walne Zebranie Członków.

Sposób wdrażania założeń LSR.

LGD i jej organy, w szczególności Zarząd, będą dbały o to, by proces wdrażania LSR odbywał się z jak najszerszym udziałem partnerów i całej społeczności lokalnej.

Temu celowi służyć będzie przede wszystkim zasada pełnej jawności działania LGD, która w szczególności będzie dotyczyć polityki informacyjnej prowadzonej w sposób zapewniający szerokie upowszechnienie informacji na temat LGD i realizowanych przez nią działań.

Przewiduje się w tym zakresie wykorzystanie różnych wzajemnie dopełniających się środków i metod komunikacji społecznej, w szczególności:

- organizowanie spotkań z mieszkańcami,
- wywieszanie informacji na tablicach ogłoszeń w urzędach gmin,
- zamieszczanie ogłoszeń, artykułów i wywiadów w prasie lokalnej, mediach społecznościowych, w tym w działaniach informacyjno-promocyjnych będą także wykorzystywane media o zasięgu regionalnym,
- prowadzenie strony internetowej LGD, z podstronami zawierającymi aktualności, dokumenty, raporty.

W trakcie realizacji LSR również społeczność lokalna będzie angażowana w proces jej wdrażania.

Każdorazowe zmiany kluczowych założeń LSR będą odbywały się z szerokim udziałem mieszkańców, z wykorzystaniem min. 3 partycypacyjnych metod np. spotkania bezpośrednie, debaty, burza mózgów, konsultacje on-line, studium przypadku. Naczelną zasadą tej procedury będzie uspołecznienie, polegające na odwołaniu się do opinii mieszkańców i partnerów lokalnych i wykorzystaniu zgłaszanych przez nich uwag i wniosków.

Rozdział III Diagnoza obszaru

Diagnoza obszaru była podstawą do przygotowania LSR. Dokument ten był wielokrotnie konsultowany (co najmniej 4 razy) ze społecznością lokalną, a opracowany przez Biuro LGD przy współpracy z Zarządem LGD oraz Koordynatorami gminnymi.

Na podstawie wyników diagnozy, wspólnie z mieszkańcami opracowano Analizę SWOT cele, przedsięwzięcia LSR. Analiza dotyczyła problemów i potrzeb, jak również zasobów i potencjału obszaru LGD. Diagnoza opracowywana była na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego wg stanu na dzień 31.12.2013 r. Niektóre dane, ze względu na charakter występowania prezentowane są wg stanu na lata inne – w granicach pomiędzy rokiem 2007-2014 lub prezentowane są na podstawie informacji przekazanych z urzędów gmin.

Charakterystyka obszaru

Obszar działania LGD obejmuje gminy położone w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Administracyjnie swym zasięgiem obejmuje 10 gmin – dwie gminy miejsko – wiejskie: Radzyń Chełmiński i Łasin oraz osiem gmin wiejskich: Chełmno, Grudziądz, Gruta, Lisewo, Płużnica, Rogóźno, Stolno i Świecie nad Osą. 6 gmin należy administracyjnie do powiatu grudziądzkiego – Grudziądz, Gruta, Łasin, Radzyń Chełmiński, Rogóźno, Świecie nad Osą, 3 gminy należące administracyjnie do powiatu chełmińskiego – Chełmno, Lisewo i Stolno, 1 gmina należąca administracyjnie do powiatu wąbrzeskiego – Płużnica.

Obszar jest korzystnie położony w układzie dróg i linii kolejowych o znaczeniu krajowym – przebiega przez niego autostrada A1, droga krajowa nr 55, 91, 16, linia kolejowa nr 207 i 208.

Wykaz gmin: nazwa i typ gminy, identyfikator jednostki podziału terytorialnego

Gmina Chełmno - gmina wiejska, Identyfikator: 040402 2

Gmina Grudziądz – gmina wiejska, Identyfikator 040601 2

Gmina Gruta – gmina wiejska, Identyfikator 040602 2

Gmina Lisewo – gmina wiejska, Identyfikator 040404 2

Miasto i Gmina Łasin – gmina miejsko-wiejska, Identyfikator 040603 3

Gmina Płużnica – gmina wiejska, Identyfikator 041704 2

Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński, gmina miejsko-wiejska, Identyfikator 040604 3

Gmina Rogóźno – gmina wiejska, Identyfikator 040605 2

Gmina Stolno – gmina wiejska, Identyfikator 040406 2

Gmina Świecie nad Osą – gmina wiejska, Identyfikator 040606 2

Wszystkie gminy są członkami LGD, a dokumentami to potwierdzającymi są uchwały Rad Gmin o przystąpieniu do LGD. Gminy te nie są członkami innych LGD, które ubiegają się o wybór do realizacji LSR na lata 2014-2020, ani też podmiotami, które zobowiązały się do współpracy w zakresie realizacji LSR z innymi LGD.

Tabela 11. Liczba ludności obszaru wg stanu na 31.12.2013 r.

Gmina	Status gminy	Liczba ludności na obszarach wiejskich	Liczba ludności na obszarach miejskich	Powierzchnia (w km ²)	Gęstość zaludnienia (w osobach na km ²)
Chełmno	wiejska	5687	0	113	50
Grudziądz	wiejska	11989	0	165	73
Gruta	wiejska	6572	0	124	53
Lisewo	wiejska	5307	0	86	61
Miasto i Gmina Łasin	miejsko-wiejska	4860	3377	137	60
Płużnica	wiejska	4948	0	120	41
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	miejsko-wiejska	2947	1894	91	53
Rogóźno	wiejska	4204	0	116	36
Stolno	wiejska	5192	0	99	53
Świecie nad Osą	wiejska	4292	0	95	45
RAZEM		55 998	5 271	1146	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Obszar objęty LSR zajmuje 6,4% powierzchni regionu i obejmuje swym zasięgiem 2,9 % ludności województwa.

Największy obszar zajmuje gmina Grudziądz, której powierzchnia w km² wynosi 165, a najmniejsza jest gmina Lisewo, gdzie obszar wynosi 86 km². Obszar województwa wynosi 17 969 km².

Największa liczba mieszkańców – 11 989 osób - zamieszkuje obszar Gminy Grudziądz, najmniejsza - 4202 - zamieszkuje w Gminie Rogóźno.

Gęstość zaludnienia obszaru wynosi 53 osoby/km², podczas gdy gęstość zaludnienia w województwie kujawsko-pomorskim wynosi 116 osób/km².

Najbardziej zaludnioną gminą wiejską jest Gmina Grudziądz z liczbą 73 mieszkańców na 1 km². Gminą o najmniejszym zaludnieniu jest Gmina Rogóźno – 36 osób na 1 km².

Liczba ludności na obszarach wiejskich łącznie wynosi 55 998 osób, co stanowi 91,4 % ludności obszaru.

Liczba ludności na obszarach miejskich (do 20 tys. mieszkańców), łącznie wynosi 5 271 osób, co stanowi 8,6 % ludności obszaru.

Liczba kobiet z obszaru LSR wynosi 30 543, a liczba mężczyzn 30 726.

Tabela 12. Zmiana liczby ludności obszaru w latach 2007-2014 (w podziale na gminy).

Gmina	Liczba mieszkańców gminy wg stanu na 31.12. danego roku								Różnica (2014 -2007)
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Chełmno	5234	5297	5319	5481	5538	5576	5687	5760	526
Grudziądz	10626	10697	10807	11676	11845	11930	11989	12148	1522
Gruta	6471	6491	6458	6536	6527	6597	6572	6568	97
Lisewo	5193	5236	5222	5294	4949	5303	5307	5320	127
Miasto i Gmina Łasin	8211	8184	8167	8408	8348	8270	8237	8179	- 32
Pluznica	4931	4918	4936	4951	4949	4941	4948	4902	- 29
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	4875	4872	4863	4962	4926	4889	4841	4826	- 49
Rogóźno	4068	4136	4101	4176	4205	4187	4204	4178	110
Stolno	5133	5121	5143	5173	5713	5212	5192	5203	70
Świecie nad Osą	4308	4318	4312	4405	4365	4346	4292	4308	0
RAZEM	59050	59270	59328	61062	61365	61251	61269	61392	2342

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Zauważalna jest stosunkowo niewielka tendencja wzrostowa liczby ludności obszaru – wzrost o niecałe 4%. Liczba mieszkańców obszaru w 2007 roku wynosiła 59 050 osób, natomiast w roku 2014 - 61 392 osoby.

Szczególnie duży wzrost liczby mieszkańców zauważa się na terenie gminy Grudziądz – wzrost o 1 522 osoby w roku 2014 w stosunku do roku 2007 i na terenie gminy Chełmno – wzrost o 526 osób w roku 2014 w stosunku do roku 2007. Gminy te położone są przy obszarach miejskich - Miasto Chełmno i Grudziądz.

Natomiast na terenie gmin: Łasin, Pluznica oraz Radzyń Chełmiński zauważa się tendencję spadkową – łącznie obszar opuściło 110 osób.

Biorąc jednak pod uwagę wskaźnik przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie kujawsko-pomorskim zauważalny jest spadek. W 2007 roku wskaźnik ten wynosił **0,7** na 1000 ludności natomiast w 2013 roku - **0,3** (dane z Banku Danych Lokalnych).

Tabela nr 13. Saldo migracji na 1000 osób wg gmin w latach 2007-2013

Gmina	Saldo migracji na 1000 osób wg gmin						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Chełmno	3,40	4,20	-1,70	7,30	4,50	9,00	9,60
Grudziądz	14,50	4,70	13,90	4,90	10,40	2,60	0,10
Gruta	-8,00	-5,10	-5,90	-4,40	-2,80	-0,80	-7,00
Lisewo	0,80	-1,30	-0,20	-4,00	0,60	-6,00	-4,00
Miasto i Gmina Łasin	-9,90	-5,00	-10,70	-6,70	-8,70	-6,00	-5,20
Pluznica	-9,50	-2,80	-3,50	-3,80	-1,60	-4,60	-2,80

Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	-6,30	-8,60	-2,70	-2,60	-7,70	-6,30	-4,70
Rogóżno	-3,20	3,90	-6,30	3,10	0,70	-8,10	-4,30
Stolno	-1,00	-0,60	2,70	-0,80	-4,40	0,40	-0,60
Świecie nad Osą	-14,20	-6,30	-5,10	-9,10	-11,40	-10,80	-6,20
ŚREDNIA	-3,34	-1,69	-1,95	-1,61	-2,04	-3,06	-2,51
woj. kujawsko-pomorskie	-1,10	-0,80	-0,70	-0,80	-0,80	-1,00	-1,30
POLSKA	-0,50	-0,40	0,00	-0,10	-0,10	-0,20	-0,50

W latach 2007-2013 na terenie obszaru saldo migracji jest ujemne, co oznacza, że więcej osób wymeldowało się z terenu niż zameldowało. Przyczyną takiej sytuacji może być wysoki poziom bezrobocia oraz brak perspektyw dla młodych ludzi, którzy opuszczają ten obszar.

Tabela 14. Ludność wg ekonomicznych grup wieku (stan na 31.12.2014 r.).

Gmina	Ludność wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem wg stanu na 31.12.2014 r.		
	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Chełmno	22,8	64,1	13,1
Grudziądz	21,6	64,2	14,2
Gruta	19,8	64,1	16,1
Lisewo	20,3	64,6	15,1
Miasto i Gmina Łasin	19,5	63,7	16,8
Płużnica	19,5	63,8	16,7
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	20,3	63,7	16,0
Rogóżno	22,6	61,6	15,7
Stolno	21,7	64,9	13,5
Świecie nad Osą	22,9	63,0	14,1
woj. kujawsko-pomorskie	18,3	63,3	18,4
POLSKA	18,0	63,0	19,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Najsilniejszą grupę obszaru stanowi grupa osób w wieku produkcyjnym – średnia 63,7% ludności ogółem. Grupa ta, to osoby w wieku pomiędzy 18 a 64 rokiem życia w przypadku mężczyzn a w przypadku kobiet to osoby w wieku pomiędzy 18 a 59 r. ż. Grupa ta w stosunku do województwa kujawsko-pomorskiego kształtuje się na podobnym poziomie – wskaźnik dla województwa wynosi 63,3%, a dla kraju 63,0%.

Wysoki odsetek osób w wieku produkcyjnym pozwala założyć, iż na obszarze LSR jest wysoki potencjał zasobów ludzkich. Taki obraz pozwala zakładać, iż potencjał obszaru należy budować między innymi z uwzględnieniem tych zasobów.

Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (kobiety i mężczyźni do 18 r. ż) oraz poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni w wieku 65 lat i więcej) kształtuje się na podobnym poziomie (kolejno 18% i 19%). Grupa ta stanowi łącznie 36,3% populacji obszaru.

I. Sytuacja na rynku pracy

Tabela 15. Bezrobocie na wg stanu na 31.12.2013 r.

Gmina	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)		
		razem	mężczyźni	kobiety
Chełmno	460	12,7	10,7	15,1
Grudziądz	885	11,5	9,7	13,4
Gruta	566	13,4	10,70	16,50

Lisewo	529	15,4	14,8	15,9
Miasto i Gmina Łasin	953	18,1	15,1	21,5
Płużnica	439	13,9	13,0	14,9
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	487	15,7	13,5	18,3
Rogóźno	428	16,6	13,7	20,1
Stolno	492	14,5	13,2	16,1
Świecie nad Osą	553	20,4	14,8	27,0
RAZEM	5792	-	-	-
ŚREDNIA	-	15,22	12,92	17,88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Obszar odznacza się niekorzystnymi wskaźnikami społeczno – gospodarczymi i boryka się z problemami: wysokim bezrobociem – łącznie zarejestrowanych jest wg stanu na dz. 31.12.2013 r. 5792 osób. Największa liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne jest z obszaru gminy Łasin. Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne stanowi 11,56% ogółu mieszkańców tej gminy, drugim z kolei obszarem o wysokiej stopie bezrobocia jest Gmina Grudziądz - osoby zarejestrowane stanowią 7,38% ogółu mieszkańców tej gminy.

Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla obszaru LSR wynosi 15,22 %, przy czym stopa bezrobocia w Polsce jest podobna - 13,4%.

Stopa bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim wynosi 18,2%, a w poszczególnych powiatach kształtuje się na poziomie 26,00% dla powiatu grudziądzkiego, na poziomie 24,7% dla powiatu chełmińskiego oraz na poziomie 22,8% dla powiatu wąbrzeskiego (dane opracowane na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu wg stanu na grudzień 2013r .)

Większą grupę osób bezrobotnych w wieku produkcyjnym stanowią kobiety.

Tabela 16 . Pracujący na 1000 ludności na obszarze w latach 2007-2013.

Gmina	Pracujący na 1000 ludności w latach 2007-2013							Zmiana w latach 2007-2013
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Chełmno	71	69	64	50	48	54	77	6
Grudziądz	109	139	148	156	157	165	206	97
Gruta	54	55	67	64	70	72	67	13
Lisewo	81	98	106	101	119	106	106	25
Miasto i Gmina Łasin	129	128	124	128	136	136	139	10
Płużnica	70	122	121	113	111	98	95	25
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	73	65	65	55	74	61	77	4
Rogóźno	55	61	69	68	65	61	63	8
Stolno	141	135	133	142	148	149	151	10
Świecie nad Osą	86	93	91	104	100	98	102	16
ŚREDNIA	86,90	96,50	98,80	98,10	102,80	100,00	108,30	21,40
woj. kujawsko-pomorskie	210	213	210	211	211	208	210	0,00
POLSKA	220	226	223	223	224	223	226	6,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Zauważa się, iż na obszarze LSR nastąpił na przestrzeni lat 2007-2013 wzrost osób pracujących. Zmiana w latach tj. rok 2007 w stosunku do 2013 - pokazuje wzrost o 21,40 pracujących na 1000 ludności. W stosunku do danych na poziomie województwa są one zadowalające, gdyż województwo kujawsko-pomorskie odnotowała tę zmianę na poziomie zerowym.

Dane te w stosunku do kraju obrazują także pozytywny kierunek, gdyż tam nastąpił wzrost o 6 pracujących na 1000 ludności. Jednak przy plasowaniu się jako obszaru o jednej z najwyższej stopie bezrobocia w województwie kujawsko - pomorskim i o wysokiej stopie bezrobocia w stosunku do stopy bezrobocia w kraju – 7,9 % (dane wg stanu na Europejskiego Urzędu Statystycznego) dane te nie są zadowalające.

Tabela 17. Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia (2013 r.)

Powiat	Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia				
	wyższe	Policealne i średnie	Średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe	Gimnazjalne i poniżej

		zawodowe	e		
chełmiński	229	748	372	1467	1779
wąbrzeski	152	584	238	1062	1130
grudziądzki	152	595	392	1139	1594
Razem:	533	1927	1002	3668	4503
woj. kujawsko-pomorskie	11777	29079	14703	46478	48108
POLSKA	258815	476074	228802	605664	588528

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Tabela 18. Bezrobocie rejestrowane wg wieku (2013 r.).

Powiat	Bezrobotni zarejestrowani wg wieku				
	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
chełmiński	968	1266	940	910	511
wąbrzeski	661	907	667	594	337
grudziądzki	826	1042	839	734	395
Razem	2455	3215	2446	2238	1243
woj. kujawsko-pomorskie	29139	42248	31876	28280	18602
POLSKA	401037	613563	435364	403014	304905

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Wg statystyk z obszaru powiatów LSR największą grupę osób zarejestrowanych jako bezrobotne (3215 os.) stanowią osoby młode – w wieku pomiędzy 25 a 34 rokiem życia, z czego 1266 osób zamieszkuje w powiecie chełmińskim. Osoby te stanowią 7,6% ogółu osób z województwa kujawsko - pomorskiego zarejestrowanych jako bezrobotne w wieku pomiędzy 25 a 34 rokiem życia.

Drugą grupą wiekową najliczniej reprezentowaną w rejestrze bezrobotnych jest grupa osób w wieku 24 lat i mniej – łącznie zarejestrowanych na obszarze 3 powiatów jest 2455 takich osób, tuż za tą grupą uplasowała się grupa osób w wieku pomiędzy 35 a 44 rokiem życia.

Na obszarze LSR zauważa się również, iż sporą grupę osób zarejestrowanych jako bezrobotne stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 4503 osób. Stanowi to 9,36% osób z obszaru województwa kujawsko-pomorskiego. Sporo jest również osób zarejestrowanych jako bezrobotne z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 3668 osób.

III. Edukacja na obszarze

Tabela 19. Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne (2013)

Powiat (gminy wiejskie i miejsko – wiejskie)	Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne			
	Szkoły podstawowe	Gimnazja	Zasadnicze szkoły zawodowe i szkoły przysposabiające do pracy zawodowej specjalne	Szkoły ponadgimnazjalne i policealne
chełmiński	19	8	2	4
wąbrzeski	10	9	1	3
grudziądzki	26	7	1	6
woj. kujawsko-pomorskie (gminy wiejskie i miejsko-wiejska)	190	104	60	226

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Mieszkańcy obszaru charakteryzują się niskim poziomem wykształcenia. Najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Tabela 20. Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia (2011 r.)

Powiat	Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia					
	wyższe	średnie i policealne	Zasadnicze zawodowe	gimnazjalne	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i brak wykształcenia
chełmiński	4077	11606	12785	2591	10318	408
wąbrzeski	2691	8144	8018	1795	7486	437
grudziądzki	2727	7779	9790	2276	9033	583
woj. kujawsko-	255989	536508	459158	95680	361945	20873

pomorskie						
POLSKA	5693731	10573143	7260817	1650932	6133739	456969

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

IV. Przedsiębiorczość na obszarze

Tabela 21. Struktura branżowa podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne wg stanu na 31.12.2013 r.

Jednostka terytorialna	Seksja PKD																		
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S,T,U
Chełmno	29	0	29	0	0	44	58	21	6	3	12	0	9	12	0	2	17	4	5
Grudziądz	29	0	97	1	3	128	312	62	20	13	35	10	58	21	0	13	126	6	28
Gruta	19	0	17	0	0	41	96	22	2	2	6	1	12	5	0	3	30	4	6
Lisewo	17	0	19	0	1	43	64	21	1	2	6	2	9	2	0	0	9	0	11
Miasto i Gmina Łasin	21	0	21	0	0	62	159	21	5	3	12	1	11	6	0	7	22	1	18
Phuznica	25	0	16	0	1	48	64	21	5	3	5	1	11	10	0	3	14	4	5
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	11	0	14	1	1	43	91	7	1	1	7	1	9	4	0	1	19	2	7
Rogóźno	14	0	15	0	1	19	65	16	2	1	6	0	10	2	0	1	8	0	6
Stolno	17	0	19	0	2	32	59	28	6	0	7	1	18	0	0	0	10	2	1
Świecie nad Osą	21	0	13	1	0	20	42	14	2	0	6	0	2	1	0	0	6	0	3
RAZEM	203	0	260	3	9	480	1010	233	50	28	102	17	149	63	0	30	261	23	90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Wyjaśnienie do tabeli nr 21 - sekcje PKD wg przedmiotu działalności:

[Seksja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo](#)

[Seksja B – Górnictwo i wydobywanie](#)

[Seksja C – Przetwórstwo przemysłowe](#)

[Seksja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych](#)

[Seksja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją](#)

[Seksja F – Budownictwo](#)

[Seksja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle](#)

[Seksja H – Transport i gospodarka magazynowa](#)

[Seksja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi](#)

[Seksja J – Informacja i komunikacja](#)

[Seksja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa](#)

[Seksja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości](#)

[Seksja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna](#)

[Seksja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca](#)

[Seksja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne](#)

[Seksja P – Edukacja](#)

[Seksja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna](#)

[Seksja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją](#)

[Seksja S – Pozostała działalność usługowa](#)

[Seksja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby](#)

[Seksja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne](#)

Tabela 22. Przedsiębiorczość na obszarze wg stanu na 31.12.2013 r.

Gmina	Liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	Liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON na tysiąc mieszkańców	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na tysiąc mieszkańców
Chełmno	297	52	251	44
Grudziądz	1078	90	962	80
Gruta	344	52	266	40
Lisewo	261	49	207	39
Miasto i Gmina Łasin	534	65	370	45
Pluznica	319	64	236	48
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	359	74	220	45
Rogóźno	211	50	166	39
Stolno	292	56	202	39
Świecie nad Osą	175	41	131	31
RAZEM	3870	593	3011	450
Województwo Kujawsko-Pomorskie łącznie	191 252			
Powiat chełmiński	3614			
Powiat grudziądzki	2701			
Powiat wąbrzeski	2392			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Tabela 23. Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej

Gmina	Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej	
	2009	2013
Chełmno	44	36
Grudziądz	115	106
Gruta	30	39
Lisewo	39	30
Miasto i Gmina Łasin	68	53
Pluznica	50	23
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	46	45
Rogóźno	24	27
Stolno	29	31
Świecie nad Osą	23	9

Powyżej zamieszczono tabelę, która zawiera dane liczbowe dotyczące nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej. Jak widać liczba nowo zarejestrowanych podmiotów posiada tendencję spadkową.

Obszar objęty LSR odznacza się niską liczbą działalności prowadzonych przez osoby fizyczne – w województwie takich podmiotów jest 143 173, a na obszarze objętym LSR jest 3011.

Najwięcej podmiotów działalności gospodarczej jest w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 1010 firm, drugą z kolei branżą jest budownictwo – 480 firm.

Najmniej firm prowadzonych jest w zakresie branży wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych.

Nie odnotowano firm w zakresie branż: górnictwo i wydobywanie oraz z branży administracja publiczna i obrona narodowa: obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.

Na terenie województwa łącznie zarejestrowanych jest 191 252 działalności gospodarczych ogółem, a na obszarze objętym LSR łącznie prowadzonych jest działalności gospodarczych 3 870, co stanowi zaledwie 2% prowadzonych działalności na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych jest na terenie Gminy Grudziądz – 1078 a najmniej na terenie

Gminy Świecie nad Osą - 175.

Porównując ze sobą powiaty: chełmiński, grudziądzki i wąbrzeski wynika, iż najwięcej firm zarejestrowanych jest na terenie powiatu chełmińskiego – 3614, drugim z kolei powiatem jest grudziądzki, gdzie odnotowano zarejestrowanie 2701 firm, a na terenie powiatu wąbrzeskiego takich podmiotów zarejestrowanych było w liczbie 2392. Na terenie w/w powiatów zarejestrowano zaledwie 4,5 % ogółu działalności gospodarczych z województwa kujawsko-pomorskiego.

Z danych pozyskanych z gmin należy wspomnieć, iż na terenie obszaru objętego LSR nie ma żadnej instytucji otoczenia biznesu. Zapotrzebowanie ze strony przedsiębiorców na proste usługi jest istotnym czynnikiem funkcjonowania takich instytucji.

V. Rolnictwo i środowisko przyrodnicze

Tabela 24. Liczba gospodarstw rolnych wg areалу – stan na dz. 31.12.2013 r.

ILOŚĆ GOSPODARSTW ROLNYCH				
Gmina	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	Powyżej 15 ha
Chełmno	506	208	112	122
Grudziądz	4334	324	142	222
Gruta	1406	221	135	133
Lisewo	293	217	106	136
Miasto i Gmina Łasin	359	128	128	213
Płużnica	287	124	92	350
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	549	116	74	132
Rogóżno	871	104	57	106
Stolno	355	179	83	102
Świecie nad Osą	558	62	64	118
Razem:	9518	1683	993	1634

Źródło: dane własne opracowane na podstawie danych jst z obszaru objętego LSR

Użytki rolne stanowią aż 78,3 % ogólnej powierzchni, przy niewielkim udziale lasów wynoszącym 12% powierzchni.

Obszar charakteryzuje się dużą liczbą małych gospodarstw rolnych. Najwięcej prowadzonych jest gospodarstw rolnych w przedziale 1 - 5 ha – 9518. Gospodarstw o pow. 15 ha jest zaledwie: 1634. Dane te pokazują, że występuje niekorzystna struktura gospodarstw rolnych mająca wpływ na ich efektywność ekonomiczną.

Tabela 25. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni obszaru (stan na 31.12.2013 r.).

Gmina	Powierzchnia gminy (w hektarach)	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych		Rezerwy przyrody		Parki krajobrazowe		obszary chronionego krajobrazu		Użytki ekologiczne	
		w ha	%	w ha	%	w ha	%	w ha	%	w ha	%
Chełmno	11371	11208,70	98,57	58,78	0,52	11195	98,45	0	0	13,70	0,12
Grudziądz	16533	8488,80	51,34	0	0	0	0	6867	41,54	69,30	0,42
Gruta	12375	2598,73	21,00	405,23	3,27	0	0	2550,00	20,61	49,50	0,40
Lisewo	8631	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miasto i Gmina Łasin	13655	3358,30	24,59	218,3	1,6	-	-	3340	24,5	6,82	0,05
Płużnica	12038	1348,5	11,13	0	0	0	0	1324	11,0	16,5	1,33
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	9114	145,6	1,5	0	0	0	0	140	0	5,6	1,0
Rogóżno	11624	6833,62	58,79	219,72	1,89	-	-	6741,00	57,99	55,70	0,48
Stolno	9852	3127,20	31,74	0	0	2975,00	30,20	150,00	1,52	6,7	0,07
Świecie nad Osą	9475	2868,87	30,23	0,00	0	0,00	0	2865,00	30,24	28,69	0,30
Razem	114668,00	39978,32	34,86	902,03	0,79	14170,00	12,36	23977,00	20,91	252,51	0,22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Obszary chronione obejmują 34,86 % powierzchni ogólnej i zawierają takie formy ochrony jak: park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, rezerwat przyrody, będące jednocześnie częściowo elementami obszaru Natura 2000.

Dane te pokazują, iż obszar jest bardzo ciekawy pod względem przyrodniczym, a co za tym idzie daje perspektywę rozwoju turystycznego, rekreacyjnego i edukacyjnego związanego z dziedzictwem naturalnym.

Na terenie obszaru objętego LSR zauważalne jest rosnące zainteresowanie produktami lokalnymi, tradycyjnymi i ekologicznymi.

VI. Infrastruktura komunikacyjna

Tabela 26. Drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni

Jednostka terytorialna	Drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni							
	na 100 km ²							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Stan na rok 2013
Kujawsko - Pomorskie	58,9	58,5	56,7	60,3	57,9	56,7	55,9	-3,0
chelmiński	63,8	63,7	56,9	54,9	50,0	48,3	46,4	-17,4
grudziądzki	57,2	57,1	62,2	88,0	75,1	74,5	73,9	16,7
wąbrzeski							111,7	
	112,1	112,1	111,6	110,2	105,6	111,4		- 0,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Liczba dróg gminnych i powiatowych o gruntowej nawierzchni na 100 km² na obszarze objętym LSR w przypadku powiatu grudziądzkiego w stosunku do roku 2007 zwiększyła się o 29%. Prawdopodobną przyczyną takiego zjawiska jest przejęcie na własność przez JST dróg od innych podmiotów. Zauważa się znaczny spadek tego rodzaju dróg w powiecie chełmińskim, natomiast w powiecie wąbrzeskim odsetek ten jest znikomy.

W odniesieniu do województwa kujawsko-pomorskiego liczba dróg gminnych i powiatowych o gruntowej nawierzchni na obszarze objętym LSR jest nadal wysoka.

Stan nawierzchni dróg na obszarze LSR na podstawie prezentowanych danych nie jest zadowalający, mając jednocześnie na względzie stały wzrost przewozu towarów i osób transportem kołowym.

Tabela 27. Ścieżki rowerowe

Jednostka terytorialna	Ścieżki rowerowe ogółem	
	2013	
	Km	
KUJAWSKO-POMORSKIE	573,8	
Powiat chełmiński	20,6	
Chelmno	9,7	
Stolno	5,4	
Powiat grudziądzki	7,7	
Gruta	3,4	
Miasto i Gmina Łasin	3,5	
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	0,8	
Powiat wąbrzeski	9,3	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Liczba ścieżek rowerowych na 100 km² kształtuje się na poziomie 22,8 km dla obszaru o powierzchni 1146 km². Ścieżki rowerowe wybudowane są na terenie 5 gmin: Chelmno, Stolno, Gruta, Łasin oraz Radzyń Chełmiński. Długość ścieżek na obszarze LGD wynosi 22,8 km z czego najdłuższy odcinek liczy 9,7 km i biegnie na terenie gminy Chelmno.

Położenie gmin przy drogach powiatowych, wojewódzkich czy krajowych wymusza konieczność powstawania ścieżek rowerowych, co niewątpliwie przełoży się na stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz na spadek emisji CO₂ do atmosfery.

W skali województwa, obszar planowany do objęcia LSR, wypada niekorzystnie - łączna długość ścieżek w województwie wynosi 573 km, przy 37,6 km na obszarze trzech powiatów (chełmiński, grudziądzki,

wąbrzeski).

W celu zwiększenia bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów, a także podróżujących samochodami niezbędna jest budowa ścieżek rowerowych biegnących przy trasach głównych dróg dojazdowych do miast. Wpłyne to pozytywnie na środowisko, gdyż zmniejszy się jego zanieczyszczenie. Powstanie szlaków rowerowych spowoduje także rozwój turystyki na obszarze.

VII. Obiekty użyteczności publicznej

Tabela 28. Obiekty użyteczności publicznej wg stanu na rok 2014

Obiekty użyteczności publicznej – świetlice wiejskie						
Gmina	ISTNIEJĄCE			ZAPOTRZEBOWANIE		
	Ilość ogółem	Nowo-wybudowane	Wyposażone/wyremontowane	Budowa nowych	Do wyremontowania	Do wyposażenia
Chełmno	14	0	11	1	2	3
Grudziądz	15	3	5	2	4	4
Gruta	13	1	2	0	6	6
Lisewo	15	0	12	3	1	14
Miasto i Gmina Łasin	15	0	8	0	7	7
Płużnica	17	0	4	3	10	18
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	9	0	7	1	2	1
Rogóźno	6	1	4	1	2	5
Stolno	13	8	11	1	2	3
Świecie nad Osą	10	2	5	1	1	2
RAZEM:	127	15	69	13	37	63

Źródło: dane własne opracowane na podstawie danych jst z obszaru objętego LSR

Tabela nr 29. Miejsca rekreacji i wypoczynku wg stanu na rok 2014

Miejsca rekreacji i wypoczynku				
Gmina	ISTNIEJĄCE	ZAPOTRZEBOWANIE		
	Ogółem	Place zabaw	Siłownie zewnętrzne	Inne miejsca rekreacji
Chełmno	9	3	4	0
Grudziądz	16	4	4	4
Gruta	24	0	6	2
Lisewo	8	8	18	5
Miasto i Gmina Łasin	8	9	1	10
Płużnica	16	6	10	10
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	22	0	0	1
Rogóźno	12	7	1	0
Stolno	28	4	10	8
Świecie nad Osą	13	0	6	4
Razem:	156	41	60	44

Źródło: dane własne opracowane na podstawie danych jst z obszaru objętego LSR

Świetlic wiejskich na obszarze LSR jest 127. Najwięcej na terenie gminy Płużnica – 17 obiektów, po 15 na terenie gmin: Lisewo i Łasin, najmniej na terenie gminy: Rogóźno (6 obiektów) oraz Radzyń Chełmiński (9 obiektów).

Na podstawie przeprowadzonych badań własnych (dane pochodzą od samorządów) istnieje potrzeba wybudowania, wyremontowania, doposażenia tego rodzaju obiektów w łącznej ilości 113.

Na obszarze planowanym do objęcia LSR zauważa się sporą liczbę miejsc rekreacji i wypoczynku, głównie w formie placów zabaw oraz siłowni zewnętrznych – łącznie obiektów 156.

Na podstawie przeprowadzonych badań własnych (dane pochodzą od samorządów) istnieje jeszcze potrzeba wybudowania, wyremontowania, doposażenia tego rodzaju obiektów w ilości łącznej 145, w tym szczególnie urzędzeń siłowni zewnętrznych.

Na podstawie danych zebranych od samorządów możemy określić, że życie kulturalne na obszarze objętym LSR toczy się wokół gminnych ośrodków kultury, bibliotek, świetlic wiejskich (w sołectwach) i szkół. Te instytucje są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych. Oferta kulturalna jest jednak uboga, zwłaszcza na obszarach wiejskich i ogranicza się do organizowania okazjonalnych imprez. Wynika to przede wszystkim z ograniczonych możliwości finansowych, a także z ciągle występujących niekorzystnych warunków lokalowych i sprzętowych stąd potrzeba ich modernizacji i doposażenia.

VIII. Pomoc społeczna i organizacje pozarządowe

Tabela 30. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze gmin w latach 2009-2013.

Gmina	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej					Zmiana w latach 2009-2013
	2009	2010	2011	2012	2013	
Chełmno	889	971	860	760	816	- 73
Grudziądz	1624	1524	1464	1520	1587	- 37
Gruta	1270	1319	1260	1351	1411	141
Lisewo	978	608	581	719	826	-152
Miasto i Gmina Łasin	1318	1325	1285	1332	1406	88
Płużnica	1063	963	821	948	994	-69
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	3237	1629	1579	1476	1529	-1708
Rogóźno	851	780	749	768	775	- 76
Stolno	993	914	907	810	780	-213
Świecie nad Osą	1191	1141	1178	1170	1260	69
RAZEM	13414	11174	10684	10854	11384	- 2 030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Obszar charakteryzuje się wysokim ubóstwem – udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wynosi 18,6%. Zauważa się jednak spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Na przestrzeni lat 2009 - 2013 liczba ta zmalała z 13414 na 11384, co stanowi pomniejszenie o 2030 osób.

Największy spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej nastąpił w gminie Radzyń Chełmiński, następnie w gminie Stolno. W Gminie Gruta nastąpił wzrost liczby tych osób o 152 osoby.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkuje obszar Gminy Łasin, Grudziądz oraz Gruta, najmniej obszar gminy Rogóźno.

Pomimo, iż zjawisko ubóstwa na tle korzystających z pomocy społecznej osłabło to jednak osoby te stanowią blisko 19% całej populacji obszaru planowanego do objęcia LSR. Oznacza to, że co 5 osoba jest osobą żyjącą w ubóstwie. Na terenie gmin działania w zakresie pomocy społecznej realizują głównie Ośrodki Pomocy Społecznej.

Tabela nr 31. Ośrodki o charakterze pomocy środowiskowej wg stanu na rok 2013

Gmina	Kluby samopomocy	Świetlice środowiskowe	Kluby młodzieżowe	Kluby pracy
Chełmno	0	0	0	0
Grudziądz	0	0	0	0
Gruta	0	1	0	0
Lisewo	0	2	0	0
Miasto i Gmina Łasin	1	6	0	0
Płużnica	0	5	0	20
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	0	0	0	0
Rogóźno	0	0	0	0
Stolno	0	0	0	0
Świecie nad Osą	0	0	0	0

RAZEM	1	14	0	20
--------------	----------	-----------	----------	-----------

Źródło: dane własne opracowane na podstawie danych jst z obszaru objętego LSR

Na obszarze planowanym do objęcia LSR zauważa się znikomą liczbę ośrodków o charakterze środowiskowym, których działalność nakierowana jest głównie na osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Na terenie LGD brak jest klubów młodzieżowych, jest jeden klub samopomocy.

Klubów pracy jest 20, jednak kluby te występują tylko na terenie jednej gminy – Płużnica.

Świetlice środowiskowe występują w ilości 14 sztuk, co dla całego obszaru, gdzie zamieszkuje blisko 62 tys. mieszkańców daje wynik niezadowalający, tym bardziej, że świetlice te w ilości 6 obiektów funkcjonują na terenie Miasta i Gminy Łasin oraz w ilości 5 na terenie Gminy Płużnica oraz 2 na obszarze Gminy Lisewo i 1 na obszarze Gminy Gruta.

Gmina Płużnica ma najwięcej ośrodków o charakterze pomocy społecznej – na 35 ośrodków łącznie, na terenie Gminy Płużnica funkcjonuje ich aż 25.

Tab. 32 Zarejestrowane stowarzyszenia, inne organizacje społ. i zawodowe, fundacje, ZOZ

Zarejestrowane stowarzyszenia, inne organizacje społ. i zawodowe, fundacje, ZOZ	
Gmina	Liczba organizacji wg KRS
Chełmno	11
Grudziądz	14
Gruta	25
Lisewo	16
Miasto i Gmina Łasin	23
Płużnica	46
Gmina Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	14
Rogóźno	9
Stolno	17
Świecie nad Osą	11
RAZEM	186
Powiat Chełmiński	154
Powiat Grudziądzki	112
Powiat Wąbrzeski	128
Województwo Kujawsko - Pomorskie	605

Źródło: dane własne opracowane na podstawie danych KRS -statystyka Stowarzyszeń, innych organizacji społ. i zawodowych, fundacji, ZOZ)

Na obszarze objętym LSR działa 186 zarejestrowanych organizacji pozarządowych, w tym najwięcej na terenie Gminy Płużnica – 46 organizacji. Organizacje te zarejestrowane są w Krajowym Rejestrze Sądowym. Na terenie województwa takich organizacji funkcjonuje 6051, co pokazuje, iż na obszarze objętym LSR jest ich zaledwie 3% w stosunku do liczby organizacji w województwie. Pozytywnym zjawiskiem jest jednak to, że na terenie każdej z gmin takie organizacje działają.

Z danych uzyskanych z samorządów gminnych wynika, iż na obszarze gmin działają organizacje nieformalne, typu koła gospodyń wiejskich, grupy osób aktywnie działających, gdzie zazwyczaj liderem jest sołtys lub radny. Zauważa się niski poziom współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego.

Rozdział IV Analiza SWOT

Analiza SWOT jest podstawą do określania celów ogólnych i szczegółowych LSR, przedsięwzięć i powinna mieć odzwierciedlenie w określonych do realizacji wskaźnikach prezentowanych liczbowo, planowanych do osiągnięcia do roku 2022.

Analiza SWOT została opracowana i przygotowana z szerokim udziałem mieszkańców – przedstawicieli różnych sektorów, z obszaru LGD „Vistula - Terra Culmensis”. Uczestnicy warsztatów wybrali najważniejsze dla nich obszary życia i dokonali oceny sytuacji rozwojowej obszaru. Podczas konsultacji dokonywano zmian w analizie, zbierano (na podstawie formularza) uwagi/sugestie. Zgłoszone uwagi zostały przeanalizowane, wszystkie uznane za słuszne i celowe następnie uwzględniono w treści analizy.

Identyfikacja problemów i potrzeb

Wsparcia wymaga przedsiębiorczość na obszarze LSR, gdyż potencjał rozwojowy obszaru pozwoli na osiągnięcie zamierzonego celu – rozwoju przedsiębiorczości. Położenie przy autostradzie, drogach krajowych i wojewódzkich, bliskość dużych miast, atrakcyjne tereny pod rekreację, pod budownictwo mieszkaniowe mogą mieć niewątpliwie wpływ na powodzenie przedsiębiorców. Dodatkowo dostępność funduszy unijnych, rosnące zainteresowanie produktami lokalnymi, tradycyjnymi i ekologicznymi oraz wzrost potencjału demograficznego mogą mieć znaczenie przy tworzeniu i rozwijaniu nowych firm. Na obszarze nie funkcjonują instytucje otoczenia biznesu – inkubatory przedsiębiorczości. Zauważono małą liczbę przedsiębiorstw i co się z tym wiąże, małą liczbę miejsc pracy.

Kolejną grupą wymagającą wsparcia są osoby bezrobotne, wykluczone społecznie, żyjące w ubóstwie lub osoby niepełnosprawne. Ze względu na wysokie bezrobocie, wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, małą liczbę miejsc pracy, osoby zamieszkujące obszar LGD znajdują się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Tutaj szczególnie ważne jest wsparcie finansowe tych osób – premie w ramach przedsiębiorczości, dotacje do rozwijanych firm, by zwiększały zatrudnienie, jak i wsparcie w celu zwiększenia aktywizacji społeczno-zawodowej, ożywienia społecznego i gospodarczego. Na obszarze występuje niska aktywność społeczna, wykształcenie i kwalifikacje osób są niedostosowane do potrzeb rynku pracy, tak samo jak oferta edukacyjna, która jest niedostosowana i nie jest odpowiednio rozbudowana. Ze względu na niewystarczająco rozwinięty stan obiektów pełniących funkcje społeczne, kulturalne i rekreacyjne oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna i edukacyjna nie jest oferowana na oczekiwanym poziomie. Zauważa się braki w prowadzeniu działań o charakterze środowiskowym – typu oferta świetlic środowiskowych, klubów seniora czy klubów pracy. Na terenie wielu gmin takie ośrodki w ogóle nie funkcjonują. Na obszarze LGD baza edukacyjna jest na wysokim poziomie, jednak i w tej sferze zauważa się braki – szczególnie jeżeli chodzi o opiekę przedszkolną, żłobki a także zajęcia pozalekcyjne. Rosnące zainteresowanie aktywnymi formami spędzania czasu wolnego, zwiększanie się zaangażowania społecznego i poziomu integracji mieszkańców, jak i dostępność na te cele środków zewnętrznych pozwoli na niwelację tych słabych stron obszaru. Rozwiązaniem może okazać się interwencja w obszarze prowadzenia kursów, szkoleń, wzrostu aktywizacji, w tym zawodowej, integracji, wzrostu działających na obszarze organizacji pozarządowych. Nadal zauważa się brak współpracy podmiotów ekonomii społecznej, jak i brak współpracy międzysektorowej.

Kolejnym obszarem wymagającym interwencji jest obszar infrastrukturalny. Na obszarze LGD jest jeszcze wysoki odsetek dróg gruntowych oraz dróg o niskich standardach jeżeli chodzi o ich nawierzchnię. Także słabo rozwinięta jest infrastruktura publiczna, niewystarczająca ilość i zły stan obiektów pełniących funkcje społecznej, kulturalne i rekreacyjne, chodników, parkingów, ścieżek rowerowych. Dostosowanie tych obiektów do potrzeb społeczeństwa, w tym szczególnie potrzeb osób niepełnosprawnych jest działaniem realizującym potrzeby zarówno mieszkańców jak i przedsiębiorców i innych organizacji wiążących swoją działalność z obszarem LGD. Odpowiednio dostosowane lub nowopowstałe obiekty będą służyły realizacjom działań zaplanowanych i skierowanych do osób bezrobotnych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, do osób niepełnosprawnych, grup defaworyzowanych oraz mieszkańców zamieszkujących obszar LGD jak i tych którzy zamierzają w jakikolwiek sposób związać swoje życie, hobby, zamiłowania czy interesy z obszarem LGD. Pozwoli to także na wdrażanie działań animacyjnych, aktywizacyjnych, doszkalających. Również poprawa standardu infrastruktury, w tym drogowej pozwoli na lokowanie się nowych przedsiębiorców lub na inwestycje firm już działających. Działania te ukierunkowane są na napływ mieszkańców, na pozostawanie ludzi młodych na obszarach wiejskich, na rozwijanie swoich działalności na obszarze LSR. Działania te mają poprawić szeroko rozumianą jakość życia.

Wszystkie zaplanowane cele, przedsięwzięcia w ramach LSR wynikają z analizy SWOT i są ze sobą powiązane i ukierunkowane na osiągnięcie wspólnej wizji:

„Poprawa jakości życia na obszarze LGD „Vistula - Terra Culmensis”

ANALIZA SWOT

**dla obszaru planowanego do objęcia Lokalną Strategią Rozwoju (LSR)
w okresie programowania 2014-2020 obejmująca tereny 10 Gmin: Grudziądz, Gruta, Łasin, Radzyń
Chelmiński, Rogóźno, Świecie nad Osą, Chelmno, Lisewo, Stolno, Pluznica**

Mocne strony	Słabe strony
<p>1. położenie przy autostradzie, drodze krajowej nr 91 i 55, drodze wojewódzkiej</p> <p>2. bliskość miasta Grudziądz,</p> <p>3. dobra baza edukacyjna,</p> <p>4. rozwinięte rolnictwo, korzystne warunki do prowadzenia działalności rolniczej.</p> <p>5. walory środowiska naturalnego, bogactwo przyrodnicze</p> <p>6. obszary prawnie chronione,</p> <p>7. atrakcyjne tereny pod rekreację,</p> <p>8. spójność etniczna, historyczna i kulturowa.</p> <p>9. bogactwo kulturowo-historyczne,</p> <p>10. atrakcyjne tereny pod budownictwo mieszkaniowe,</p> <p>11. korzystna struktura demograficzna na obszarze, w tym wysoki odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym.</p>	<p>1. wysokie bezrobocie, niewystarczająca ilość miejsc pracy, mała liczba przedsiębiorstw, niska aktywność gospodarza mieszkańców, brak wsparcia przedsiębiorczości, w tym niewystarczający rozwój oferty specjalistycznej oraz instytucji otoczenia biznesu,</p> <p>2. wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej,</p> <p>3. wykształcenie i kwalifikacje osób bezrobotnych niedostosowane do potrzeb rynku pracy,</p> <p>4. niewystarczająco rozbudowana i dostosowana do potrzeb oferta edukacyjna,</p> <p>5. niska efektywność ekonomiczna małych gospodarstw rolnych,</p> <p>6. niewystarczająco rozwinięty sektor przetwórstwa lokalnego, w tym braki w infrastrukturze,</p> <p>7. zły stan infrastruktury drogowej,</p> <p>8. słabo rozwinięta komunikacja publiczna na obszarze.</p> <p>9. niewystarczająca ilość ścieżek pieszo-rowerowych, chodników, parkingów,</p> <p>10. niewykorzystane walory turystyczne i bogactwo historyczno - kulturowe, w tym brak kompleksowej promocji obszaru</p> <p>11. słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna,</p> <p>12. niewystarczająca ilość i zły stan obiektów pełniących funkcje społeczne, kulturalne, rekreacyjne,</p> <p>13. niska aktywność społeczna,</p> <p>14. niewystarczająca liczba prowadzonych działań o charakterze środowiskowym np. klub samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby pracy, klub seniora, kluby młodzieżowe, żłobki, przedszkola itp.</p> <p>15. niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa rekreacyjna i edukacyjna, w tym zbyt mała ilość środków przeznaczanych na aktywizację i integrację mieszkańców,</p> <p>16. niewystarczająca ilość instytucjonalnego wsparcia organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej,</p> <p>17. niewystarczająca liczba i aktywność podmiotów sektora pozarządowego,</p> <p>18. zbyt niski poziom współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego,</p> <p>19. zbyt niska świadomość ekologiczna, w tym zbyt niski poziom wykorzystania zasobów przyrodniczych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>1. dostępność funduszy zewnętrznych,</p> <p>2. funkcjonowanie ośrodków miejskich Chelmno, Grudziądz, Wąbrzeźno,</p> <p>3. wzrost zainteresowania turystyką wiejską,</p> <p>4. rosnące zainteresowanie aktywnymi formami spędzania czasu wolnego,</p> <p>5. potencjał turystyczny regionu,</p> <p>6. rosnące zainteresowanie produktami lokalnymi, tradycyjnymi i ekologicznymi,</p> <p>7. zwiększenie zaangażowania społecznego i poziomu integracji mieszkańców obszaru,</p> <p>8. stworzenie sprawnych łańcuchów sprzedaży i rynków zbytu dla lokalnych produktów,</p>	<p>1. trwałe bezrobocie,</p> <p>2. negatywne zmiany na obszarze spowodowane zjawiskiem migracji,</p> <p>3. starzejące się społeczeństwo,</p> <p>4. zmniejszająca się liczba urodzeń dzieci,</p> <p>5. przepisy prawne utrudniające prowadzenie własnej działalności gospodarczej i tworzenie nowych miejsc pracy,</p> <p>6. wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczych,</p> <p>7. małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych,</p> <p>8. globalizacja, wypieranie wielopokoleniowej tradycji kulturowej i historycznej,</p> <p>9. dalsza degradacja infrastruktury drogowej,</p> <p>10. degradacja środowiska naturalnego, zmiany klimatyczne i utrata zasobów przyrodniczych obszaru,</p>

9. wzrost potencjału demograficznego, 10. pełne wykorzystanie potencjału i aktywizacja lokalnej społeczności.	11. niewystarczające środki na prowadzenie działań przez instytucje publiczne, 12. dalsze ograniczanie udziału mieszkańców w życiu lokalnych zbiorowości poprzez technokratyzację życia społecznego, 13. wzrost przestępczości i zagrożenia patologią, 14. przepisy i regulacje służące ochronie środowiska naturalnego jako blokada dla działań prorozwojowych.
--	---

Powiązanie analizy SWOT z Diagnozą obszaru.

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
położenie przy autostradzie, drodze krajowej nr 91 i 55, drodze wojewódzkiej	Charakterystyka obszaru	wysokie bezrobocie, niewystarczająca ilość miejsc pracy, mała liczba przedsiębiorstw, niska aktywność gospodarcza mieszkańców, brak wsparcia przedsiębiorczości, w tym niewystarczający rozwój oferty specjalistycznej oraz instytucji otoczenia biznesu	Tabela nr 15,16,17,18,21, 22,23
bliskość miasta Grudziądz	Stan obowiązujący	wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	Tabela nr 30
dobra baza edukacyjna	Tabela nr 19	wykształcenie i kwalifikacje osób bezrobotnych niedostosowane do potrzeb rynku pracy	Tabela nr 17,19,20,21
rozwinęte rolnictwo, korzystne warunki do prowadzenia działalności rolniczej.	Tabela nr 24	niewystarczająco rozbudowana i dostosowana do potrzeb oferta edukacyjna	Tabela nr 17, 18, 19, 20
walory środowiska naturalnego, bogactwo przyrodnicze	Tabela nr 25	niska efektywność ekonomiczna małych gospodarstw rolnych	Tabela nr 24
obszary prawnie chronione	Tabela nr 25	niewystarczająco rozwinięty sektor przetwórstwa lokalnego, w tym braki w infrastrukturze	Tekst pod tabelą nr 23 ostatni akapit
atrakcyjne tereny pod rekreację	Tabela nr 25	zły stan infrastruktury drogowej	Tabela nr 26,
spójność etniczna, historyczna i kulturowa	Charakterystyka LGD, rozdział I	słabo rozwinięta komunikacja publiczna na obszarze	Tabela nr 26,27
bogactwo kulturowo-historyczne	Charakterystyka LGD, rozdział I	niewystarczająca ilość ścieżek pieszo-rowerowych, chodników, parkingów	Tabela nr 27
atrakcyjne tereny pod budownictwo mieszkaniowe	Tabela nr 25	niewykorzystane walory turystyczne i bogactwo historyczno - kulturowe, w tym brak kompleksowej promocji obszaru	Tabela nr 24,25, Charakterystyka LGD, rozdział I
korzystna struktura demograficzna na obszarze, w tym wysoki odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym	Tabela nr 12,14	słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna	Tabela nr 29
		niewystarczająca ilość i zły stan obiektów pełniących funkcje społeczne, kulturalne, rekreacyjne	Tab. Nr 28, 29
		niska aktywność społeczna	Tabela nr 29,31,32
		niewystarczająca liczba prowadzonych działań o charakterze środowiskowym np. klub samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby pracy, klub seniora, kluby młodzieżowe, żłobki, przedszkola itp	Tabela nr 29,31,32
		niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa rekreacyjna i edukacyjna, w tym zbyt mała	Tabela nr 28,29

		ilość środków przeznaczanych na aktywizację i integrację mieszkańców,	
		niewystarczająca ilość instytucjonalnego wsparcia organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej	Tabela nr 31,32
		niewystarczająca liczba i aktywność podmiotów sektora pozarządowego	Tabela nr 31, 32
		zbyt niski poziom współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego	Opis pod tabelą nr 32
		zbyt niska świadomość ekologiczna, w tym zbyt niski poziom wykorzystania zasobów przyrodniczych	Tabela nr 25
Szanse	Odniesienie do diagnozy lub innych dokumentów	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy lub innych dokumentów
dostępność funduszy zewnętrznych	Informacja powszechna	trwale bezrobocie	Tabela nr 15,16,17,18
funkcjonowanie ośrodków miejskich Chełmno, Grudziądz, Wąbrzeźno	Stan obowiązujący	negatywne zmiany na obszarze spowodowane zjawiskiem migracji	Tabela nr 12,13
wzrost zainteresowania turystyką wiejską	Tabela 27	starzejące się społeczeństwo	Tabela nr 14
rosnące zainteresowanie aktywnymi formami spędzania czasu wolnego	Tabela 27,28,29	zmniejszająca się liczba urodzeń dzieci	Tekst pod tabelą nr 12
potencjał turystyczny regionu	Tabela nr 25	przepisy prawne utrudniające prowadzenie własnej działalności gospodarczej i tworzenie nowych miejsc pracy	Informacja powszechna; obowiązujące przepisy
rosnące zainteresowanie produktami lokalnymi, tradycyjnymi i ekologicznymi	Informacja uzyskana podczas konsultacji z mieszkańcami Tekst pod tabelą nr 25	wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczych	Informacja powszechna; obowiązujące przepisy
zwiększenie zaangażowania społecznego i poziomu integracji mieszkańców obszaru	Tabela 28,29	małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych	Informacja powszechna; analiza własna LGD na podstawie danych uzyskanych podczas konsultacji oraz z gmin.
stworzenie sprawnych łańcuchów sprzedaży i rynków zbytu dla lokalnych produktów	Tabela 21,22,23,24	globalizacja, wypieranie wielopokoleniowej tradycji kulturowej i historycznej	Informacja uzyskana podczas konsultacji z mieszkańcami
wzrost potencjału demograficznego	Tabela 12	dalsza degradacja infrastruktury drogowej	Tabela 26, 27
pełne wykorzystanie potencjału i aktywizacja lokalnej społeczności	Informacja uzyskana podczas konsultacji z mieszkańcami	degradacja środowiska naturalnego, zmiany klimatyczne i utrata zasobów przyrodniczych obszaru	Informacja uzyskana podczas konsultacji z mieszkańcami
		niewystarczające środki na prowadzenie	Informacja uzyskana

działań przez instytucje publiczne	podczas konsultacji z mieszkańcami
dalsze ograniczanie udziału mieszkańców w życiu lokalnych zbiorowości poprzez technokratyzację życia społecznego	Informacja uzyskana podczas konsultacji z mieszkańcami
wzrost przestępczości i zagrożenia patologią	Informacja uzyskana podczas konsultacji z mieszkańcami
przepisy i regulacje służące ochronie środowiska naturalnego jako blokada dla działań prorozwojowych	Informacja uzyskana podczas konsultacji z mieszkańcami

Rozdział V Cele i wskaźniki

Wnioski z analizy SWOT posłużyły mieszkańcom do określenia wizji rozwoju oraz strategicznych celów rozwojowych obszaru działania LGD „Vistula - Terra Culmensis” na najbliższe lata.

Określono cele ogólne i szczegółowe LSR oraz wskazano planowane przedsięwzięcia służące osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje.

Niniejszy rozdział porządkuje wyniki prac społeczności lokalnej i władz lokalnej grupy. Poniższy wykres w sposób graficzny prezentuje strukturę założeń do rozwoju obszaru LGD.

Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR

Przedsięwzięcie 1.1.1 Tworzenie nowych firm

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do realizacji celu: szczegółowego 1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku ogólnego 1 – Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje polegające na tworzeniu nowych przedsiębiorstw - nowe, dotychczas nie zarejestrowane firmy.

Operacje te przyczynić się mają do rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i tym samym do tworzenia miejsc pracy. Przedsięwzięcie to ma mieć wpływ na zmniejszenie bezrobocia, wykluczenia społecznego, ubóstwa. Powstanie nowych firm pozarolniczych jest elementem zmierzającym ku poprawie jakości życia mieszkańców. Szeroki wachlarz możliwych do realizacji operacji, atrakcyjne formy wsparcia w ramach przedsięwzięcia przyczynić się mają do poprawy gospodarki, przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR.

Podczas konsultacji społecznych wskazywano na: wysokie bezrobocie, niewystarczającą ilość miejsc pracy, małą liczbę przedsiębiorstw, niską aktywność gospodarczą mieszkańców, brak wsparcia przedsiębiorczości, w tym niewystarczający rozwój oferty specjalistycznej oraz instytucji otoczenia biznesu, wykształcenie i kwalifikacje osób bezrobotnych niedostosowane do potrzeb rynku pracy, niska efektywność ekonomiczna małych gospodarstw rolnych, niewystarczająco rozwinięty sektor przetwórstwa lokalnego.

Typy beneficjentów (wnioskodawców):

- osoby fizyczne, zameldowane na obszarze objętych LSR.

Preferencje:

- preferowane będą operacje zakładające utworzenie miejsc pracy na poziomie wyższym niż wymagany (2 etaty - 10 pkt, 1,5 etatu - 5 pkt)
- preferowane będą operacje stosujące rozwiązania innowacyjne
- preferowane będą operacje, w których planuje się uruchomienie działalności gospodarczej, której podstawę będą stanowiły lokalne produkty rolne
- preferowani będą beneficjenci z grupy defaworyzowanej tj. w wieku do 35 r. ż., pow. 50 r. ż, osoby niepełnosprawne oraz kobiety,
- preferowane będą operacje stosujące rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska i klimatu.

Cele LSR są zgodne z celami i priorytetami PROW: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszenie ubóstwa oraz rozwój gospodarczy na obszarach wiejskich. W ramach Priorytetu 6 zaplanowano premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej. Planowane do realizacji w ramach LSR operacje są zbieżne z operacjami możliwymi do realizacji w ramach środków PROW (środków EFRROW) – rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich przez podejmowanie działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcie 1.1.2 Rozwój istniejących firm

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do realizacji celu: szczegółowego 1.1 – Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku ogólnego 1 – Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje polegające na rozwijaniu istniejących przedsiębiorstw.

Operacje te przyczynić się mają do rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i tym samym do tworzenia miejsc pracy. Przedsięwzięcie to ma mieć wpływ na zmniejszenie bezrobocia, wykluczenia społecznego, ubóstwa. Rozwój firm jest elementem zmierzającym ku poprawie jakości życia mieszkańców. Szeroki wachlarz możliwych do realizacji operacji, atrakcyjne formy wsparcia w ramach przedsięwzięcia przyczynić się mają do poprawy gospodarki, przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR oraz mają przyczynić się do wdrażania rozwiązań innowacyjnych.

Podczas konsultacji społecznych wskazywano na: wysokie bezrobocie, niewystarczającą ilość miejsc pracy, małą liczbę przedsiębiorstw, niską aktywność gospodarczą mieszkańców, brak wsparcia przedsiębiorczości, w tym niewystarczający rozwój oferty specjalistycznej oraz instytucji otoczenia biznesu, wykształcenie i kwalifikacje osób bezrobotnych niedostosowane do potrzeb rynku pracy, niska efektywność ekonomiczna małych gospodarstw rolnych, niewystarczająco rozwinięty sektor przetwórstwa lokalnego, w tym braki w infrastrukturze.

Typy beneficjentów (wnioskodawców):

- przedsiębiorcy wykonujący działalność gospodarczą.

Preferencje:

- preferowane będą operacje zakładające utworzenie miejsc pracy na poziomie wyższym niż wymagany (2 etaty - 10 pkt, 1,5 etatu- 5 pkt)
- preferowane będą operacje stosujące rozwiązania innowacyjne
- preferowane będą operacje, które zakładają zatrudnienie osoby z grupy defaworyzowanej, zamieszkałej na obszarze LSR
- preferowane będą operacje stosujące rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska i klimatu

Cele LSR są zgodne z założeniami PROW:

Planowane do realizacji w ramach LSR operacje są zbieżne z operacjami możliwymi do realizacji w ramach środków PROW (środków EFRROW) - rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich przez rozwijanie działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcie 1.2.1 Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do realizacji celu:

szczegółowego 1.2 – Zwiększenie liczby instytucji otoczenia biznesu na obszarze LSR do 2022 roku
ogólnego 1 – Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje polegające utworzenie inkubatorów przedsiębiorczości.

Operacje te przyczynić się mają do rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich i tym samym na tworzeniu miejsc pracy. Przedsięwzięcie to ma mieć wpływ na zmniejszenie bezrobocia, wykluczenia społecznego, ubóstwa. Stworzenie inkubatora przedsiębiorczości jest elementem zmierzającym ku poprawie jakości życia mieszkańców. Szeroki wachlarz możliwych do zaoferowania usług, atrakcyjne formy wsparcia w ramach przedsięwzięcia przyczynić się mają do poprawy gospodarki, przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR oraz mają przyczynić się do wdrażania rozwiązań innowacyjnych.

Podczas konsultacji społecznych wskazywano na: wysokie bezrobocie, niewystarczającą ilość miejsc pracy, małą liczbę przedsiębiorstw, niską aktywność gospodarczą mieszkańców, brak wsparcia przedsiębiorczości, w tym niewystarczający rozwój oferty specjalistycznej oraz instytucji otoczenia biznesu, wykształcenie i kwalifikacje osób bezrobotnych niedostosowane do potrzeb rynku pracy, niewystarczająco rozwinięty sektor przetwórstwa lokalnego, w tym braki w infrastrukturze, niski poziom współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego, niewystarczająca liczba i aktywność podmiotów sektora pozarządowego, niska aktywność społeczna, brak instytucjonalnego wsparcia organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.

Typy beneficjentów (wnioskodawców):

- jednostki samorządu terytorialnego,
- związki jednostek samorządu terytorialnego,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- samorządowe jednostki organizacyjne.
- organizacje pozarządowe,
- mikro i małe przedsiębiorstwa
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

- instytucje otoczenia biznesu,
- partnerzy prywatni we współpracy z podmiotami publicznymi w przypadku projektów realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prawnego.

Preferencje:

- preferowane będą operacje zakładające utworzenie co najmniej 1 etatu średniorocznego
- preferowane będą operacje, które zakładają zatrudnienie osoby z grupy defaworyzowanej, zamieszkałej na obszarze LSR
- preferowane będą operacje zakładające usługi w zakresie: doradztwa o dofinansowaniach, doradztwa prawnego, doradztwa księgowo- rachunkowego, działania sieciujące lokalnych przedsiębiorców
- preferowane będą operacje zakładające utworzenie instytucji otoczenia biznesu prowadzących działania o zasięgu ponad gminnym
- preferowane będą operacje, w ramach których zostaną przeprowadzone działania wspierające podmioty ekonomii społecznej i w których beneficjent uwzględnił szczegółowy opis wpływu na sektor ekonomii społecznej

Cele LSR są zgodne z założeniami Osi 7: wpływają na ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach wiejskich. Planowane do realizacji operacje są zbieżne z typami projektów możliwych do realizacji w ramach środków Osi 7 (środków EFRR) – Wspieranie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości poprzez dostosowanie istniejących budowli do pełnienia funkcji inkubatora, wsparcie usług świadczonych przez inkubator.

Przedsięwzięcie 2.1.1 Inwestycje w infrastrukturę

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do realizacji celu:

szczegółowego 2.1 – Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 roku
ogólnego 2 – Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 roku

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje polegające na budowie, przebudowie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub drogowej.

Operacje te przyczynić się mają do poprawy atrakcyjności obszaru, tym samym do poprawy standardu infrastruktury. Rozwój infrastruktury społecznej jest niezbędny do prawidłowego rozwoju społeczności lokalnych. Częstą barierą rozwoju aktywności społecznej na wsiach jest brak odpowiednich pomieszczeń, obiektów, które mogłyby wokół siebie gromadzić lokalną społeczność, stwarzać warunki do rozwijania zainteresowań, kultywowania tradycji lokalnych. W dalszym ciągu w większości wsi obszaru LGD brakuje obiektów rekreacyjnych, kulturalnych o standardzie spełniającym oczekiwania młodzieży i dorosłych mieszkańców. Aby wieś była aktywna i dobrze zorganizowana potrzebuje odpowiedniej infrastruktury do publicznego użytku, dlatego LGD wspiera w ramach LSR przedsięwzięcia związane z remontem i wyposażeniem świetlic wiejskich, budową wiejskich placów zabaw i boisk sportowych, budową ścieżek rowerowych, adaptacją obiektów na cele publiczne np. miejsca spotkań, centra aktywności.

Podczas konsultacji społecznych wskazywano na: zły stan infrastruktury drogowej utwardzonej, niewystarczającą ilość ścieżek rowerowych, chodników, parkingów, słabo rozwiniętą infrastrukturę turystyczną, niewystarczającą ilość i zły stan obiektów pełniących funkcje społeczne, kulturalne, rekreacyjne.

Typy beneficjentów (wnioskodawców):

- osoby prawne
  - preferowane będą operacje zakładające stworzenie infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych
  - preferowane będą operacje stosujące rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska i klimatu.

Cele są zgodne z założeniami PROW: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszenie ubóstwa oraz rozwój gospodarczy na obszarach wiejskich. Planowane do realizacji w ramach LSR operacje są zbieżne z operacjami możliwymi do realizacji w ramach środków PROW (środków EFRROW) – budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej.

Przedsięwzięcie 2.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do realizacji celu:

szczegółowego 2.1 – Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki i przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 roku

ogólnego 2 – Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 roku

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje polegające na przebudowie, rozbudowie, modernizacji, adaptacji, istniejących obiektów oraz zagospodarowania przestrzeni wokół tych obiektów na obszarach zdegradowanych objętych programem rewitalizacji oraz w miarę potrzeb i możliwości operacje polegające na budowie nowych obiektów.

Ze względu na specyficzny typ tego przedsięwzięcia, LGD nie jest w stanie wskazać konkretnych działań rewitalizacyjnych. Specyfika ta wynika z faktu braku na chwilę obecną Gminnych Programów Rewitalizacji (GPR), które gminy, wchodzące w skład LGD, będą opracowywały w roku 2016. W związku z czym przyjmuje się, iż do realizacji będą rekomendowane te typy operacji, które podczas konsultacji społecznych z mieszkańcami wskazywane były jako pożądane (wynikają z diagnozy, analizy SWOT).

Operacje zaplanowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia przyczynić się mają do odnowy obszarów, na których ma miejsce nadmierna koncentracja negatywnych zjawisk i wynikać muszą (muszą być ujęte) z Gminnych Programów Rewitalizacji.

W zakresie regionalnej polityki rozwoju obszarów wiejskich przyjęto zasadę aktywizacji społeczno - gospodarczej poprzez stymulowanie rozwoju społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości. Działania na rzecz rewitalizacji ukierunkowane mają być na wzrost aktywności społecznej, ożywienie społeczne lub na zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od rynku pracy, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym, lub na wzrost zatrudnienia, lub na ożywienie gospodarcze, wzrost potencjału gospodarczego między innymi poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Przedsięwzięcia te powinny obejmować kompleksową rewitalizację wyznaczonych zdegradowanych obszarów wiejskich oraz wzrost przedsiębiorczość i zatrudnienia, a tym samym wpływać na poprawę warunków uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym mieszkańców.

Konsultacje społeczne na obszarze LGD wykazały, że do osiągnięcia efektów społecznych konieczne będzie zrealizowanie projektów infrastrukturalnych. Projekty te będą miały charakter pomocniczy, tj. wspierający wobec działań finansowanych za pomocą środków EFS. Działania infrastrukturalne będą narzędziem dla niwelowania zjawisk związanych z problemami społecznymi, dotyczącymi danego obszaru. Najważniejszy jest efekt społeczny rewitalizacji.

W związku z powyższym, w przypadku (działania infrastrukturalne) operacji zaplanowanych do realizacji w ramach tego przedsięwzięcia, beneficjent będzie zobowiązany wykazać, iż zrealizował, realizuje lub planuje realizację projektu finansowanego ze środków EFS.

Takie zobowiązane wynikać powinno wprost z samego wniosku o wsparcie danej operacji, jednak już na etapie planowania realizacji operacji w ramach działań rewitalizacyjnych beneficjent musi taki mechanizm (zintegrowanie) przewidzieć i zaplanować.

Ponadto obowiązkowo wszystkie operacje ukierunkowane na rewitalizację obszarów wiejskich muszą wynikać z Programów Rewitalizacji (Gminnych Programów Rewitalizacji (GPR), uchwalonych przez Radę Gminy. Wraz z przedkładanym wnioskiem o wybór operacji należy przedłożyć GPR, z którego będzie wynikało, że planowana do realizacji operacja jest zgodna z GPR. Również GPR powinien zawierać wskazanie nie tylko obszarów do rewitalizacji ale również narzędzi do osiągnięcia celu rewitalizacji – zmniejszenie lub likwidacja negatywnych zjawisk społecznych.

Podczas konsultacji społecznych wskazywano na: zły stan infrastruktury drogowej utwardzonej, niewystarczającą ilość ścieżek rowerowych, chodników, parkingów, niewystarczająca ilość i zły stan obiektów pełniących funkcje społeczne, kulturalne, rekreacyjne, na wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, na niską aktywność społeczną, na niewystarczającą liczbę prowadzonych działań o charakterze środowiskowym np. klub samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby pracy, klub seniora, kluby młodzieżowe, żłobki, przedszkola itp., niewystarczająca oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna i edukacyjna, niewystarczająco rozbudowana i dostosowana do potrzeb oferta edukacyjna, słabo rozwinięta komunikacja publiczna na obszarze.

Typy beneficjentów (wnioskodawców):

- jednostki samorządu terytorialnego,
- związki jednostek samorządu terytorialnego,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- samorządowe jednostki organizacyjne.
- organizacje pozarządowe,

- mikro i małe przedsiębiorstwa
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
- instytucje otoczenia biznesu,
- partnerzy prywatni we współpracy z podmiotami publicznymi w przypadku projektów realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prawnego.

Preferencje:

- preferowane będą operacje przewidujące zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i klimatu
- preferowane będą operacje zakładające utworzenie infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Cele LSR są zgodne z założeniami Osi 7: wpływają na ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach wiejskich. Planowane do realizacji operacje są zbieżne z typami projektów możliwych do realizacji w ramach środków Osi 7 (środków EFRR) – Działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich - w szczególności o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych – zmierzające do ożywienia społeczno -gospodarczego danego obszaru i poprawy warunków uczestnictwa osób zamieszkujących obszary problemowe w życiu społecznym i gospodarczym.

Cele wpisują się w cele rewitalizacji: przekształcenie obszaru zdegradowanego na cele aktywizacji społecznej. Przedsięwzięcie to będzie realizowane na obszarach, gdzie zostały zidentyfikowane min. 2 problemy społeczne.

Przedsięwzięcie 3.1.1 Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do realizacji celu:

szczegółowego 3.1 – Aktywizacja społeczno - zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku RPO (oś 11)

ogólnego 3 – Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno- zawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022 roku

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje polegające na wdrażaniu działań z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych LSR, wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, z zakresu animacji, aktywizacji i promocji obszaru LSR.

Operacje te przyczynić się mają do wzrostu wiedzy i kompetencji osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, do wzrostu aktywizacji społeczno-zawodowej, do zmniejszenia bezrobocia, do zmniejszenia wykluczenia, do zwiększenia odsetka osób powracających na rynek pracy i poszukujących pracy przez osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem. W ramach typów operacji zakłada się realizację działań kompleksowych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich otoczenia, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak: kluby samopomocy (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy), świetlice środowiskowe (w tym z programem socjoterapeutycznym, programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy), kluby młodzieżowe (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy), kluby pracy; aktywizacja społeczno – zawodowa, inne kompetencje z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym; w zakresie działań wspierających rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej z wykorzystaniem m.in.: usług wzajemnościowych, samopomocowych), lidera lub animatora aktywności lokalnej oraz obywatelskiej i inne rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej; w zakresie wspierania rozwoju gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej, w tym: działania animacyjne, budowa i rozwój lokalnych partnerstw publiczno - społecznych na rzecz tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych i inne wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej.

Planuje się by działania te wdrażane były również na obszarach wytyczonych do rewitalizacji, wynikających z Gminnych Programów Rewitalizacji. Działania na rzecz rewitalizacji ukierunkowane mają być na wzrost aktywności społecznej, ożywienie społeczne, lub na zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od rynku pracy, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym, lub na wzrost zatrudnienia, lub na ożywienie gospodarcze, wzrost potencjału gospodarczego między innymi poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, co niewątpliwie powiązane jest z działaniami w ramach tego typu przedsięwzięć.

Nie oznacza to, że wszystkie typy operacji mają być realizowane w powiązaniu z działaniami w ramach przedsięwzięcia dotyczącego rewitalizacji obszarów wiejskich.

Podczas konsultacji społecznych wskazywano na: niską aktywność społeczną, niewystarczającą liczbę prowadzonych działań o charakterze środowiskowym np. kluby samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby pracy, kluby seniora, kluby młodzieżowe, żłobki, przedszkola itp., na niewystarczającą ofertę kulturalną, sportową, rekreacyjną i edukacyjną, w tym zbyt małą ilość środków przeznaczonych na aktywizację i integrację mieszkańców, wykazywano, iż jest niewystarczająca ilość instytucjonalnego wsparcia organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, wskazywano także na niewystarczającą liczbę i aktywność podmiotów sektora pozarządowego, zbyt niski poziom współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego, zbyt niską świadomość ekologiczną, w tym zbyt niski poziom wykorzystania zasobów przyrodniczych.

Typy beneficjentów (wnioskodawców):

- wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów).

Operacje te wdrażane będą w formule projektów grantowych.

Projekt grantowy to operacje, których beneficjentem jest LGD (operator projektu grantowego)

Projekt grantowy składa się z szeregu mikro grantów, gdzie odbiorcami końcowymi są podmioty działające na obszarze objętym LSR

Projektem grantowym jest projekt, którego beneficjent (w tym przypadku LGD) udziela mikrograntów na realizację zadań służących osiągnięciu celów projektu grantowego przez grantobiorców

Grantobiorcą jest podmiot publiczny lub prywatny, inny niż beneficjent projektu grantowego, wybrany w drodze otwartego naboru ogłoszonego przez beneficjenta projektu grantowego (w tym przypadku przez LGD) w ramach realizacji projektu grantowego

Grantem są środki finansowe RPO, które beneficjent projektu grantowego powierzył grantobiorcy, na realizację zadania

Preferencje:

- preferowane będą operacje obejmujące realizację projektów komplementarnych (2 i więcej typy projektów)
- preferowane będą operacje zakładające realizację w partnerstwie
- preferowane będą operacje zakładające realizację w partnerstwie międzysektorowym.

Realizacja operacji w zakresie przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa w odniesieniu do osób lub środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym obowiązkowo zakładać musi osiągnięcie poziomu efektywności społeczno - zatrudnieniowej na poziomie 56%, efektywności zatrudnieniowej na poziomie 22% oraz efektywności społecznej na poziomie 46% Informacje takie Wnioskodawca będzie musiał zawrzeć we wniosku o dofinansowanie operacji.

Wskaźnik efektywności społecznej dotyczy projektów zakładających wyłącznie aktywizację społeczną.

Wskaźnik efektywności społeczno-zatrudnieniowej dotyczy tych projektów, gdzie założono działania z zakresu aktywizacji społeczno-zatrudnieniowej, w tym w tego rodzaju projektach wskazuje się również efektywność w wymiarze zatrudnieniowym.

Cele są zgodne z założeniami EFS: wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców - objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. Planowane do realizacji w ramach LSR operacje są zbieżne z operacjami możliwymi do realizacji w ramach środków Osi 11 (środków EFS) – działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w zakresie rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym, działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej, działania wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej.

Przedsięwzięcie 3.2.1 Projekty współpracy

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do realizacji celu:

szczegółowego – 3.1 Aktywizacja zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku oraz celu szczegółowego 3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego, aktywizacja, animacja oraz promocja obszaru do 2022 roku oraz celu szczegółowego

ogólnego 3 – Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno- zawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022 roku

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje polegające na wdrażaniu projektów współpracy. Projekty współpracy z innymi LGD będą ukierunkowane na wzmocnienie kapitału społecznego, na stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości na promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług

lokalnych oraz lokalnej przedsiębiorczości, na zachowanie dziedzictwa lokalnego.

W ramach tego przedsięwzięcia zaplanowano realizację 2 projektów współpracy, w tym jeden międzynarodowy, którego celem jest wymiana doświadczeń podczas wizyt studyjnych (w tym u każdego z partnerów: zwiedzanie inkubatorów przetwórstwa lokalnego, prezentacja modelowego lokalnego sposobu sprzedaży produktów lokalnych u każdego, wizyta na imprezie targowej, gdzie sprzedawane są produkty lokalne i tradycyjne, prezentacja sposobów kulturowania lokalnego dziedzictwa kulturowego) oraz konferencji w celu popularyzacji dobrych praktyk i promocji projektu, z udziałem producentów produktów lokalnych, lokalnych władz, organizacji pozarządowych. LGD „Vistula - Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję” będzie partnerem LGD „Zakole Dolnej Wisły” (lidera projektu) oraz LAG Gorski Kotar (Chorwacja) - partner międzynarodowy.

Drugi projekt współpracy dotyczył będzie promocji obszaru partnerów, zachowania dziedzictwa lokalnego, promocji lokalnych produktów i producentów, lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, przyrodniczego, historycznego. W ramach tej operacji planuje się opracowanie oraz wydanie publikacji promującej obszar partnerów wraz z dodatkowymi nośnikami promocji:

- mapa (rejonizacja obiektów, atrakcji, producentów lokalnych);
- questy (gra edukacyjna terenowa, polegająca na przejściu nieoznakowanym szlakiem turystycznym, który za pomocą rymów i licznych zagadek oprowadza po wytyczonym szlaku, tym samym pozwala na poznanie terenu, dziedzictwa, ważnych miejsc, poznanie legend. Celem jest dotarcie do ważnego miejsca, gdzie w ramach projektu postawione będą tablice informacyjno-promocyjne);
- portal internetowy (specjalna zakładka - baza na stronach www Partnerów skupiająca wszystkich lokalnych producentów).

LGD „Vistula – Terra Culmensis” w ramach tego projektu współpracy planuje podjąć dodatkowe działania promocyjne – wytyczne szlaku do questingu – postawienie tablic informacyjno-promocyjnych, przeszkolenie lokalnych liderów (w tym osoby z grupy defaworyzowanej, osoby bezrobotne) w zakresie opracowania questów, wytyczania tras, promocji obszaru; wydanie większej ilości questów, w tym publikacji, gdzie zamieszczone będą wszystkie questy. Ponadto w ramach tej inicjatywy powstanie nowa zakładka na stronie www.lgdvistula.org, gdzie zamieszczone zostaną wszystkie questy, z możliwością wydruku, zamieszczone zostaną także informacje o zasadach udziału, o ważnych miejscach oraz dokumentacja z przeprowadzonych szkoleń, montowania tablic, z przeprowadzonych eventów z wykorzystaniem questów.

Edukacja regionalna zaprezentowana w sposób innowacyjny i kompleksowy pozwoli na szerszy odbiór przez potencjalnych odbiorców – mieszkańców, turystów. Innowacja polegała będzie na wykorzystaniu nowoczesnych technik informacyjnych, na wdrożeniu współpracy różnych sektorów: zintegrowanie sektora społecznego, publicznego, gospodarczego. Projekt współpracy będzie miał charakter innowacyjny rozumiany jako wdrożenie ulepszonego na danym terenie produktu (forma promocji), który wykorzystuje lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe i społeczne. Forma promocji w postaci publikacji poszerzonej o szereg nośników pomoże w sposób dostateczny wypromować obszar, zachować dziedzictwo lokalne, w tym wypromować produkty i usługi świadczone przez lokalnych przedsiębiorców, którzy pracują na produktach i wyrobach lokalnych.

Projekt współpracy realizowany będzie w partnerstwie trzech LGD krajowych: LGD Ziemia Gotyku, LGD Zakole Dolnej Wisły oraz LGD „Vistula-Terra Culmensis”.

Wszystkie projekty współpracy planowane będą w taki sposób, by budżet projektu podzielony był racjonalnie i proporcjonalnie do zaplanowanych działań.

Typy beneficjentów (wnioskodawców):

- lokalne grupy działania.

Projekty współpracy są zgodne z celami LSR: tj. z celem szczegółowym:

3.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku, z celem nr 3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego, aktywizacja, animacja oraz promocja obszaru do 2022 roku.

Realizacja tych operacji przyczyni się do zachowania dziedzictwa lokalnego oraz do promowania obszaru objętego LSR, w tym produktów i usług lokalnych oraz lokalnej przedsiębiorczości.

Przedsięwzięcie 3.2.2 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do realizacji celu:

szczegółowego 3.2 – Wzmocnienie kapitału społecznego, aktywizacja, animacja oraz promocja obszaru do 2022 roku

ogólnego 3 – Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno- zawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022 roku

Typy beneficjentów (wnioskodawców):

- lokalne grupy działania.

By zmierzyć fizyczne efekty realizacji poszczególnych operacji grupa określiła do realizacji pewne wskaźniki, które są adekwatne do celów i przedsięwzięć. Efekt zrealizowanej operacji pojawi się natychmiast po jej zrealizowaniu. Wynik ten (wskaźnik liczbowy) wskaże jaki jest stopień realizacji przedsięwzięcia. Postęp ten będzie mierzony na podstawie sprawozdań końcowych przedkładanych do Samorządu Województwa lub do LGD dot. zrealizowanej operacji. LGD będzie występowała do beneficjentów lub SW o udostępnienie kopii takich sprawozdań.

LGD wymagała będzie od beneficjentów realizujących operacje, w tym od siebie również, przedkładania Ankiety monitorujących. Specjalnie opracowany przez LGD formularz ankiety będzie weryfikował niezbędne dane, by móc na bieżąco monitorować stopień realizacji LSR.

Ankieta monitorująca zbada w przypadku:

Przedsięwzięcia 1.1.1 Tworzenie nowych firm

▲ liczbę operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa,

▲ liczbę utworzonych miejsc pracy.

Przedsięwzięcia 1.1.2 Rozwój istniejących firm

▲ liczbę operacji polegającej na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa.

▲ liczbę stworzonych miejsc pracy.

Przedsięwzięcia 1.2.1 Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości

▲ liczbę wspartych inkubatorów przedsiębiorczości,

▲ liczbę usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubator przedsiębiorczości,

▲ liczbę przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe,

▲ liczbę przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubator przedsiębiorczości,

▲ liczbę nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu,

Przedsięwzięcia 2.1.1 Inwestycje w infrastrukturę

▲ liczbę nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej,

▲ liczbę operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego,

▲ wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej,

▲ liczbę osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej w zakresie włączenia społecznego,

Przedsięwzięcia 2.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich

▲ liczbę wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanej na rewitalizowanych obszarach,

▲ powierzchnie obszarów objętych rewitalizacją,

▲ długość przebudowanych dróg gminnych,

▲ liczbę przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach,

▲ liczbę osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów.

Przedsięwzięcia 3.1.1 Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR

▲ liczbę osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie.

▲ liczbę osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu,

▲ liczbę osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu,

▲ liczbę osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna.

Przedsięwzięcia 3.2.1 Projekty współpracy

▲ liczbę zrealizowanych projektów współpracy,

▲ liczbę LGD uczestniczących w projekcie współpracy,

▲ liczbę partnerskich inicjatyw z zakresu promocji LGD,

▲ liczbę projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne,

▲ liczbę projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorców, grup defaworyzowanych (określone w LSR), młodzieży, turystów, innych grup,

▲ liczbę odbiorców partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD.

Przedsięwzięcia 3.2.2 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

- ▲ liczbę osobodni szkoleń dla pracowników LGD,
- ▲ liczbę osobodni szkoleń dla organów LGD,
- ▲ liczbę podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa,
- ▲ liczbę inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD,
- ▲ liczbę inicjatyw z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR,
- ▲ liczbę inicjatyw w zakresie promocji obszaru LGD i LSR, w których wzięto udział,
- ▲ liczbę osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego przez LGD,
- ▲ liczbę odbiorców inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD,
- ▲ liczbę osób, która wzięła udział w inicjatywach z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR,
- ▲ liczbę osób, która odwiedziła stoisko promocyjne LGD przygotowane ze środków LSR.

Konsekwencja interwencji w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Zadania zaplanowane w ramach LSR tworzą spójną logikę interwencji.

1. LSR zakłada realizację operacji mających na celu wsparcie przedsiębiorczości – rozwój przedsiębiorczości i jego otoczenia poprzez wspieranie nowych firm i rozwój firm istniejących. Celem prawidłowego wsparcia przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR, w tym prawidłowego ich rozwoju, skuteczności i celowości oraz prawidłowości wydatkowania środków LSR, LGD zakłada stworzenie instytucji, która będzie wspierała ten obszar tj. stworzenie inkubatora przedsiębiorczości, który będzie wspierał nowo powstałe firmy oraz te, które działają już na lokalnym rynku i podejmują próbę rozwoju swojej firmy. Inkubator przedsiębiorczości będzie narzędziem pomocniczym w przypadku przedsięwzięć z zakresu tworzenia nowych firm i rozwoju istniejących firm np. wsparcie księgowo, prawne, doradcze, jednocześnie będzie instytucją sieciująca przedsiębiorców. Dzięki instytucji otoczenia biznesu jaką jest Inkubator Przedsiębiorczości, Przedsiębiorcy korzystający ze wsparcia z LSR będą mogli także liczyć na wsparcie świadczonych przez siebie usług czy to poprzez wykorzystanie inkubatora jako miejsca do świadczenia tych usług, czy też poprzez wykorzystanie stworzonej na bazie inkubatora sieci przedsiębiorców. Przedsiębiorcy będą mogli korzystać także ze wsparcia w ramach innych przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR, np. szkolenia, działania animacyjne, kompetencyjne.

2. LSR zakłada realizację operacji w zakresie poprawy atrakcyjności obszaru – poprawy stanu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej poprzez inwestycje w infrastrukturę oraz rewitalizację obszarów wiejskich. By obszar LSR faktycznie stał się bardziej atrakcyjny, dostosowany do potrzeb mieszkańców, w tym dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, unowocześniony, ulepszony, niezbędnym jest wdrożenie działań mających na celu poprawę estetyki, standardów obiektów użyteczności publicznej, obiektów niekomercyjnych, ale również takich, które wpisują się w architekturę krajobrazu całego obszaru. Wizualna strona tych działań może mieć wpływ na rozwój gospodarczy obszarów wiejskich, na napływ osób z zewnątrz, inwestorów, przedsiębiorstw, na poprawę jakości życia mieszkańców. Poprawa atrakcyjności obszaru na terenach wiejskich ściśle wiąże się z poprawą standardu infrastruktury oraz z poprawą sfery życia społecznego mieszkańców.

Działania te niezbędne będą przy wdrażaniu operacji w ramach innych Przedsięwzięć LSR, np. działania z zakresu włączania społecznego na obszarach objętych LSR (działania animacyjne, działania z zakresu aktywnej integracji o charakterze środowiskowym z wykorzystaniem obiektów użyteczności publicznej).

3. LSR zakłada realizację operacji w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego, wzrostu aktywizacji społeczno-zawodowej, włączenia społecznego, animacji, aktywizacji oraz promocji obszaru poprzez włączenie społeczne mieszkańców, poprzez realizację projektów współpracy, poprzez realizację działań animacyjnych i aktywizacyjnych. Działania te są ze sobą ściśle powiązane – działania animacyjne i aktywizacyjne, np. warsztaty, szkolenia, udział w targach, działania promocyjne, pozwalające nabyć wiedzę, doświadczenie są niezbędne by wdrażać działania z zakresu włączenia społecznego mieszkańców. Nabycie praktycznej wiedzy i umiejętności w ramach działań z projektów współpracy może zaowocować nowym pomysłem na obszarze, na działania animacyjne, kompetencyjne.

Ponadto wiedza, doświadczenie może przełożyć się na aktywność i zainteresowanie w ubieganiu się o środki w ramach Przedsięwzięć dot. tworzenia nowych firm i rozwoju firm istniejących. Nabycie kwalifikacji, umiejętności może skutkować znalezieniem pracy w inkubatorze przedsiębiorczości lub w nowopowstałej lub rozwijanej firmie.

Wartości początkowe i docelowe wskaźników

Wartości początkowe wskaźników produktu i rezultatu grupa określa jako „0”.

Wartości docelowe wskaźników: na podstawie zebranych informacji podczas konsultacji społecznych, na podstawie doświadczeń z lat ubiegłych oszacowano wartości docelowe każdego ze wskaźników.

Przy szacowaniu wzięto pod uwagę dostępną alokację środków w ramach poszczególnych programów, potrzeby i oczekiwania mieszkańców – wyniki analizy SWOT (słabe strony), wyniki Diagnozy obszaru, zasady przyznawania pomocy zgodnie z rozporządzeniami i wytycznymi dotyczącymi instrumentu RLKS. Dopuszcza się modyfikację wartości docelowych wskaźników ze względu na zmiany dokumentów, o których mowa wyżej, ze względu na zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej, w związku z aktualizacją LSR będąca skutkiem potrzeby wynikającej wprost od mieszkańców. Zmiana ta będzie wymagała pełnej procedury konsultacji społecznych LSR.

Tabela 33: Wskaźniki produktu i rezultatu wyrażone liczbowo

Przedsięwzięcie	Nazwy wskaźników z podaniem wartości docelowych	Szacowanie wskaźnika	Limit na wskaźnik
Tworzenie nowych firm	Produkt: liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa: 46	2.760,000 zł : 60 tys. operacje = 46 premii	2.760.000,00 zł
	Rezultat: liczba utworzonych miejsc pracy: 46	1 dotacja= min. 1 miejsce pracy	
Rozwój istniejących firm	Produkt: liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa: 8	1.040.000 zł : 130 tys. = 8 dotacji	1.040.000,00 zł
	Rezultat: liczba utworzonych miejsc pracy: 8	1 dotacja= min. 1 miejsce pracy	
Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	Produkt: liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości: 2	na podstawie fiszek projektowych: deklaracja utworzenia 2 inkubatorów	1.208.500,00 zł
	Produkt: liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości: 6	na podstawie fiszek projektowych: zadeklarowano 6 rodzajów usług	
	Produkt: liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe: 324	na podstawie fiszek projektowych: zadeklarowano po 3 miesięcznie	
	Rezultat: liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości: 324	na podstawie fiszek projektowych	
	Rezultat: liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu 9	na podstawie fiszek projektowych	
Inwestycje w infrastrukturę	Produkt: liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej: 84	na podstawie fiszek projektowych: zadeklarowano 84 nowych lub zmodernizowanych obiektów	3.800.000,00 zł
	Produkt: liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej z zakresie włączenia społecznego: 1	na podstawie fiszek projektowych: zadeklarowano 1 operację w zakresie infrastruktury drogowej	
	Rezultat: wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej lub	na podstawie fiszek projektowych: deklaracja	

	rekreacyjnej lub kulturalnej:	iz 26 305 osoby będą korzystać z obiektów	
	Rezultat: liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej w zakresie włączenia społecznego: 427	na podstawie fiszek projektowych: deklaracja iz 427 osób będzie korzystało z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej	
Rewitalizacja obszarów wiejskich	Produkt: liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach:	Wartość docelowa wskaźnika zostanie oszacowana w momencie przyjęcia przez poszczególne gminy „Gminne Programy rewitalizacji”	9.531.586,52 zł
	Produkt: powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją:	Wartość docelowa wskaźnika zostanie oszacowana w momencie przyjęcia przez poszczególne gminy „Gminne Programy Rewitalizacji”	
	Produkt: długość przebudowanych dróg gminnych:	Wartość docelowa wskaźnika zostanie oszacowana w momencie przyjęcia przez poszczególne gminy „Gminne Programy Rewitalizacji”	
	Rezultat: liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach:	Wartość docelowa wskaźnika zostanie oszacowana w momencie przyjęcia przez poszczególne gminy „Gminne Programy Rewitalizacji”	
	Rezultat: liczba osób korzystających ze zrewitalizowanego obszaru:	Wartość docelowa wskaźnika zostanie oszacowana w momencie przyjęcia przez poszczególne gminy „Gminne Programy Rewitalizacji”	
Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR(projekty grantowe)	Produkt: liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 1965	na podstawie fiszek projektowych: deklaracje, iz 1965 osób zostanie objętych wsparciem	4.358.845,04 zł
	Rezultat: liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu: 233	na podstawie fiszek projektowych: zadeklarowano 233 osób	
	Rezultat: liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna: 904	46% z 1965 = 904	
	Rezultat: liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): 53	na podstawie fiszek projektowych: deklaracje ,iz 53 osoby zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym podejmie zatrudnienie y po opuszczeniu programu	
Projekt		Deklaracja partnerów	

współpracy	Produkt: liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej: 2		152.000,00 zł
	Produkt: liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy: 4	Deklaracja partnerów	
	Produkt: Liczba partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD: 1	Deklaracja partnera	
	Rezultat: liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne: 2	Deklaracja partnera	
	Rezultat: liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grup defaworyzowanych (określone w LSR), młodzież, turyści, inne: 2	Deklaracja partnera	
	Liczba odbiorców partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD: 1000	Deklaracja partnera	
Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacji	Produkt: liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD: 30	5 osobodni rocznie x 6 lat =30	3.050.000,00 zł
	Produkt: liczba osobodni szkoleń dla organów LGD: 88	11 osób x 8 szkoleń=88	
	Produkt: liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa: 960	12 miesięcznie x80 miesięcy = 960	
	Produkt: liczba inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD: 20	Planuje się zakup tablic promocyjnych, wykonanie questów, gier, aplikacji mobil., publikacji kalendarzy, zakup banerów, roll – up (ów), utworzenie podstrony internetowej dla agroturystów, przedsiębiorców: razem 20 różnych inicjatyw (1 inicjatywa to wydanie np. 1000 szt kalendarzy)	
	Produkt: liczba inicjatyw z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR: 102	Planuje się organizację rajdów rowerowych, warsztatów florystycznych, rękodzielniczych, kulinarnych, organizację konkursów, wydarzeń o charakterze promocyjnym, organizację szkoleń, spotkań dla mieszkańców, lokalnych liderów z zakresu zdobycia wiedzy i umiejętności	
	Produkt: liczba inicjatyw w zakresie promocji obszaru LGD i LSR, w których wzięto udział 33	Planuje się udział w jarmarkach, targach, w tym lokalnych, ogólnopolskich międzynarodowych, np. Targi Polagra, Jarmarki Wielkanocne, Adwentowe	
	Rezultat: Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego przez LGD: 100	Szacowanie na podstawie złożonych fiszek i dotychczasowych doświadczeń	
	Rezultat: liczba odbiorców inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD: 202	Badania własne na podstawie dotychczasowych doświadczeń np. 1 zestaw tablic (10 szt. tablic)= 10	

	odbiorców, wydanie zestawu (1000 szt. Publikacji) trafi do 10 odbiorców (10 gmin)
Rezultat: liczba osób, która wzięła udział w inicjatywach z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR: 8 810	Badanie własne na podstawie dotychczasowych doświadczeń np. 1 rajd rowerowy - 400 osób, np. 1 warsztat florystyczny 400 osób
Rezultat: liczba osób, która odwiedziła stoisko promocyjne LGD przygotowane ze środków LSR: 6 000	Badanie własne na podstawie dotychczasowych doświadczeń i rangi danej imprezy (jarmarku, targu)

Wartości docelowe wskaźników oddziaływania:

- „wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców” o 5%.
- „spadek salda migracji” o 5%
- „wzrost liczby organizacji i stowarzyszeń na 1000 mieszkańców” o 5%.

Ponadto LGD będzie dokonywała badań własnych – zestawienia kwartalne stopnia osiągniętych wskaźników. Na te potrzeby zostanie opracowany formularz: „Stopień realizacji wskaźników LSR”. Formularz ten będzie badał procentowy stopień osiągania wskaźników oraz będzie prezentował osiągnięte wartości liczbowe każdego ze wskaźników.

Formularz przygotowany będzie przez biuro LGD, przedkładany Zarządowi LGD i upubliczniany na stronie internetowej grupy.

Źródła finansowania poszczególnych celów LSR

Cel	Nazwa celu ogólnego	PROW	RPO	EFS (k. bieżąca, aktywizacja i animacja)	RAZEM
1	Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.	3.800.000,00 zł	1.208.500,00 zł (oś 7)	0,00	5.008.500,00 zł
2	Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.	3.800.000,00 zł	9.531.586,52 zł (oś 7)	0,00	13.331.586,52 zł
3	Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022	152.000,00 zł	4.358.845,04 zł (oś 11)	3.050.000,00 zł	7.560.845,04 zł
SUMA		7.752.000,00 zł	15.098.931,56 zł	3.050.000,00 zł	25.900.931,56 zł

Tabela: Matryca logiczna celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR

CEL OGÓLNY	CEL SZCZEGÓŁOWY	PRZEDSIĘWZIĘCIE	KWOTA PROW	KWOTA RPO	KWOTA RAZEM	WSKAŹNIKI
1. Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r. Wskaźnik oddziaływania: Wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców o 5%	1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku	1.1.1 Tworzenie nowych firm	2.760.000,00	-	5.008.500,00	Produkt: liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa: 46 Rezultat: liczba utworzonych miejsc pracy: 46
		1.1.2 Rozwój istniejących firm	1.040.000,00	-		Produkt: liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa: 8 Rezultat: liczba utworzonych miejsc pracy: 8
	1.2 Zwiększenie liczby instytucji otoczenia biznesu na obszarze LSR do 2022 roku	1.2.1 Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	-	1.208.500,00	Oś 7	Produkt: - liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości: 2 - liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości: 6 - liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe: 324 Rezultat: -liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości: 324 - liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu: 9
2. Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r. Wskaźnik oddziaływania: spadek salda migracji na pobyty stały o 5%	2.1 Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 roku	2.1.1 Inwestycje w infrastrukturę	3.800.000,00	-	13.331.586,52	Produkt: - Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej: 84 - liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego: 1 Rezultat: - wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej: 26 305 - liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej w zakresie włączenia społecznego: 427
		2.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich	-	9.531.586,52		Oś 7
3. Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022 Wskaźnik oddziaływania: wzrost organizacji i stowarzyszeń na 1000 mieszkańców o 5%	3.1 Aktywizacja społeczno – zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku	3.1.1 Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR	-	4.358.845,04	7.560.845,04	Produkt: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby) ; 1965 Rezultat: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu: 233 - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): 53 - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna: 904
		3.2.1 Projekty współpracy	152.000,00	-		Produkt: - liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej: 2 - liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy: 4 - liczba partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD: 1 Rezultat: - liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne: 2 - liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grup defaworyzowanych (określone w LSR), młodzież, turyści, inne: 2 - liczba odbiorców partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD: 1000
	3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego, aktywizacja, animacja oraz promocja obszaru do 2022 roku	3.2.2 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	-	3050.000,00	Produkt: - liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD : 30 - Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD: 88 - liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa: 960 - liczba inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD: 20 - liczba inicjatyw z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR: 102 - liczba inicjatyw w zakresie promocji obszaru LGD i LSR, w których wzięto udział: 33 Rezultat: - Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego przez LGD: 100 - liczba odbiorców inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD: 202 - liczba osób, która wzięła udział w inicjatywach z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR: 8 810 - liczba osób, która odwiedziła stoisko promocyjne LGD przygotowane ze środków LSR: 6 000	
RAZEM w zł			7.752.000,00	18.148.931,56	25.900.931,56	

Cel ogólny 1

1	CEL OGÓLNY 1	<i>Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.</i>						
1.1	CELE SZCZEGÓLNE	Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku						
1.2		Zwiększenie liczby instytucji otoczenia biznesu na obszarze LSR do 2022 roku						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2016 rok	plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W 1	Wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców o 5 %		podmiot	0	5%	GUS		
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2016 rok	Plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W 1.1	liczba utworzonych miejsc pracy		etat średnioroczny	0	54	Beneficjent		
W 1.2	liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości		przedsiębiorstwo	0	324	Beneficjent		
	liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu		przedsiębiorstwo	0	9	Beneficjent		
		<i>Wskaźniki produktu</i>						
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	nazwa	Jednostka miary	wartość początkowa 2016 rok	końcowa 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
1.1.1	Tworzenie nowych firm	osoby fizyczne, zameldowane na obszarze objętych LSR	konkurs	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	nowe firmy	0	46	Beneficjent
1.1.2	Rozwój istniejących firm	przedsiębiorcy wykonujący działalność gospodarczą	konkurs	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	rozwinęte firmy	0	8	Beneficjent
1.2.1	Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	jednostki samorządu terytorialnego, związki jednostek samorządu terytorialnego, stowarzyszenia	konkurs	liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości,	inkubator	0	2	Beneficjent
				liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory	usługa	0	6	Beneficjent

	<p>jednostek samorządu terytorialnego, samorządowe jednostki organizacyjne</p> <p>organizacje pozarządowe, mikro i małe przedsiębiorstwa, kościoły i związku wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, instytucje otoczenia biznesu, partnerzy prywatni we współpracy z podmiotami publicznymi w przypadku projektów</p>	przedsiębiorczości				
		liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	przedsiębiorstwo	0	324	Beneficjent

Cel ogólny 2

2	CEL OGÓLNY 2	Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.						
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 roku						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2016 ok	plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W2	Spadek salda migracji na pobyt stały o 5%		migracje	0	5%	GUS		
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2016 rok	plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W2.1	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej		osoba	0	26 305	Beneficjent		
	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach		przedsiębiorstwo	0		Beneficjent		
	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanego obszaru		osoba	0		Beneficjent		
	liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej w zakresie włączenia społecznego		osoba	0		Beneficjent		
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu					Źródło danych/sposób pomiaru
			nazwa	Jednostka miary	wartość			
2.1.1	Inwestycje w infrastrukturę	osoby prawne	konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	obiekt infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	0	84	Beneficjent
				liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	infrastruktura drogowa	0	1	Beneficjent
2.1.2	Rewitalizacja obszarów wiejskich	jednostki samorządu terytorialnego, związki jednostek samorządu terytorialnego, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, samorządowe jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, mikro i małe przedsiębiorstwa, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych instytucje otoczenia biznesu, partnerzy prywatni we współpracy z podmiotami publicznymi w przypadku projektów realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prawnego.	konkurs	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	Obiekty infrastruktury	0	Beneficjent	Beneficjent
				Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją,	ha	0	Beneficjent	Beneficjent
				Długość przebudowanych dróg gminnych	km	0	Beneficjent	Beneficjent

Cel ogólny 3

3	CEL OGÓLNY 3	Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022				
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Aktywizacja społeczno – zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku				
3.2		Wzmocnienie kapitału społecznego, aktywizacja, animacja oraz promocja obszaru do 2022 roku				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2016 rok	plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W 3		wzrost organizacji i stowarzyszeń na 1000 mieszkańców o 5 %	organizacje i stowarzyszenia	0	5%	GUS
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2016 rok	plan 2022 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W 3.1		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoba	0	233	Beneficjent
		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoba	0	53	Beneficjent
		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	osoba	0	904	Beneficjent
W 3.2		liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne	projekt	0	2	dane własne
		liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grup defaworyzowanych (określone w LSR), młodzież, turyści, inne	projekt	0	2	dane własne
		Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego przez LGD	osoba	0	100	dane własne
		liczba odbiorców partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD	odbiorca	0	1000	dane własne
		liczba odbiorców inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD	odbiorca	0	202	dane własne
		liczba osób, która wzięła udział w inicjatywach z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR	osoba	0	8 810	dane własne
		liczba osób, która odwiedziła stoisko promocyjne LGD przygotowane ze środków LSR	osoba	0	6 000	dane własne

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2016 rok	końcowa 2022 rok	
3.1.1	Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR	wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)	Projekt grantowy	liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby)	osoba	0	1965	Beneficjent
3.2.1	Projekt współpracy	lokalne grupy działania	Projekt współpracy	liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	projekt	0	2	dane własne
				liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	LGD	0	4	dane własne
				liczba partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD	inicjatywa	0	1	dane własne
3.2.2	Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	Lokalna grupa działania oraz mieszkańcy obszaru	aktywizacja	liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	osobodzień	0	30	dane własne
				liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	osobodzień	0	88	dane własne
				liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Indywidualne doradztwo	0	960	dane własne
				liczba inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD	inicjatywa	0	20	dane własne
				liczba inicjatyw z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR	inicjatywa	0	102	dane własne
				liczba inicjatyw w zakresie promocji obszaru LGD i LSR, w których wzięto udział	inicjatywa	0	33	dane własne

Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Sposób wyboru i oceny operacji, zwany dalej Procedurą, powstał po konsultacjach społecznych, przeprowadzeniu Diagnozy obszaru i analizy SWOT oraz podczas konstruowania celów i wskaźników LSR.

Procedura określa zasady wyboru operacji ocenianych w odpowiedzi na konkursy ogłaszane przez LGD. Procedura określa zasady, które pozwolą na osiągnięcie zakładanych celów i wskaźników LSR, a co za tym idzie na realizację samej LSR.

Procedura opracowana na podstawie ustaleń poczynionych podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników pozwoli na zapewnienie spójności w ramach całej LSR i zagwarantuje, że wyselekcjonowane zostaną jedynie te operacje, które faktycznie przyczyniają się do realizacji strategii.

Kryteria wyboru operacji zostały poddane konsultacjom społecznym (konsultacje podczas spotkań z mieszkańcami, konsultacje za pomocą strony internetowej grupy, konsultacje w biurze LGD). Kryteria wyboru operacji opracowywane były podczas szkoleń strategicznych, spotkań Zespołu ds. opracowywania LSR.

Formy wsparcia

Premia - operacje realizowane w ramach środków EFRROW – premia w przypadku przyznawania wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczych.

Refundacja – operacje realizowane w ramach środków EFRROW (inwestycje infrastrukturalne, wsparcie istniejących firm); w ramach środków EFRR (operacje dotyczące rewitalizacji oraz tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości); oraz w ramach środków EFS (operacje z zakresu aktywizacji społeczno – zawodowej i włączenia społecznego mieszkańców obszaru).

Sposób rozliczania projektów grantowych w zależności od wartości grantu:

- poniżej 100.000,00 Euro - uproszczony sposób rozliczenia (ryczałt),
- powyżej 100.000,00 Euro - na podstawie realnie poniesionych wydatków.

Poziom wsparcia dla poszczególnych operacji w ramach realizowanych przedsięwzięć:

- ♣ Przedsięwzięcie 1.1.1 Tworzenie nowych firm – 100% wsparcia
- ♣ Przedsięwzięcie 1.1.2 Rozwój istniejących firm – 70% wsparcia
- ♣ Przedsięwzięcie 1.2.1 Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości – 95% wsparcia
- ♣ Przedsięwzięcie 2.1.1 Inwestycje w infrastrukturę – 63,63 % wsparcia
- ♣ Przedsięwzięcie 2.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich - 95% wsparcia
- ♣ Przedsięwzięcie 3.1.1 Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR - 95% wsparcia
- ♣ Przedsięwzięcie 3.2.1 Projekt współpracy – 100 % wsparcia
- ♣ Przedsięwzięcie 3.2.2 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja - 95% wsparcia.

W ramach LSR mogą być realizowane następujące typy operacji:

1. operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, następnie przedkładanych do weryfikacji SW,
2. projekty grantowe.
3. operacje „własne” LGD.

Projekty grantowe

Projekt grantowy to operacja, której beneficjentem jest LGD (operator projektu grantowego).

Projekt grantowy składa się z szeregu „mikroprojektów”, gdzie odbiorcami końcowymi są podmioty działające na obszarze objętym LSR. Poza koniecznością poddania się ewentualnej kontroli odbiorca końcowy mikroprojektu nie ma kontaktów z IZ RPO a **jedynie z LGD**. Odpowiedzialność finansową za realizację projektu grantowego ponosi LGD, w tym za wszystkie nieprawidłowości i naruszenia prawa. Ewentualne korekty nakładane są na LGD jako beneficjenta (LGD ma roszczenia odszkodowawcze wobec mikroprojektodawców). LGD w umowach z odbiorcami końcowymi mikroprojektów powinna ustanawiać odpowiednie zabezpieczenia finansowe lub odpowiednie zapisy umowne gwarantujące prawidłowość realizacji mikroprojektu i ewentualne sankcje finansowe.

Projektem grantowym jest projekt, którego beneficjent udziela grantów (mikrograntów) na realizację zadań

służących osiągnięciu celu tego projektu przez grantobiorców.

Grantobiorcą jest podmiot publiczny albo prywatny, inny niż beneficjent projektu grantowego, wybrany w drodze otwartego naboru ogłoszonego przez beneficjenta projektu grantowego w ramach realizacji projektu grantowego. Grantobiorcą nie może być podmiot wykluczony z możliwości otrzymania dofinansowania. Grantem są środki finansowe RPO, które beneficjent projektu grantowego powierzył grantobiorcy, na realizację zadań.

Operacje w ramach grantu będą realizowały następujące wskaźniki:

Przedsięwzięcie	Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Środki, źródło
3.1.1 Aktywne społeczeństwo o obszarze objętego LSR	3. Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywności społecznej - zawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022	3.1 Aktywizacja społeczno – zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku	- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby). Plan: 1965	- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu. Plan: 233 - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek). Plan: 53 - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna. Plan: 904	Środki EFS – 4.358.845,04 zł

Operacje „własne”

Operacje „własne” to kluczowe operacje dla osiągnięcia celów LSR, służące dobru ogółu, które są realizowane samodzielnie przez LGD i które nie spotkał się z zainteresowaniem innych wnioskodawców. Beneficjentem i realizatorem operacji jest LGD.

Podstawowy zakres procedur

- Ogłaszanie naborów wniosków na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD następuje zgodnie z art. 19 ustawy RLKS, w terminach przewidzianych w „*Harmonogramie planowanych naborów wniosków o udzielenie wsparcia na wdrażanie operacji w ramach LSR*”, stanowiącym załącznik nr 2 do umowy ramowej.
- Ogłoszenie zamieszczane jest minimum na stronie internetowej grupy, na tablicy ogłoszeń w budynku, w którym mieści się biuro LGD lub na terenie miejscowości, w której znajduje się biuro LGD.
- Rada jest organem decyzyjnym, do którego wyłącznej właściwości należy wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju (zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1303/2013). Rada dokonuje oceny wniosków o przyznanie pomocy pod kątem zgodności z Lokalną Strategią Rozwoju oraz kryteriami wyboru określonymi w procedurze wyboru operacji LSR.
- Podczas dokonywania oceny ani władze publiczne ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. W przypadku gdy dla danej oceny operacji nie będzie mógł być zachowany parytet, wówczas Przewodniczący Rady przeprowadza losowanie wśród członków danej grupy interesu wyłączając spośród nich odpowiednią liczbę osób z oceny, tak aby parytet sektorowości został zachowany. Fakt ten zostaje odnotowany w protokole.
- Podczas podejmowania decyzji odnośnie oceny i wyboru poszczególnych operacji wymagana jest większość (co najmniej 50% głosów) reprezentantów sektora społecznego i gospodarczego oraz innych reprezentantów społeczeństwa obywatelskiego wchodzących w skład Rady. W przypadku gdy dla danej operacji nie będzie mógł być zachowany parytet, wówczas Przewodniczący Rady przeprowadza losowanie wśród członków sektora publicznego (wykluczając go tym samym z oceny), którzy dokonują oceny danej operacji, tak aby wymóg sektorowości został zachowany.
- Członkowie rady będący osobami fizycznymi uczestniczą w jej pracach, w tym biorą udział w głosowaniu nad jej uchwałami, osobiście. LGD nie dopuszcza możliwości upoważniania osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji. Funkcje członków Rady LGD muszą być pełnione osobiście. Tylko osoby wskazane z imienia i nazwiska, w uchwale Walnego Zgromadzenia Członków LGD w/s powołania składu osobowego Rady

LGD, będą mogły brać udział w głosowaniu. Tylko ich głosy będą brane pod uwagę.

7. Kryteria wyboru operacji muszą zostać upublicznione oraz muszą być stosowane te same kryteria w całym procesie wyboru w ramach danego naboru.

Zmiany procedur

W trakcie realizacji LSR możliwe będą zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji. Konieczność tych zmian może być spowodowana:

- 1) zmianą warunków społeczno-gospodarczych obszaru objętego LSR, a tym samym analizy SWOT do której kryteria są adekwatne,
- 2) trudnościami w procesie wyboru zgłoszonymi przez członków Rady lub Zarząd LGD (na podstawie obserwowanych trudności w procesie wyboru operacji)

Zalecenia, propozycje zmiany kryteriów będą musiały znaleźć się w protokole z posiedzenia Zarządu lub Protokole z Posiedzenia Rady, gdzie zostaną szczegółowo opisane i uzasadnione. Propozycje nowych kryteriów opracowanych przez Zarząd i/lub Radę zostaną zgłoszone przez Zarząd Samorządowi Województwa (SW) odpowiedzialnemu za wdrażanie instrumentu RLKS. Pisemna akceptacja SW będzie skutkowałą wprowadzeniem nowych kryteriów oraz zmianami dokumentacji procedury wyboru operacji wdrażanych w ramach LSR. Zmiany zostaną przyjęte przez Zarząd uchwałą i przedstawione na najbliższym Walnym Zgromadzeniu Członków, z tym że dokumenty zaczną obowiązywać od dnia podjęcia uchwały przez Zarząd.

Innowacyjność oznacza powstanie nowej usługi/produktu, dotychczas nieoferowanego na obszarze objętym LSR; zastosowanie nowych sposobów organizacji lub zarządzania, wcześniej niestosowanych na obszarze objętym LSR; nowatorskim wykorzystaniu lokalnych zasobów i surowców, wcześniej nie stosowanym na obszarze LSR; nowym sposobie zaangażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju; upowszechnieniu lub wykorzystaniu nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych .

Przez innowacyjność rozumie się wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach LSR będą miały charakter innowacyjny poprzez nowatorskie podejście do realizacji pomysłów i rozwiązań na terenie obszaru LGD.

Innowacyjność na obszarach wiejskich może oznaczać transfer i adaptację innowacji opracowanych gdzie indziej, modernizację tradycyjnych form technologii (know-how) lub znajdowanie nowych rozwiązań dla stałych problemów wsi, których inne środki interwencyjne polityki nie były w stanie rozwiązać w sposób zadowalający i trwały. Może to dostarczyć nowych odpowiedzi na problemy charakterystyczne dla terenów wiejskich.

Innowacja powinna przełożyć się na rozwój społeczno-gospodarczy całego obszaru LGD, w tym województwa dzięki rozwojowi firm świadczących usługi i oferujących produkty dla firm i pracowników, intensywnie rozwijających się przedsiębiorstw.

Cele i przedsięwzięcia zapisane w LSR wynikają ze zidentyfikowanych potrzeb, jak również szans rozwojowych obszaru LGD. Rozwój każdego obszaru odbywa się w warunkach określonej konkurencyjności ze strony innych obszarów, dlatego innowacyjne rozwiązania mogą stanowić rodzaj dodatkowej szansy dla rozwoju danego obszaru.

Najistotniejszym obszarem, w którym można zdefiniować podejście innowacyjne jest Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r. Przykładem innowacyjności może tu być np. :

- tworzenie instytucji otoczenia biznesu: w zakresie usług doradczych, konsultacji, usług eksperckich, doradztwo biznesowe (innowacja zastosowana w aspekcie wsparcia działań przedsiębiorców i ożywienia lokalnej gospodarki), podniesienie wiedzy i świadomości ekonomicznej i rozwojowej wśród przedsiębiorców i mieszkańców.

Rozdział VII Plan działania

Plan działania wskazuje szczegółowo harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu w przedziałach czasowych - kwartalnych, dla określonych w strategii przedsięwzięć, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie celów.

Plan działania pomoże usystematyzować planowane do realizacji zadania, zaprezentować harmonogram realizacji poszczególnych zadań, co jest niezmiernie ważne dla beneficjentów chcących realizować operacje ramach LSR.

Wyjaśnienie: w przypadku kwoty planowanego wsparcia w ramach PROW, obok pomocy udzielanej beneficjentom kwota ta obejmuje także krajowy wkład środków publicznych, pochodzący ze środków własnych beneficjentów będących podmiotami sektora finansów publicznych w wysokości zapewniającej współfinansowanie wkładu EFRROW.

<p>Szczegółowy opis Planu działania stanowi Załącznik nr 3 do LSR.</p>
--

Rozdział VIII. Budżet LSR

Budżet jakim dysponuje grupa i jaki będzie przeznaczony na potrzeby wdrażania działań zaplanowanych w ramach LSR to: **25.900.931,56 zł**

Środki te zostały proporcjonalnie i adekwatnie rozdysponowane na poszczególne cele LSR. Rozdysponowanie kwot budżetu LSR na poszczególne cele odbywało się podczas konsultacji społecznych przy określaniu celów, wskazywaniu głównych problemów i słabych stron do rozwiązania. Wyniki tych spotkań, prac pozwoliły przydzielić dostępne limity środków w ramach poszczególnych typów działań na zaplanowane do osiągnięcia wskaźniki.

LGD „Vistula-Terra Culmensis” dokonała podziału środków na poszczególne przedsięwzięcia. Środki te są adekwatne do poszczególnych zaplanowanych działań. Poniżej tabela prezentuje procentowe przydzielenie środków w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Tabela 34: Procentowy podział środków na poszczególne przedsięwzięcia.

Fundusz	% środków dostępnych w ramach limitu	Przedsięwzięcie
PROW	50%	Tworzenie nowych firm oraz Rozwój istniejących firm
	50%	Inwestycje w infrastrukturę
RPO Oś 7 (EFRR)	11,25 %	Stworzenie instytucji otoczenia biznesu
	88,75 %	Rewitalizacja obszarów wiejskich
RPO Oś 11 (EFS)	100 % - projekty grantowe	Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR
PROW	100% - projekty współpracy	Projekty współpracy
EFS	100% - koszty bieżące i aktywizacja	Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

Wyjaśnienie dot. wysokiego stopnia środków zaplanowanych na działania rewitalizacyjne – działania te będą komplementarne z działaniami EFS w związku z czym poziom środków musi być adekwatny do zakresu środków działań zaplanowanych w ramach działań Osi 11.

Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia oraz plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020 stanowi Załącznik nr 4 do LSR.

Rozdział IX. Plan komunikacji

Celem strategicznym w Planie komunikacji opracowanej przez LGD „Vistula-Terra Culmensis” jest zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku grupy działającej na rzecz społeczności lokalnej.

Dobra komunikacja jest podstawą do zapewnienia jawności i przejrzystości działań zaplanowanych w ramach realizacji LSR.

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiąganiu założonych efektów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD, która w swej działalności korzysta ze środków publicznych.

Plan komunikacji wskazuje na rodzaje narzędzi stosowanych do komunikowania się ze społecznością lokalną oraz pozwala na identyfikację bieżących problemów komunikacyjnych, zwiększa poziom współpracy, poziom zaangażowania partnerów i interesariuszy LGD.

Plan komunikacji w swej konstrukcji zawiera opis celów, działań komunikacyjnych podporządkowanych tym celom, a także środków i narzędzi przekazu informacji na linii LGD – społeczności lokalne, jakich LGD zamierza używać w komunikowaniu się na poszczególnych etapach wdrażania LSR. Służy także identyfikacji występujących problemów komunikacyjnych (poprzez monitoring i ewaluację), dzięki czemu jest narzędziem kształującym poziom współpracy i zaangażowania partnerów i interesariuszy LGD.

Działania komunikacyjne są sprofilowane zgodnie z potrzebami beneficjentów i potencjalnych beneficjentów. Naczelną zasadą komunikacji jest przekazywanie potencjalnym beneficjentom w odpowiednim czasie, z odpowiednim wyprzedzeniem rzetelnej i wystarczającej informacji:

- potencjalni beneficjenci otrzymują pełną informację dającą dobre podstawy do podjęcia decyzji, co do udziału w konkursach, w tym informacje dotyczące kryteriów wyboru projektów oraz informacje o zobowiązaniach wynikających z podpisania umowy dotacyjnej;
- w trakcie realizacji projektu beneficjenci otrzymują kompleksową informację pozwalającą im na sprostanie wymaganiom realizacji projektu oraz informację na temat ewentualnych zmian, jeśli takie zmiany mają miejsce.

Sposób dokonania wyboru źródeł komunikacji.

Analizy dokonywano podczas spotkań ze społecznością lokalną, podczas posiedzeń Zarządu LGD, spotkań Koordynatorów gminnych oraz wyciągnięto wnioski z poprzedniej perspektywy finansowej, w tym z przeprowadzonych w okresie czerwiec-listopad 2014 r. konsultacji społecznych z mieszkańcami dot. opracowywania założeń LSR na nowy okres programowania.

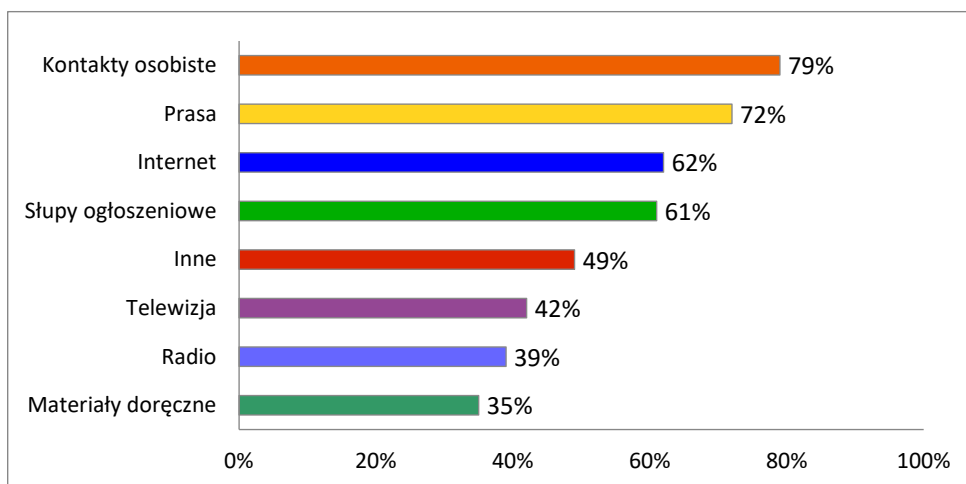
Kanały komunikacji zbadano na podstawie kwestionariusza ankiet. Łącznie zebrano 218 ankiet.

Kwestionariusz możliwy był do pobrania ze strony internetowej LGD oraz rozdawany był podczas spotkań ze społecznością lokalną podczas wydarzeń o charakterze promocyjnym, podczas Walnego Zebrania Członków.

W ramach ankiety zadano pytanie: Skąd czerpie Pan/i informacje o wydarzeniach lokalnych (imprezy, szkolenia, wydarzenia kulturalne, sportowe etc.)?

Zrzut pytania z ankiety:

Tabela 35: Sposoby pozyskiwania informacji o społeczności lokalnej. Wielokrotne odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Tabela 36: Szczegółowe sposoby pozyskiwania informacji o społeczności lokalnej. Wielokrotne odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Wnioski:

Bardzo ważnym kanałem (sposobem) komunikacji respondentów są nieformalne kontakty osobiste. Znajomi i rodzina stanowią podstawowe źródło informacji o zmianach, wydarzeniach ważnych dla społeczności lokalnej.

Drugim kluczowym źródłem jest prasa lokalna i regionalna. Gazety i gazetki funkcjonujące na poziomie gmin, powiatów i województwa, stanowią istotne źródło informacji o wydarzeniach w poszczególnych miejscowościach.

Trzecim kanałem (sposobem) informacji, który warto jest wykorzystać są wszelkiego rodzaju strony internetowe, fora internetowe, portale informacyjne, ale także słupy ogłoszeniowe. Negatywnie ocenione zostały akcje informacyjne opierające się na ulotkach, ogłoszeniach wywieszonych, dostarczonych materiałach. Stosunkowo nisko oceniono też przydatność telewizji, jako źródła wiedzy o życiu lokalnej społeczności.

Ze względu na zbliżone odpowiedzi w zakresie źródła przekazu LGD w działaniach zapewniających udział społeczności we wdrażaniu LSR wykorzystywane będą różne formy komunikowania zróżnicowane w zależności od odbiorców.

Grupy docelowe planu komunikacji.

W ramach zapewnienia szerokiego, wielokanałowego i użytecznego dostępu do informacji i promocji spełnione muszą być pewne zasady realizacji komunikacji szczególnie w zakresie dostępu do informacji, która będzie pomocna potencjalnym beneficjentom-

Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i zapisanych tam celów ogólnych i szczegółowych. Wśród tych grup są m.in.: społeczność lokalna i wchodzące w jej skład grupy społeczne, grupy interesu oraz grupy defaworyzowane; faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy, w tym podmioty i organizacje turystyczne.

W ramach podejmowanych przedsięwzięć działania komunikacyjne prowadzone będą poprzez zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi komunikacji dobranych stosownie do określonych grup docelowych (odbiorcy).

Odbiorcą jest każdy mieszkaniec obszaru działania LGD oraz potencjalny odbiorca działań realizowanych w ramach LSR – np. turysta, potencjalny inwestor. To nie oznacza jednakowej komunikacji do wszystkich odbiorców. Ich zróżnicowane potrzeby informacyjne narzucają konieczność prowadzenia zróżnicowanej komunikacji.

Odbiorcy komunikatów zostali podzieleni na trzy typy:

Typ 1 Beneficjenci realizujący operacje – osoby ubiegające się o wsparcie, osoby biorące udział w realizacji operacji, eksperci, Komunikat ma zachęcać, motywować, informować, wskazywać źródła wsparcia planowanych do realizacji operacji.

Do grupy tej zaliczyć można: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, jednostki naukowe oraz badawczo-rozwojowe, instytucje oświatowe, instytucje kultury, przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, instytucje ochrony zdrowia, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, spółdzielnie mieszkaniowe, organizacje rolników.

Typ 2 Uczestnicy operacji – wszyscy uczestnicy operacji, w tym również realizatorzy operacji - komunikat ma zachęcać do udziału w zadaniach, motywować, wskazywać rezultat udziału w zadaniu, pokazywać wymierne korzyści.

Do tej grupy zaliczyć można: osoby z grupy defaworyzowanej, osoby bezrobotne, wykluczone społecznie, żyjące w ubóstwie, zagrożone wykluczeniem lub ubóstwem, otoczenie tych osób, mieszkańców, członków organizacji pozarządowych.

Typ 3 Odbiorcy rezultatów operacji - wszyscy mieszkańcy obszaru działania LGD), a także turyści i inwestorzy jako osoby korzystające bezpośrednio i pośrednio z efektów operacji zrealizowanych z udziałem środków przewidzianych w LSR. Mieszkańcy obszaru działania LGD są głównie odbiorcami informacji o operacjach, które zostały lub są realizowane. Komunikat ma promować podjęte działania, motywować do uczestniczenia w innych, bądź podobnych. Ma za zadanie pokazywać korzyści płynące z wdrażania operacji i działań za pomocą środków unijnych, ma promować grupę i beneficjentów (realizatorów operacji). Efektem ma być pozytywna opinia publiczna jak i zwiększenie rozpoznawalności grupy – rozpoznawalność znaku LGD.

Poprawa planu komunikacji – w przypadku wykazania braku trafności lub racjonalności stosowanych działań komunikacyjnych, w tym ponoszonych kosztów działań informacyjnych LGD niezwłocznie podejmie działania naprawcze. Zostanie przeprowadzona aktualizacja Planu komunikacji. Zgodnie z zasadą partycypacji (rozdział II.LSR) każdorazowa zmiana Planu komunikacji będzie odbywała się z szerokim udziałem mieszkańców, z wykorzystaniem min. 3 partycypacyjnych metod np. spotkania bezpośrednie, debaty, burza mózgów, konsultacje on-line, studium przypadku. Naczelną zasadą tej procedury będzie uspołecznienie, polegające na odwołaniu się do opinii mieszkańców i partnerów lokalnych i wykorzystaniu zgłaszanych przez nich uwag i wniosków. W tym celu również zastosowane będą zasady monitoringu i ewaluacji (rozdz. XI. Monitoring i ewaluacja).

Szczegółowy Plan komunikacji ze społecznością lokalną określa Szczegółowo Załącznik nr 5 do LSR.

Rozdział X. Zintegrowanie

Zintegrowanie zgodnie z definicją LEADER-a to łączenie różnych dziedzin gospodarki, współpraca różnych grup interesu.

Zintegrowanie w ramach działań podejmowanych w ramach LSR ma przejawiać się w:

- podejmowaniu działań wspólnych na różnych szczeblach zarządzania,
- powiązaniu obszarów z szans (dot. zapisów analizy SWOT) z obszarami ze słabych lub mocnych stron,
- powiązaniu obszarów mocnych stron z obszarami zagrożeń,
- sieciowaniu interesariuszy – ułatwieniu łączenia różnych sektorowych i dziedzinowych interwencji tak, by efekt synergii był jak największy, z korzyścią dla wszystkich,
- pojmowaniu problemu, tematu w szerszym kontekście rozwojowym.

LSR posiada wielosektorową podstawę, integruje kilka branż działalności: społeczną, kulturalną, przyrodniczą, środowiskową. Działania i projekty zawarte w strategii są ze sobą ściśle powiązane, a rola LGD jako koordynatora tych projektów, powoduje, że tworzą one zgraną całość.

Zintegrowany charakter działań polega na tym, że wszystkie działania podejmowane w jednym czasie, mają ze sobą ścisły związek i wzajemnie się uzupełniają. Integracja podmiotów oraz przedsięwzięć do realizacji celów LSR, pomyślane jest jako źródło dialogu stanowiącego podstawę podejmowania korzystnych procesów decyzyjnych, będących podstawą jej realizacji.

Zintegrowane podejście jest odzwierciedlone w określonych przedsięwzięciach LSR, na których realizację składają się poszczególne cele szczegółowe.

We wszystkich planowanych i realizowanych przedsięwzięciach zakłada się udział przedstawicieli różnych sektorów w podejmowaniu działań, interwencji ukierunkowanych na osiągnięcie wspólnych celów rozwoju obszaru. Działania wdrażane w ramach lokalnej strategii rozwoju będą monitorowane przez LGD zarówno w procesie podejmowania decyzji o wyborze operacji zgodnych z LSR, jak prowadzenia ewaluacji pod kątem osiąganych wskaźników produktów, rezultatów i oddziaływania na rozwój obszaru. W celach strategicznych oraz przedsięwzięciach ważne jest osiąganie jak największych efektów poprzez połączenie wysiłków partnerów z różnych sektorów oraz równoczesne wykorzystanie zasobów przyrodniczych, kulturowych, społecznych i gospodarczych. Rozwój społeczny został ściśle powiązany z rozwojem gospodarczym, standard życia powiązany z jakością życia mieszkańców. Możliwości rozwoju społecznego mieszkańców LGD: dostępu do edukacji, kultury, kultywowania tradycji, rozwijania umiejętności i zainteresowań, są mocno powiązane z możliwościami rozwoju zawodowego i gospodarczego, a tym samym z poziomem życia mieszkańców wsi. Zastosowanie zintegrowanego podejścia do rozwoju obszaru LGD daje realne szanse na rozwiązanie części problemów zgłaszanych przez mieszkańców oraz osiągnięcie wytyczonych celów szczegółowych.

LSR zakłada realizację operacji partnerskich (zintegrowanie różnych sektorów).

LGD premiowała będzie operacje dotyczące sieciowania interesariuszy – preferuje się operacje realizowane w partnerstwie, w tym w partnerstwie międzysektorowym. Zasada ta ma zastosowanie np. w przypadku projektów dotyczących aktywizacji, animacji, wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego,

LGD premiowała będzie operacje dotyczące realizacji więcej niż 2 typów operacji – typy te różnią się od siebie, w tym różnią się narzędzia stosowane w ramach poszczególnych typów operacji. Zasada ta ma zastosowanie np. w przypadku projektów dotyczących aktywizacji, animacji, wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, np. łączenie działań animacyjnych z działaniami zawodowymi,

LGD zakłada wsparcie operacji polegającej na utworzeniu inkubatora przedsiębiorczości, który sieciował będzie różnych partnerów, oferował różne rozwiązania, z różnych dziedzin w jednym miejscu, w tym wdrażał będzie rozwiązania innowacyjne na danym obszarze,

LGD wspierała będzie operacje, które są innowacyjne oraz przeciwdziałają zmianom klimatu i są korzystne dla środowiska. Zasada ta ma zastosowanie w przypadku projektów dotyczących wspierania istniejących firm (a przy nowych firmach??? i przy projektach infrastrukturalnych). LSR preferowała będzie również w tym zakresie stosowanie innowacyjnych rozwiązań w sieciowaniu przedsiębiorców, np. przedsiębiorca mający linię produkcyjno-przetwórczą zatrudni specjalistę z zakresu przetwórstwa, nawiąże współpracę z dostawcą półproduktów lub np. przedsiębiorca produkujący przetwory na bazie produktów lokalnych nawiąże współpracę z przedsiębiorcą z branży handlowej – właścicielem sklepu spożywczego, sklepu internetowego ze zdrową, ekologiczną żywnością.

Założenia LSR LGD "Vistula Terra Culmensis" na lata 2014-2022 są zgodne i komplementarne z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami, w szczególności strategiami rozwoju powiatu chełmińskiego i województwa kujawsko- pomorskiego. Obszary tematyczne Lokalnej Strategii Rozwoju LGD " Vistula Terra

Culmensis- Rozwój przez Tradycję" zakładają poszczególne cele:

Cel Ogólny 1. Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.

Cel Ogólny 2. Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.

Cel Ogólny 3. Wzmacnianie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno- zawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022 r.

Tabela 37: Spójność Strategii LSR LGD z dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego

Dokumenty strategiczne szczebla europejskiego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele strategii LSR
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	- Celem AT2020 jest zapewnienie strategicznych wytycznych rozwoju terytorialnego, wsparcie włączania wymiaru terytorialnego do różnych dziedzin polityki, na wszystkich szczeblach rządów oraz zagwarantowanie realizacji strategii Europa 2020 zgodnie z zasadami spójności terytorialnej.
Europa 2020- strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społeczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji; - rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej, korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej - rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.
Dokumenty strategiczne szczebla krajowego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele strategii LSR
Strategia Rozwoju Kraju 2020 Sprawne i efektywne państwo Konkurencyjna gospodarka Aktywne społeczeństwo	<p>CELE STRATEGICZNE-</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, - konkurencyjna gospodarka, - wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. <p>CELE OPERACYJNE</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, - atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, - zwiększenie aktywności zawodowej, - wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych, - wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, - zwiększenie aktywności zawodowej.
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	<p>CEL Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa podstaw konkurencyjności województwa, - działania tematyczne: zwiększenie możliwości wprowadzenia rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne.
Dokumenty strategiczne szczebla regionalnego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele strategii LSR
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020	<p>CELE PIORYTETOWE</p> <ul style="list-style-type: none"> - konkurencyjna gospodarka, - modernizacja przestrzeni wsi i miast, - nowoczesne społeczeństwo.
Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015-2025	<p>CELE STRATEGICZNE</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój gospodarki generujący nowe miejsca pracy. - wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. <p>CELE OPERACYJNE</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych, - wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, - promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, - atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, - rozwój małego przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych i lokalnych produktów żywnościowych.
Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego	Cel strategiczny nr I.

Powiatu Chełmińskiego	<p>rozwój infrastruktury technicznej</p> <p>Cel strategiczny nr II. rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy</p> <p>Cel strategiczny nr III. wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Cel strategiczny nr IV. wysoki poziom usług społecznych</p>
Strategia Rozwoju Powiatu Grudziądzkiego	<p>Cel Strategiczny 1 Poprawa jakości zagospodarowania Powiatu w zakresie infrastruktury technicznej i środowiska naturalnego.</p> <p>Cel Strategiczny 2 Dobrze rozwinięta i konkurencyjna gospodarka Powiatu Grudziądzkiego</p> <p>Cel Strategiczny 3 Poprawa Standardów życia mieszkańców Powiatu Grudziądzkiego</p>
Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego	<p>Cele strategiczne:</p> <p>I. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna.</p> <p>III. Wysoka aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców.</p> <p>IV. Rozwinięta infrastruktura techniczna i drogowa.</p> <p>V. Wysoka atrakcyjność turystyczna obszaru</p>
Strategia Rozwoju Powiatu Wąbrzeskiego na lata 2013 – 2020	<p>Cel strategiczny 1 Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</p> <p>Cel strategiczny 2 Rozwój turystyki, agroturystyki oraz sportu i rekreacji</p> <p>Cel strategiczny 3 Wzrost aktywności i integracji mieszkańców</p> <p>Cel strategiczny 4 Poprawa warunków życia</p>
Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego	<p>Cel strategiczne:</p> <p>Cel strategiczny 1 Rozwój gospodarczy</p> <p>Cel strategiczny 3 Poprawa warunków życia</p> <p>Cel strategiczny 4 Wzrost aktywności i integracji mieszkańców</p> <p>Cel strategiczny 5 Poprawa stanu środowiska naturalnego.</p>
STRATEGIA ROZWOJU OBSZARU STRATEGICZNEJ INTERWENCJI GRUDZIĄDZA I JEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO	<p>CEL I Zrównoważony rozwój oparty na nowoczesnych, zintegrowanych rozwiązaniach transportowych i strategiach niskoemisyjnych</p> <p>CEL II Efektywne gospodarowanie unikatowymi zasobami środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego</p> <p>CEL III Wyedukowane, aktywne zawodowo i zaangażowane lokalnie społeczeństwo OFG</p>
Dokumenty strategiczne szczebla lokalnego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele strategii LSR
Odniesienie celów i przedsięwzięć w Lokalnej Strategii Rozwoju do obszarów działań zawartych w strategiach gmin objętych działaniem Stowarzyszenia LGD	<p>Gmina Stolno: CELE STRATEGICZNE</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój infrastruktury technicznej, kulturalnej, edukacyjnej, zdrowotnej, turystycznej i rekreacyjnej. - wzrost aktywizacji społeczno- gospodarczej, - wzrost atrakcyjności gminy. <p>CELE OPERACYJNE</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawa obsługi mieszkańców w sferze ochrony kultury, edukacji i rekreacji oraz informatyzacji, - rozwój przedsiębiorczości, - zmniejszenie zjawisk patologii, - wzrost inicjatyw i integracja oraz integracja społeczna. <p>Gmina Gruta</p>

CELE STRATEGICZNE

- podejmowanie działań na rzecz integracji i aktywizacji społecznej mieszkańców,
- rekreacyjne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturalnego i środowiska naturalnego Gminy.

CELE OPERACYJNE

- modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej,
- rozwój pozalekcyjnej oferty wychowawczo- edukacyjnej,
- promocja działań na rzecz integracji społecznej,
- rozbudowa infrastruktury rekreacyjno- turystycznej,
- zachowanie i rewitalizacja dziedzictwa kulturalnego,
- wspieranie inicjatyw i przedsięwzięć proekologicznych.

Gmina Grudziądz

CELE STRATEGICZNE

- dynamiczny i wielokierunkowy rozwój gminy,
- aktywni mieszkańcy,
- rozwój przedsiębiorczości,
- gmina przyjazna inwestorom.

Gmina Łasin

CELE STRATEGICZNE

- aktywizacja mieszkańców oraz poprawa jakości życia i wypoczynku,
- wzrost integracji oraz zaangażowania mieszkańców w rozwój społeczno – gospodarczy.

Gmina Chełmno

CELE STRATEGICZNE;

- rozwój turystyki wiejskiej,
- nowoczesna infrastruktura techniczna,
- rozwinięta i dobrze funkcjonująca przedsiębiorczość,
- wysoki standard życia społecznego mieszkańców.

Gmina Płużnica

CELE STRATEGICZNE

- rozwój gospodarczy,
- wzrost aktywności i integracji mieszkańców.

CELE OPERACYJNE

- rozwój przedsiębiorczości,
- aktywizacja środowisk wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i wsparcie rodzin.

Gmina Rogóźno

CELE CZĄSTKOWE

- aktywne i twórcze społeczeństwo,
- dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna,
- gmina przyjazna przedsiębiorczości.

Gmina Świecie nad Osą

CELE STRATEGICZNE

- aktywizacja zawodowa oraz łagodzenie skutków bezrobocia,
- budowa systemu pomocy w zaspokojeniu podstawowych potrzeb osób zagrożonych marginalizacją,

CELE SZCZEGÓŁOWE

- ograniczenie skutków ubóstwa,
- poprawa jakości życia oraz zwiększenie możliwości udziału w życiu społecznym ludzi starych i chorych,
- rozwijanie aktywnych form pomocy osobom bezrobotnym, w tym szczególnie bezrobotnym długotrwale i kobietom.

Gmina Lisewo

CELE PRIORYTETOWE

- rozwój infrastruktury miejscowości oraz warunków życia mieszkańców,
- rozwój miejscowości poprzez edukację, kulturę i sport.

CEL SZCZEGÓŁOWY

- pomoc rodzinom biednym oraz dzieciom z rodzin patologicznych.

Gmina Radzyń Chełmiński

CEL STRATEGICZNY

- harmonijny rozwój gminy.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- aktywne i bezpieczne społeczeństwo,
- rozwinięta baza kulturalno-oświatowa i sportowa.

Rozdział XI. Monitoring i ewaluacja

Monitoring.

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat działań wdrażanych w ramach LSR oraz stanu realizacji LSR w aspekcie finansowym i rzeczowym. Celem Monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnej na temat skuteczności i wydajności działań wdrażanych w ramach LSR ale także ocena zgodności realizacji operacji z zatwierdzonymi założeniami i celami.

Cele monitoringu:

- pomiar postępu w realizacji projektu pod względem zaplanowanego budżetu, założeń, działań oraz rezultatów,
- bieżąca identyfikacja występujących problemów,
- dokumentacja przebiegu realizacji poszczególnych działań (np. wskazanie, że zaplanowane szkolenie się odbyło, powstały materiały promocyjne),

Monitoring jest to kluczowe źródło informacji niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji.

Ewaluacja.

Dane z monitoringu będą stanowiły podstawową bazę informacyjną do przeprowadzenia ewaluacji Strategii.

Ewaluację przeprowadza się w celu ustalenia efektywności programów i oszacowania skali oddziaływania Strategii w odniesieniu do założonych w niej celów, a także analizy wpływu na rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów LSR. Zarząd LGD jest odpowiedzialny za określenie terminu, sposobu i zakresu jej przeprowadzenia oraz sporządzenie raportów z całości działań w ramach wdrażania LSR.

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości projektu, z zastosowaniem określonych przyjętych kryteriów, mające na celu jego usprawnienie, rozwój lub lepsze zrozumienie, to zbieranie, analiza, interpretacja oraz komunikowanie informacji na temat znaczenia i wartości projektu przy zwróceniu uwagi na zagadnienia istotne dla zainteresowanych, to relacjonowanie przebiegu oraz wyników działań zarówno z pozytywnej jak i negatywnej strony.

Ewaluacja ma na celu:

- ocenę wartości interwencji publicznej dokonanej przy uwzględnieniu odpowiednich kryteriów (skuteczności, efektywności, użyteczności, trafności i trwałości) i standardów. Ocena ta dotyczy zwykle potrzeb, jakie muszą być zaspokojone w wyniku interwencji oraz osiągniętych efektów ,
- zbieranie, analizę oraz interpretację danych na temat znaczenia i wartości tego, co podlega badaniu, przy zwróceniu uwagi na zagadnienia istotne dla zainteresowanych.

Cele ewaluacji:

- badanie jakości projektu, stopnia osiągnięcia rezultatów,
- stałe ulepszanie skuteczności i efektywności projektu,
- wspomaganie procesu podejmowania decyzji,
- identyfikacja słabych i mocnych stron projektu,
- obiektywna ocena projektu na wszystkich jego etapach,
- sygnalizowanie problemów,
- ocena wartości podjętych działań projektowych,
- określanie stopnia zgodności realizacji projektu z założeniami,
- badanie potrzeb,
- zwiększanie profesjonalizmu świadczonych usług.

Prowadzący ewaluację:

Ewaluacja zewnętrzna – realizowana przez niezależnego eksperta zewnętrznego wobec zlecającego/ewaluowany projekt.

Ewaluacja wewnętrzna – realizowana przez podmiot umiejscowiony w strukturach organizacyjnych zlecającego, jednak zachowująca niezależność wobec projektu; osoba w pośredni sposób związana z przedsięwzięciem.

Autoewaluacja – realizowana przez członków zespołu projektowego.

	EWALUACJA ZEWNĘTRZNA	EWALUACJA WEWNĘTRZNA	AUTOEWALUACJA
Główne zalety	Niezależność wydawanych opinii i sądów, profesjonalizm	Znajomość specyfiki projektu oraz instytucji wdrażającej projekt	Dogłębna znajomość specyfiki instytucji i projektu; możliwość skupienia się wyłącznie na zagadnieniach kluczowych
Główne wady	Brak dogłębnej znajomości instytucji zaangażowanych w realizację projektu; możliwość formułowania nieadekwatnych wniosków i rekomendacji	Zarzut braku obiektywizmu, możliwy brak personelu dysponującego odpowiednimi kwalifikacjami	Jeszcze większe ryzyko braku obiektywizmu; możliwy brak personelu dysponującego odpowiednimi kwalifikacjami; brak możliwości zaangażowania w ewaluację ze względu na realizację projektu (brak czasu i wolnych rąk do pracy)

KRYTERIA EWALUACJI

- Adekwatność - pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i realnym potrzebom grupy docelowej (zastosowanie: ewaluacja ex-ante, mid-term i on-going)
- Trafność – pozwala ocenić, w jakim stopniu podjęte działania projektu odpowiadają założonym celom projektu (zastosowanie: ewaluacja ex-ante, mid-term i on-going)
- Efektywność – odpowie nam na pytanie na ile możliwe było osiągnięcie zakładanych celów niższym kosztem czyli pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów finansowych, czasowych, ludzkich do uzyskanych wyników i rezultatów (zastosowanie: ewaluacja ex-ante, mid-term, on-going, ex-post)
- Skuteczność – pozwala ocenić stopień osiągniętych celów projektu zdefiniowanych na etapie programowania (zastosowanie: ewaluacja ex-ante, mid-term, on-going, ex-post)
- Użyteczność - pozwala ocenić, czy projekt wpłynął na wiedzę, zachowanie grupy docelowej czyli w jakim stopniu realizacja projektu przyczyniła się do rozwiązania problemu i przyniosła korzyści grupie docelowej (zastosowanie: ewaluacja on-going, ex-post)
- Oddziaływanie/wpływ – pozwala ocenić związek pomiędzy celem projektu i celami ogólnymi, tj. stopień, w jakim korzyści odniesione przez beneficjentów ostatecznych miały szerszy, ogólny wpływ na większą liczbę osób w danym sektorze, regionie lub całym kraju
- Trwałość – pozwala ocenić, czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie się wpływu projektu w dłuższym okresie czasu na procesy rozwojowe na poziomie sektora, regionu czy kraju (zastosowanie: ewaluacja ex-post).

Jednym z etapów procesu ewaluacji jest wybór odpowiednich metod zbierania informacji, które pozwolą nam wyciągnąć wnioski na temat realizacji przedsięwzięcia, które ewaluujemy.

Podczas realizacji badań ewaluacyjnych powinno się stosować wiele metod badawczych. Daje to możliwość na uzupełnianie oraz pogłębianie danych i informacji zdobytych jedną metodą, innymi, a także, co istotne, sprzyja zachowaniu obiektywizmu. Takie postępowanie nazywane jest **triangulacją**.

Triangulacja może być stosowana nie tylko wobec metod badawczych, ale również może dotyczyć źródeł informacji czy osób realizujących badania. Triangulacja źródeł to porównanie danych pochodzących od różnych osób, czy z innego etapu realizowanego przedsięwzięcia, które ewaluujemy. W przypadku triangulacji badacze porównuje się ze sobą wnioski do jakich doszli. Jeśli będą podobne, wiarygodność badania wzrasta. W przeciwnym wypadku może istnieć podejrzenie, że któraś z osób realizujących badanie nie jest obiektywna.

Metody pozyskiwania danych dzielą się na ilościowe i jakościowe.

O zastosowaniu konkretnych metod powinien decydować przedmiot, cel badań oraz problemy badawcze, na które chcemy znaleźć remedium. To, czym charakteryzują się badania ilościowe i jakościowe, jakie zastosowanie mają konkretne metody oraz jakie są ich wady i zalety zostało omówione poniżej. Każda z opisanych metod może być wykorzystana do zbierania danych w ewaluacji zarządzania, ewaluacji projektów czy działań realizowanych przez organizację.

1. Badania ilościowe i ich zastosowanie - pozwalają na sformułowanie odpowiedzi na pytania: „Ile?”, „Jak często?”, obejmują gromadzenie i analizę informacji liczbowych, wykorzystywane są do poznania częstości występowania badanego zjawiska oraz określenia poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi. Umożliwiają wnioskowanie na temat całej populacji w oparciu o badania przeprowadzone na próbie tej populacji.

Populacja to cały zbiór osób, poddanych analizie, próba natomiast to podzbiór danych pochodzących z populacji, który daje podstawę do uogólnień na całą populację.

Metodą stosowaną w badaniach ilościowych jest **ankieta**. Jest to standaryzowana metoda otrzymywania informacji od respondenta (osoby badanej), która nie wymaga obecności ankietera. Badany sam odpowiada na pytania za pomocą kwestionariusza. Ankiety można przykładowo przeprowadzić wśród uczestników szkoleń, żeby sprawdzić, czy są zadowoleni ze sposobu prowadzenia zajęć.

Zastosowanie: Uzyskanie wiedzy na temat powszechności opinii dotyczących badanych kwestii.

Zalety i wady narzędzia: ankieta.

Zalety	Wady
Badaniem można objąć dużą grupę osób, Anonimowość, Swoboda wypowiedzi, brak sugestii ze strony innych, Niskie koszty realizacji, Dotarcie w krótkim czasie do dużej liczby osób, Łatwość realizacji i analizy danych.	Nadużywanie tego narzędzia powoduje znudzenie respondentów, niechęć do wypełniania kolejnych ankiet, Brak możliwości pogłębienia i doprecyzowania odpowiedzi respondentów, Zdawkowe odpowiedzi, Brak osobistego kontaktu z badanym uniemożliwia uzyskanie dodatkowych danych, Konieczność zadawania prostych, zrozumiałych pytań.

Do najczęściej stosowanych rodzajów ankiet należą:

Ankieta pocztowa – kwestionariusze wysyłane są do respondentów drogą pocztową wraz z instrukcją obsługi,
Ankieta internetowa – polega na wysłaniu respondentom kwestionariuszy za pośrednictwem poczty elektronicznej bądź na zamieszczeniu na stronie internetowej,
Ankieta audytoryjna – wypełniana np. w sali/audytorium w którym zgromadzeni zostali wszyscy uczestniczący w badaniu respondenci.

2. **Badania jakościowe i ich zastosowanie** - pozwalają na sformułowanie odpowiedzi na pytania: „Co?”, „Jak?”, „Dlaczego?”, dotyczą opisu, poznania oraz zrozumienia badanych problemów.

Dane jakościowe są najczęściej niezbędne do właściwej interpretacji danych liczbowych.

Do najbardziej popularnych narzędzi realizacji należą:

Analiza dokumentów (Desk Research) opiera się na poszukiwaniu danych i informacji w wytworzonych przekazach np. artykułach prasowych, książkach, stronach WWW czy w materiałach powstałych w ramach projektu – listy obecności, sprawozdania.

Zastosowanie: Metoda szeroko dostępna, bada fakty, pozwala na poznanie założeń ewaluowanego przedsięwzięcia.

Zalety i wady narzędzia: analiza dokumentów

Zalety	Wady
Różnorodność dokumentacji, Dostępność, Oszczędność czasu i pieniędzy, nie wymaga zaangażowania specjalistycznego personelu oraz sprzętu.	Istnieje ryzyko zbyt uproszczonej interpretacji danych, Wszystkie materiały poddawane ewaluacji muszą być zapisane, aby była możliwa ich analiza

Wywiad to metoda pozyskiwania danych na podstawie swobodnej rozmowy z respondentem na określony temat, bądź na podstawie specjalnie przygotowanego scenariusza - kwestionariusza pytań.

Zastosowanie: Metoda ta pozwala badać opinie oraz fakty zarówno z perspektywy uczestników jak i realizatorów ewaluowanego np. projektu.

Zalety i wady narzędzia: wywiad

Zalety	Wady
Możliwość poruszenia skomplikowanych i szczegółowych kwestii, Możliwość doprecyzowania lub wyjaśnienia odpowiedzi respondentów, Bezpośredni kontakt ankieter-badany daje możliwość obserwacji zachowania respondenta i jego reakcji na zadawane pytania.	Czasochłonność realizacji i analiz, Brak anonimowości może wpływać na udzielanie nieszczerych odpowiedzi, Wysokie koszty realizacji badania.

Obserwacja polega na wejściu badacza w określoną grupę i obserwowaniu jej od wewnątrz, jako jeden z członków. Ankieter może czynnie lub biernie uczestniczyć w życiu grupy, informując lub nie, o pełnionej funkcji.

Zastosowanie: Pozwala na poznanie zdarzeń, zachowań, interakcji zachodzących pomiędzy badanymi w ich naturalnym otoczeniu.

Zalety i wady narzędzia: obserwacja

Zalety	Wady
Możliwość poznania zjawisk ukrywanych, niezauważanych, Ułatwia interpretację badanych zdarzeń, zachowań, Dostarcza informacji o procesie w trakcie jego przebiegu,	Możliwość subiektywnego podejścia badacza do opisywanych wyników, nadmierne zaangażowanie emocjonalne, Obawa nienaturalnego zachowania obserwowanych osób, w przypadku, gdy rola badacza jest jawna, Czasochłonność realizacji i analizowania badania

Zogniskowany wywiad grupowy – Focus to metoda zbierania danych polegająca na rozmowie specjalnie dobranej grupy osób, z udziałem doświadczonego moderatora, który ukierunkowuje przebieg dyskusji na zagadnienia, które mają zostać omówione podczas spotkania. Spotkanie prowadzone jest na podstawie scenariusza, rozmowa nagrywana jest za pomocą dyktafonu lub kamery.

Zastosowanie: Daje możliwość pogłębienia interpretacji uzyskanych wcześniej informacji i danych.

Zalety i wady narzędzia: obserwacja

Zalety	Wady
Umożliwia zebranie razem różnych typów osób zaangażowanych w badany projekt, wydarzenie, co daje możliwość spojrzenia na tę samą kwestię z perspektywy różnych uczestników, Rezultaty badania generowane są wspólnie przez wszystkich uczestników, Pozwala zebrać wiele istotnych danych w krótkim czasie.	Konieczna obecność doświadczonego moderatora dyskusji, Problemy ze zgromadzeniem wszystkich uczestników w jednym miejscu, w jednym czasie, Niechęć respondentów do nagrywania rozmów.

Do pozostałych metod zbierania danych w badaniu jakościowym należą m.in.: dane z systemu monitoringu, opinie ekspertów czy studium przypadku.

To, która z dostępnych metod pozyskiwania danych zostanie wybrana do prowadzonej ewaluacji powinno zostać dokładnie przemyślane i dobrane w zależności od przedmiotu, celów, zakresu i odbiorców ewaluacji. Nie należy zapominać o innych istotnych kwestiach, takich jak sprawy organizacyjne, posiadane zasoby czasowe i finansowe, które LGD powinna również wziąć pod uwagę.

Analiza SWOT to narzędzie które daje możliwość przeanalizowania i zidentyfikowania własnych silnych i słabych stron (Strengths i Weaknesses), a także istniejących i potencjalnych szans i zagrożeń (Opportunities i Threats) płynących z otoczenia zewnętrznego. Po zakończeniu, analiza SWOT określa, co może pomóc w realizacji celów projektu (silna strona lub możliwość) lub co może być przeszkodą, którą należy przezwyciężyć lub zminimalizować w celu osiągnięcia pożądanego rezultatu (słaba strona lub zagrożenie).

Na poziomie ogólnym analiza SWOT jest procedurą analityczną pozwalającą na gromadzenie i porządkowanie danych oraz przejrzystą ich prezentację. Najczęściej jednak analiza SWOT traktowana jest jako narzędzie analizy strategicznej służące do określenia najlepszych kierunków rozwoju badanego obiektu (w tym przypadku projektu) ze względu na cel działania, w wyniku przeprowadzenia badania otoczenia obiektu oraz jego wnętrza poprzez identyfikację wewnętrznych i zewnętrznych czynników wobec obiektu oraz zależności między nimi.

Procedurę dokonywania ewaluacji i monitoringu szczegółowo opisuje Załącznik nr 2 do LSR.

Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Zasady przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko określa ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (ustawa ooś).

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jest postępowaniem, które przeprowadza się dla określonych rodzajów dokumentów opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji lub inne podmioty wykonujące funkcje publiczne.

Przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty:

1. koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego;
2. polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.
3. polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 (podkreślenie własne) jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

Odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (art. 48): dotyczy projektów, dokumentów planistycznych i sektorowych. Odstąpienie w przypadku dokumentów planistycznych może dotyczyć wyłącznie projektów dokumentów stanowiących niewielkie modyfikacje przyjętych już dokumentów. Odstąpienie w przypadku dokumentów sektorowych może dotyczyć wyłącznie projektów dokumentów stanowiących niewielkie modyfikacje przyjętych już dokumentów lub projektów dokumentów dotyczących obszarów w granicach jednej gminy.

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis -Rozwój przez Tradycję” w okresie programowania 2014-2020 stanowi instrument realizacji założeń „Strategii rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego do roku 2020” poprzez wykorzystanie środków unijnych, w tym pochodzących z „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020”.

LSR na etapie jej tworzenia została poddana procedurze odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Poddany procedurze odstąpienia projekt założeń do realizacji w ramach LSR stanowi niewielką modyfikację ustaleń zawartych w przyjętej „Strategii rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego do roku 2020” i w „Regionalnym Programie Operacyjnym województwa kujawsko – pomorskiego na lata 2014-2020, w związku z czym organy orzekające (Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy), na podstawie art. 48 ust 1, art. 56, art. 57 ust.1 pkt. 2 oraz art. 58 ust. 1, pkt. 2 ustawy z dnia 03.10 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.), odstąpiły od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. LSR w związku z powyższym nie zakwalifikowała się do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W przypadku realizacji operacji w ramach LSR beneficjenci, realizujący operację za pośrednictwem grupy, w przypadku wystąpienia wyżej opisanych okoliczności, obowiązkowo zobowiązani będą poddać się tej procedurze, tj. ocenie oddziaływania na środowisko lub odstąpienia od oddziaływania na środowisko występując do w/w organów o wydanie w tej kwestii interpretacji.

Procedura aktualizacji LSR

Cel procedury: Celem procedury jest sformalizowanie procesu dokonywania korekt w Lokalnej Strategii Rozwoju, by zapewnić jak najszerszy udział partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru.

Zakres procedury: Procedura obejmuje czynności, formularze i schemat działań związanych ze zgłaszaniem, analizowaniem i w końcu przyjmowaniem zmian w zapisach LSR uchwałą właściwego i upoważnionego do tego zgodnie ze Statutem Stowarzyszeniem organu, w formie określonej Statutem Stowarzyszenia.

Założenia ogólne:

- Proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru
- Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne
- Zarząd monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR
- Aktualizacja LSR nie powinna być dokonywana częściej niż raz w roku ale dopuszcza się nadzwyczajne okoliczności wprowadzania dodatkowych korekt.
- Działania logistyczne zapewnia Biuro LGD

LGD i jej organy, w szczególności Zarząd, będą dbały o to, by proces wdrażania LSR odbywał się z jak najszerszym udziałem partnerów i całej społeczności lokalnej.

Temu celowi służyć będzie przede wszystkim zasada pełnej jawności działania LGD, która w szczególności będzie dotyczyć polityki informacyjnej prowadzonej w sposób zapewniający szerokie upowszechnienie informacji na temat LGD i realizowanych przez nią działań.

Przewiduje się w tym zakresie wykorzystanie różnych wzajemnie dopełniających się środków i metod komunikacji społecznej, w szczególności:

- organizowanie spotkań z mieszkańcami,
- wywieszanie informacji na tablicach ogłoszeń w urzędach gmin,
- zamieszczanie ogłoszeń, artykułów i wywiadów w prasie lokalnej, mediach społecznościowych, w tym w działaniach informacyjno-promocyjnych będą także wykorzystywane media o zasięgu regionalnym,
- prowadzenie strony internetowej LGD, z podstronami zawierającymi aktualności, dokumenty, raporty.

W trakcie realizacji LSR również społeczność lokalna będzie angażowana w proces jej wdrażania.

Każdorazowe zmiany kluczowych założeń LSR będą odbywały się z szerokim udziałem mieszkańców, z wykorzystaniem min. 3 partycypacyjnych metod np. spotkania bezpośrednie, debaty, burza mózgów, konsultacje on-line, studium przypadku. Naczelną zasadą tej procedury będzie uspołecznienie, polegające na odwołaniu się do opinii mieszkańców i partnerów lokalnych i wykorzystaniu zgłaszanych przez nich uwag i wniosków.

Proces aktualizacji LSR

Kto?	Zarząd LGD, Rada LGD, Komisja Rewizyjna, członkowie Stowarzyszenia, mieszkańcy obszaru.
Gdzie?	Biuro LGD, u poszczególnych Koordynatorów, za pomocą poczty tradycyjnej lub e-mail.
Jak?	Za pomocą formularza aktualizacji LSR.

Krok 1. Przyjęcie formularza.

Krok 2. Analiza zgłoszonych uwag, sugestii, propozycji przez Zarząd LGD, pracowników biura, Koordynatorów gminnych.

Krok 3. Podjęcie decyzji - uznanie bądź nie.
W przypadku uznania wniosku podjęta zostaje decyzja o aktualizacji LSR.

Krok 3. Konsultacje społeczne.
W tym celu zostaje przeprowadzony proces konsultacyjny z wykorzystaniem min. 3 metod partycypacji. Opinia mieszkańców jest wynikiem konsultacji społecznych-i jest wprowadzana do LSR.

Krok 4. Właściwy i upoważniony organ
Zmiany zostają uwzględnione bądź też nie decyzją właściwego i upoważnionego do tego zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia organu, w formie określonej Statutem Stowarzyszenia (podejmowana obowiązkowo będzie uchwała właściwego i upoważnionego do tego zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia organu, w formie określonej Statutem Stowarzyszenia).

Formularz aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR)
Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis-Rozwój przez Tradycję”

Nazwa dokumentu, którego wniosek dotyczy					
Rozdział, strona dokumentu					
Obecny zapis					
Proponowana zmiana					
Uzasadnienie, cel zmiany					
Zgłaszający	Imię i nazwisko:				
	Adres:				
	Telefon kontaktowy:				
	Adres e-mail:				
	Członek LGD: *	Tak		Nie	
	Nazwa reprezentowanej instytucji, organizacji (jeżeli dotyczy):				

♣ **prawidłowe zakreślić kółem**

Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu

Niniejsza procedura określa zasady dokonywania ewaluacji i monitoringu.

Wybrane narzędzia do stosowania w celu monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LSR:

Narzędzia monitoringu:

1. Sprawozdania końcowe przedkładane do Samorządu Województwa lub do LGD – wzór z SW,
2. Ankieta monitorująca – formularz opracowany przez LGD,
  - pomiar postępu w realizacji projektu pod względem zaplanowanego budżetu, założeń, działań oraz rezultatów,
3. Sprawozdania zadaniowe z realizacji poszczególnych działań, informacje zamieszczane na stronach internetowych, w prasie lokalnej, ogłoszenia,
  - dokumentacja przebiegu realizacji poszczególnych działań (np. wskazanie, że zaplanowane szkolenie się odbyło, powstały materiały promocyjne),
4. Obserwacja, analiza dokumentów, analiza SWOT LSR,
  - bieżąca identyfikacja występujących problemów.

Narzędzia ewaluacji:

1. Ewaluacja on-going – ewaluacja przeprowadzona w trakcie realizacji zaplanowanych działań w ramach LSR – planuje się przeprowadzenie minimum 2 ewaluacji - do 31.12.2018 r. oraz do 31.12.2021 r.
3. Ewaluacja ex-post – ocena działań, które zostały zrealizowane w ramach LSR (zaplanowane w ramach LSR na podstawie Ewaluacji ex-ante – diagnoza obszaru, analiza SWOT obszaru, konsultacje społeczne – cały dokument został przekonsultowany ze społecznością lokalną i tym samym wykazuje potrzeby i oczekiwania mieszkańców, wskazuje cele, przedsięwzięcia, wskaźniki do osiągnięcia do 2022 r.) - ewaluacja przeprowadzona do końca okresu wdrażania LSR, tj. do 30.03.2023 r.

Narzędzia pomocnicze przy aktualizacji LSR:

- spotkania
- wywiad,
- ankieta, w tym ankieta internetowa,
- obserwacja,
- analiza dokumentów,
- analiza SWOT LSR,
- strona internetowa.

Narzędzia monitoringu i ewaluacji własnej:

- badania własne LGD – formularz LGD: Stopień realizacji wskaźników LSR - zestawienia kwartalne stopnia osiągniętych wskaźników. Zestawienie to będzie ukazywało procentowy stopień osiągania wskaźników oraz będzie prezentowało osiągnięte wartości liczbowe każdego ze wskaźników. Formularz przygotowany będzie przez biuro LGD, przedkładany Zarządowi LGD i upubliczniany na stronie internetowej grupy,
- Sprawozdania Zarządu z realizacji działań statutowych – coroczne sprawozdania Zarządu z działań wdrażanych przez LGD, przedkładane członkom LGD podczas Walnego Zebrania. Sprawozdania opracowywane do 30.06 danego roku za rok poprzedni.

Zakres badań	Wykonawca badań	Narzędzie badań	Termin badań	Ocena
wskaźniki	Biuro LGD, Zarząd LGD, Koordynatorzy gminni	Sprawozdania, Ankieta monitorująca, Analiza dokumentów	- min. do 31.12.2018 r. -min. do 31.12.2021 r. -każdorazowo po realizowaniu operacji, -do 30 stycznia każdego roku następującego po roku ocenianym	Stopień realizacji wskaźników,
budżet	Biuro LGD, Zarząd LGD, Komisja Rewizyjna, Koordynatorzy gminni	Sprawozdania, Ankieta monitorująca, Analiza dokumentów	-min. do 31.12.2018 r. -min. do 31.12.2021 r. -każdorazowo po realizowaniu operacji,	Stopień wykorzystania funduszy, zakontraktowanych

			- do 30 stycznia każdego roku następującego po roku ocenianym	środków
cele LSR	Biuro LGD, Zarząd LGD, Koordynatorzy gminni	Sprawozdania, Ankieta monitorująca, Analiza dokumentów	-min. do 31.12.2018 r. -min. do 31.12.2021 r. -każdorazowo po realizowaniu operacji, - do 30 stycznia każdego roku następującego po roku ocenianym	Stopień realizacji poszczególnych celów
procedura wyboru operacji	Rada, Zarząd, Koordynatorzy gminni, biuro LGD, potencjalni beneficjenci, odbiorcy	Analiza dokumentów, obserwacja, ankieta, wywiad, uwagi zgłaszane bezpośrednio do LGD, propozycje członków Rady, propozycje Zarządu	- na bieżąco	Powszechność dokumentu na danym obszarze
kryteria wyboru operacji	Rada, Zarząd, Koordynatorzy gminni, biuro LGD, potencjalni beneficjenci, odbiorcy,	Analiza dokumentów, obserwacja, ankieta, wywiad, uwagi zgłaszane bezpośrednio do LGD, propozycje członków Rady, propozycje Zarządu	- na bieżąco	Powszechność dokumentu na danym obszarze
harmonogram ogłaszania konkursów	Zarząd, biuro LGD, Koordynatorzy gminni	Analiza dokumentów, obserwacja, ankieta, wywiad, uwagi zgłaszane bezpośrednio do LGD, propozycje członków Rady, propozycje Zarządu	- na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem
Zleceniobiorcy/wykonawcy	Zarząd, Biuro LGD, Koordynatorzy gminni	Analiza dokumentów, obserwacja	- na bieżąco	Rzetelne i terminowe wykonywanie obowiązków
działanie Rady	Zarząd, Koordynatorzy gminni, Biuro LGD	Analiza dokumentów, obserwacja, listy obecności z posiedzeń rady, poprawność głosowania.	- na bieżąco	Rzetelne i terminowe wykonywanie obowiązków
praca biura	Zarząd	Opinia Kierownika biura, opinia Zarządu,	- na bieżąco	Rzetelne i terminowe wykonywanie obowiązków

Zarząd LGD, Rada LGD, Komisja Rewizyjna, Walne Zebranie Członków oraz pracownicy biura jak i partnerzy LGD (członkowie) mogą na każdym etapie wdrażania LSR złożyć wniosek /postulat dotyczący systemu wdrażania założeń zaplanowanych w ramach LSR.

LGD cały proces wdrażania LSR będzie odbywała z udziałem partnerów i całej społeczności.

W tym celu kontakt ze społecznością lokalną jest niezmiernie istotny (szerzej sposób komunikacji opisano w rozdz. IX Plan komunikacji), w tym zasada pełnej jawności. W tym celu planuje się wykorzystanie różnych, wzajemnie dopełniających się środków i metod komunikacji społecznej, w tym w szczególności:

- organizowanie spotkań informacyjno-konsultacyjnych i szkoleń dla mieszkańców,
- prowadzenie strony internetowej, aktualizowanej na bieżąco,
- prowadzenie Punktu konsultacyjnego – doradztwo, kontakt bezpośredni,
- ogłoszenia w lokalnej prasie,
- ogłoszenia na stronach internetowych, portalach społecznościowych, tablicach,
- poczta e-mail.

Upowszechnianie informacji o działaniach LGD i promowanie jej dorobku powinno zachęcić szerokie kręgi mieszkańców obszaru do zainteresowania instrumentem RLKS i w konsekwencji do bezpośredniego kontaktu z biurem LGD. Biuro będzie dostępne przez 8 godzin dziennie, przez 5 dni w tygodniu (dni robocze). Narzędziem komunikacji również będzie poczta tradycyjna lub elektroniczna.

Wszystkie wnioski, uwagi, sugestie, wątpliwości dotyczące wdrażania LSR będą dokładnie analizowane przez Zarząd LGD, Koordynatorów Gminnych oraz pracowników biura i w razie uznania ich słuszności będą podejmowane odpowiednie decyzje w zakresie zmiany sposobu wdrażania LSR.

Plan działania

dla Lokalnej Grupy Działania

„Vistula-Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję”

Cel szczegółowy 1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.

CEL OGÓLNY nr1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/za kres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
Cel szczegółowy 1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.												PROW/RPO		
Przedsięwzięcie 1.1.1 Tworzenie nowych firm	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	38 nowych firm	82,61	2.280.000,00	8 nowych firm	100%	480.000,00	-	-	0,00	46 nowych firm	2.760.000,00	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.1.2 Rozwój istniejących firm	liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	6 rozwiniętych firm	75,00	780.000,00	2 rozwinięte firmy	100%	260.000,00	-	-	0,00	8 rozwiniętych firm	1.040.000,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.1				3.060.000,00			740.000,00			0,00		3.800.000,00		

Cel szczegółowy 1.2 Zwiększenie liczby instytucji otoczenia biznesu na obszarze LSR do 2022 r.

CEL OGÓLNY nr1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
+Cel szczegółowy 1.2 Zwiększenie liczby instytucji otoczenia biznesu na obszarze LSR do 2022 r.													PROW/RPO	
Przedsięwzięcie 1.2.1 Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	2 inkubatory	100,00 %	1.208.500,00	-	-	0,00	-	-	0,00	2 inkubatory	1.208.500,00	RPO (oś 7)	Realizacja LSR
	Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	6 usług	100%		-	-	0,00	-	-	0,00	6 usług			
	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	65 przedsiębiorstw	20,00%		195 przedsiębiorstw	80,00%	0,00	64 przedsiębiorstw	100,00 %	0,00	324 przedsiębiorstwa			
Razem cel szczegółowy 1.2				1.208.500,00			0,00			0,00		1.208.500,00		
Wskaźnik rezultatu – liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubator przedsiębiorczości		65 przedsiębiorstw	20%	1.208.500,00	211 przedsiębiorstw	85,00%	-	48 przedsiębiorstw	100%	-	324 przedsiębiorstw	1.208.500,00	RPO (oś7)	Realizacja LSR
Wskaźnik rezultatu- liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu		2 przedsiębiorstw	20%		6 przedsiębiorstw	80,00%	-	1 przedsiębiorstwo	100%	-	9 przedsiębiorstw		RPO (oś7)	Realizacja LSR
Razem cel ogólny 1				4.268.500,00			740.000,00			0,00		5.008.500,00		

Cel szczegółowy 2.1 Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 r.

CEL OGÓLNY nr2 Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji i wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
Cel szczegółowy 2.1 Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 r.												PROW/RPO		
Przedsięwzięcie 2.1.1 Inwestycje w infrastrukturę	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	84 obiekty	100%	3.800.000,00	-	-	0,00	-	-	0,00	84	3.800.000,00	PROW	Realizacja LSR
	Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	1 infrastruktura drogowa	100%		-	-		-	-		1			
Przedsięwzięcie 2.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Obiekt infrastruktury	100%	9.531.586,52	-	-	0,00	-	-	0,00	-	9.531.586,52	RPO (oś 7)	Realizacja LSR
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	100%		-	-		-	-					
	Długość przebudowanych dróg gminnych	km	100%		-	-		-	-					
Razem cel szczegółowy 2.1				13.331.586,52			0,00			0,00		13.331.586,52		
Wskaźnik rezultatu - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach		przedsiębiorstwo	20%	9.531.586,52	-	80%	0,00	-	100%	0,00	-	9.531.586,52	RPO (oś 7)	Realizacja LSR
Wskaźnik rezultatu - liczba osób korzystających ze zrewitalizowanego obszaru		osoba	20%		-	80%		0,00	-		100%			
Razem cel ogólny 2				13.331.586,52			0,00			0,00		13.331.586,52		

Cel szczegółowy 3.1 Aktywizacja społeczno- zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 r

CEL OGÓLNY nr 3 Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno- zawodowej, włączenie społeczne, animacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja Obszaru do 2022 r.	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
Cel szczegółowy 3.1 Aktywizacja społeczno- zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 r												PROW/RPO		
Przedsięwzięcie 3.1.1 Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby)	1400 osób	71,43%	2.721.163,64	565 osób	100%	1.637.681,40	0 osób	0,00 %	0,00	1965osób	4.358.845,04	RPO (oś 11)	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.1				2.721.163,64			1.637.681,40			0,00		4.358.845,04		
Wskaźnik rezultatu- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	47 osób	20%	1.307.653,51	140 osób	80%	2.034.127,69	46 osób	100%	1.017.063,84	233osób	4.358.845,04	RPO (oś 11)	Realizacja LSR	
Wskaźnik rezultatu- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	11 osób	20%		32 osoby	80%		10 osób	100%		53 osoby		RPO (oś 11)	Realizacja LSR	
Wskaźnik rezultatu- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	201 osób	30%		468 osoby	100%		0 osób	0,00 %		904 osoby		RPO (oś 11)	Realizacja LSR	

Cel szczegółowy 3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego, aktywizacja, animacja oraz promocja obszaru do 2022 r.

CEL OGÓLNY nr3 Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej, włączenie społeczne, animacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja Obszaru do 2022 r.	Lata		2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Progra m	Poddziałan ie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji i wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)			
Cel szczegółowy 3.2 Wzmocnienie kapitału społecznego, aktywizacja, animacja oraz promocja obszaru do 2022 r.													PROW/ RPO		
Przedsięwzięcie 3.2.1 Projekty współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	2 projekty	100,00%		-	-		-	-	0,00	2 projekty		PROW	Realizacja LSR	
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	4 LGD	100,00%		-	-		-	-		4 LGD				
	Liczba partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD	1 inicjatywa	100,00%	304.000,00	-	-	0,00	-	-		1 inicjatywa	304.000,00			
Przedsięwzięcie 3.2.2 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników	10 osobodni	37,80 %	1.153.048,72	15 osobodni	81,70 %	1.339.024,32	5 osobodni	100,00 %	557.926,96	30 osobodni	3.050.000,00	RPO (oś 11)	Aktywizacja	
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	35 osobodni			40 osobodni			13 osobodni			88 osobodni				
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	372 indywidualnych doradztw			432 indywidualnych doradztw			156 indywidualnych doradztw			960 indywidualnych doradztw				
	Liczba inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD	7 inicjatyw			10 inicjatyw			3 inicjatywy			20 inicjatyw				
	Liczba inicjatyw z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR	21 inicjatyw			62 inicjatyw			19 inicjatyw			102 inicjatyw				
	Liczba inicjatyw w zakresie promocji obszaru LGD i LSR, w których wzięto udział	13 inicjatyw			14 inicjatyw			6 inicjatyw			33 inicjatyw				
Razem cel szczegółowy 3.2				1.457.048,72			1.339.024,32			557.926,96		3.354.000,00			

Wskaźnik rezultatu- liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	20 osób	20%	1.153.048,72 0	60 osób		1.339.024,32	20 osób	100%	557.926,96	100 osób	3.050.000,00	RPO (oś 11)	aktywizacja
Wskaźnik rezultatu- liczba odbiorców inicjatyw sfinansowanych ze środków LSR promujących obszar LGD	41 odbiorców	20%		122 odbiorców			39 odbiorców	100%		202 odbiorców		RPO (oś 11)	aktywizacja
Wskaźnik rezultatu- liczba osób która wzięła udział w inicjatywach z zakresu aktywizacji, animacji, integracji i wzmocnienia kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR	1762 osoby	20%		5286	80%		1762	100%		8810 osób		RPO (oś 11)	aktywizacja
Wskaźnik rezultatu- liczba osób, która odwiedziła stoisko promocyjne LGD przygotowane ze środków LSR	1200 osób	20%		3600	80%		1200	100%		6000 osób		RPO (oś 11)	aktywizacja

Razem cel ogólny 3			4.178.212,36			2.976.705,72			557.926,96		7.712.845,04		
--------------------	--	--	---------------------	--	--	---------------------	--	--	-------------------	--	---------------------	--	--

Razem LSR			21.778.298,88			3.716.705,72			557.926,96		26.052.931,56		
-----------	--	--	----------------------	--	--	---------------------	--	--	-------------------	--	----------------------	--	--

Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW												% budżetu poddziałania Realizacja LSR
											3.800.000,00	50

Wyjaśnienie do Budżetu Planu Działania.

Przedsięwzięcie 3.2.1 „Projekty współpracy” – plan działania pokazuje kwotę większą (podwojoną) niż budżet LSR, gdyż LGD będzie się ubiegać o zwiększenie kwoty gwarantowanej umową (152.000,00 zł) o kwotę dodatkowych środków, tj. o kwotę 152.000,00 zł. LGD na realizację projektów współpracy przeznaczy łącznie 304.000,00 zł.

Zwiększenie puli środków zgodne jest z rozp. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego PROW 2014-2020. Wnioskowanie o zwiększoną pulę środków podyktowane jest faktem, iż LGD „Vistula” zaplanowała zadania ponad te, które zamierzają realizować partnerzy projektów.

Przedsięwzięcie 3.2.2 „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” – działania te z wymaganym wkładem własnym LGD w wysokości 5%, tj łączna kwota jaką LGD przeznaczy na realizację tego przedsięwzięcia wyniesie 3.210.526,32 zł.

Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia oraz plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.

Tabela 1: Budżet LSR

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					Razem EFSI
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust.1 lit b rozporządzenie nr 1303/2013)	7.600.000,00	4.358.845,04	10.740.086,52	0,00		22.698.931,56
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	152.000,00			0,00		152.000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	0,00	1.524.000,00	0,00	0,00	EFS	1.524.000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	0,00	1.526.000,00	0,00	0,00	EFS	1.526.000,00
Razem	7.752.000,00	7.408.845,04	10.740.086,52	0,00	-	25.900.931,56

Tabela 2: Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowym środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2.417.940,00 zł	1.382.060,00 zł		3.800.000,00 zł
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	2.417.940,00 zł		1.382.060,00 zł	3.800.000,00 zł
RAZEM	4.835.880,00 zł	1.382.060,00 zł	1.382.060,00 zł	7.600.000,00 zł

Prognozowane zapotrzebowanie LGD na wsparcie finansowe z poszczególnych funduszy. LGD zakłada możliwość wykorzystania środków niewydatkowanych w danym roku w kolejnych dwóch latach.

Tabela 3: Wysokość wsparcia finansowego w ramach LSR w poszczególnych latach:

Rok	Wsparcie finansowe				
	PROW	RPO		PO RYBY	Razem EFSI
		EFS	EFRR		
2016	0,00	143.048,72	0,00	-	143.048,72
2017	6.501.868,00	2.503.639,28	9.951.586,52	-	18.957.093,80
2018	510.132,00	1.227.524,36	788.500,00	-	2.526.156,36
2019	740.000,00	1.425.020,99	0,00	-	2.165.020,99
2020	0,00	902.589,70	0,00	-	902.589,70
2021	0,00	649.095,03	0,00	-	649.095,03
2022	0,00	477.926,96	0,00	-	477.926,96
2023	0,00	80.000,00	0,00	-	80.000,00
Razem 2016-2023	7.752.000,00	7.408.845,04	10.740.086,52	-	25.900.931,56

Indykatywny budżet na poszczególne zakresy wsparcia, tj. wdrażanie operacji w ramach LSR, wdrażanie projektów współpracy, koszty bieżące i aktywizacja. Podział ten pozwala na monitorowanie wydatków na poszczególne poddziałania.

Tabela 4: Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań:

Poddziałanie	Wsparcie finansowe				
	PROW	RPO		PO RYBY	Razem EFSI
		EFS	EFRR		
Wdrażanie operacji w ramach LSR	7.600.000,00	4.358.845,04	10.740.086,52	-	22.698.931,56
Wdrażanie projektów współpracy	152.000,00	-	-	-	152.000,00
Koszty bieżące i aktywizacja	-	3.050.000,00	-	-	3.050.000,00

Plan komunikacji ze społecznością lokalną

Plan Komunikacji przewiduje przede wszystkim działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR, zbierane w **formie informacji zwrotnej**.

Celem strategicznym jest: zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku grupy działającej na rzecz społeczności lokalnej oraz skuteczna realizacja LSR.

Cel działań komunikacyjnych:

A. Promocja działań wdrażanych w LSR poprzez informowanie potencjalnych wnioskodawców, beneficjentów o zadaniach wdrażanych w ramach LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały możliwość uzyskania wsparcia z Funduszy Europejskich dostępnych w ramach budżetu LSR.

Efekt - zapewnienie informacji, skuteczna promocja LSR.

B. Wsparcie potencjalnych wnioskodawców, beneficjentów poprzez udzielanie porad, organizację szkoleń, usługi doradcze, informacja, stały kontakt, informowanie o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym szczególnie preferencji.

Efekt – przekaz informacji, dotarcie do potencjalnych beneficjentów, wnioskodawców, skuteczna realizacja LSR.

C. Informacja zwrotna poprzez uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności ewentualnych korekt, w tym w zakresie np. przeprowadzenia dodatkowego szkolenia, spotkania, przeszkolenia osób udzielających doradztwa, wydanie innego nośnika promocji. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu odbywała się będzie min 2 razy w roku. Analiza ma pokazać trafność i racjonalność stosowanych działań komunikacyjnych, w tym ponoszonych kosztów tych działań. Efekt – poprawa planu komunikacji ze społecznością.

Rezultat planu komunikacyjnego - wdrożenie zaplanowanych działań w LSR z sukcesem, tj. realizacji zaplanowanych do osiągnięcia wskaźników produktu, rezultatu, w tym osiągnięcie założonych przedsięwzięć. Rezultatem mają być złożone wnioski w odpowiedzi na ogłaszane konkursy, w tym liczba osób, które otrzymały takie wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego przez pracowników biura LGD oraz przez poszczególnych Koordynatorów liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych, liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD.

Wyniki działań realizowanych w ramach Planu Komunikacji będą upubliczniane za pomocą strony internetowej, stron internetowych gmin wchodzących w skład LGD - zestawienia będą na bieżąco pojawiały się na stronie internetowej LGD.

Kanały komunikacji.

LGD każdorazowo przy wdrażaniu działań zaplanowanych w ramach LSR stosowała będzie minimum 3 kanały kontaktu ze społecznością lokalną.

Proponowane do zastosowania kanały komunikacji (zastosowanie min. 3 w ramach jednego działania).

- kontakt osobisty, w tym przekaz słowny podczas różnego rodzaju wydarzeń organizowanych przez LGD oraz wydarzeń, gdzie LGD będzie uczestnikiem, prowadzenie Punktów doradczych,
- ogłoszenia w prasie o zasięgu lokalnym,
- strona internetowa LGD, gmin wchodzących w skład LGD, informacje przesyłane za pomocą poczty e-mail, portale społecznościowe
- słupy ogłoszeniowe, w tym tablice ogłoszeń w LGD, urzędach gmin, w sołectwach – plakat, komunikat, okólnik, zaproszenie.

Ze względu na różnych typów odbiorców nie będzie możliwe zastosowanie pewnych źródeł komunikacji, dlatego też dopuszcza się inne środki przekazu: komunikator sms, kontakt telefoniczny, informacja wysłana za pomocą poczty tradycyjnej, przekaz podczas zebrań wiejskich, posiedzeń np. Rad Gminnych.

Tabela: Kanaly komunikacji dla grupy odbiorców w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Przedsięwzięcie 1.1.1 Tworzenie nowych firm, 1.1.2 Rozwój istniejących firm, 1.2.1 Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	Przedsięwzięcie 2.1.1 Inwestycje w infrastrukturę 2.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich	Przedsięwzięcie 3.1.1 Aktywne społeczeństwo obszaru objętego LSR 3.2.1 Projekty współpracy 3.3.1 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja
<ul style="list-style-type: none"> - strona internetowa, portale społecznościowe, - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, - komunikator sms, - poczta elektroniczna, - biuro LGD, koordynatorzy gminni - prowadzenie Punktów doradczych, - spotkania informacyjne, - szkolenia, doradztwo z zakresu wypełniania wniosku o przyznanie pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> - strona internetowa, portale społecznościowe, - plakaty, okólniki, ogłoszenia, - biuro LGD – prowadzenie Punktu doradczego, - spotkania informacyjne, - szkolenia, doradztwo z zakresu wypełniania wniosku o przyznanie pomocy, - udział przedstawicieli władz LGD lub biura w posiedzeniach organów gmin, spotkaniach branżowych podmiotów innych niż jst 	<ul style="list-style-type: none"> - strona internetowa, portale społecznościowe - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, - komunikator sms, - poczta elektroniczna, - biuro LGD, koordynatorzy gminni – prowadzenie Punktów doradczych, - spotkania informacyjne, - szkolenia, doradztwo z zakresu wypełniania wniosku o przyznanie pomoc, - kontakt bezpośredni podczas działań wdrażanych przez LGD.

Kanale komunikacji dla grupy defaworyzowanej.

1. Osoby niepełnosprawne - strona internetowa, wiadomość e-mail, portale społecznościowe, plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, biuro LGD, koordynatorzy gminni, spotkania bezpośrednie, nawiązane współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej celem pośredniczenia OPSów w przekazywaniu informacji osobom niepełnosprawnym będących klientami OPSów oraz przekazywanie informacji do tych ośrodków o działaniach wdrażanych w ramach LSR.
2. Osoby w wieku do 35 r. ż. - strona internetowa, wiadomość e-mail, portale społecznościowe, ogłoszenia w szkołach, przedszkolach, ośrodkach zdrowia, biuro LGD, koordynatorzy gminni, spotkania bezpośrednie,
3. Osoby w wieku pow. 50 r. ż. - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, biuro LGD, koordynatorzy gminni, spotkania bezpośrednie, informacje zamieszczane w ośrodku zdrowia, sklepach, ogłaszane w ramach ogłoszeń parafialnych.
4. Kobiety - strona internetowa, wiadomość e-mail, portale społecznościowe, plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, biuro LGD, koordynatorzy, spotkania bezpośrednie.

Przewiduje się również kanał komunikacji skierowany do osób bezrobotnych.

W tym celu LGD nawiąże współpracę z urzędami pracy, gdzie zarejestrowani są bezrobotni z obszaru LGD – przekazywanie informacji do PUP z celem jej dalszej dystrybucji, za pomocą e-maila o prowadzonych działaniach w stosunku do bezrobotnych zgłaszających się do LGD, w tym szczególnie w ramach przedsięwzięcia dotyczącego przedsiębiorczości oraz działań animacyjnych i aktywizacyjnych.

Tabela: 1 Tabelaryczny opis PLANU KOMUNIKACJI

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki/narzędzia komunikacji	Oczekiwane wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych
Min. I połowa każdego roku, począwszy od 2016 do 2022 oraz wg potrzeb	A Promocja działań wdrażanych w LSR	Spotkanie informacyjno-promocyjne, kampania promocyjna.	Grupa defaworyzowana = kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby w wieku do 35.r.ż oraz pow. 50 r.ż.	strona internetowa LGD, - wiadomość e-mail, - portale społecznościowe, - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, - biuro LGD - spotkania bezpośrednie, - nawiązane współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej	- liczba rozpropagowanych plakatów, okólników, ogłoszeń – 2000 szt. - liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych, portalach społecznościowych – 1000 szt. - liczba partnerskich inicjatyw w zakresie współpracy na rzecz osób z grupy defaworyzowanej – 10 inicjatyw - liczba odbiorców działań promocyjnych - 63.000 osób - liczba wejść na stronę internetową LGD – 75.000 wejść
Cały okres wdrażania LSR	B. Wsparcie potencjalnych wnioskodawców, beneficjentów	Porady, szkolenia, usługi doradcze, stały kontakt, bezpośrednie spotkania		- strona internetowa LGD, - wiadomość e-mail, - portale społecznościowe, - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, - biuro LGD - spotkania bezpośrednie – doradztwo, porady, - Koordynatorzy gminni – kontakt bezpośredni doradztwo, porady.	liczba udzielonych porad/usług - 240
Cały okres wdrażania LSR	C. Informacja zwrotna	Analiza dokumentów		- analiza dokumentów, - wywiady, - obserwacje,	liczba przeprowadzonych analiz efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych - 4
Cały okres	A	Spotkanie		- strona internetowa, portale społecznościowe	- liczba rozpropagowanych plakatów,

wdrażania LSR	Promocja działań wdrażanych w LSR	informacyjno-promocyjne, kampania promocyjna.	<ul style="list-style-type: none"> - osoby fizyczne, zameldowane na obszarach objętych LSR. - przedsiębiorcy wykonujący działalność gospodarczą. - jednostki samorządu terytorialnego, - związki jednostek samorządu terytorialnego, - stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego - samorządowe jednostki organizacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, - komunikator sms, - poczta elektroniczna, 	<ul style="list-style-type: none"> - okólników, ogłoszeń – 2000 szt. - liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych, portalach społecznościowych – 1000 szt. - liczba odbiorców działań promocyjnych - 63.000 osób - liczba wejść na stronę internetową LGD –75.000 wejść
Cały okres wdrażania LSR	B. Wsparcie potencjalnych wnioskodawców, beneficjentów	Porady, szkolenia, usługi doradcze, stały kontakt, bezpośrednie spotkania	<ul style="list-style-type: none"> - organizacje pozarządowe, - mikro i małe przedsiębiorstwa - kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych - instytucje otoczenia biznesu, - partnerzy prywatni we współpracy z podmiotami publicznymi w przypadku projektów realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prawnego 	<ul style="list-style-type: none"> - strona internetowa LGD, - wiadomość e-mail, - portale społecznościowe, - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, - biuro LGD, koordynatorzy gminni – prowadzenie Punktów doradczych, - spotkania informacyjne, - szkolenia, doradztwo z zakresu wypełniania wniosku o przyznanie pomocy. 	- liczba udzielonych porad/usług - 240
Cały okres wdrażania LSR	C. Informacja zwrotna	Analiza dokumentów		<ul style="list-style-type: none"> - analiza dokumentów, - wywiady, - obserwacje 	- liczba przeprowadzonych analiz efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych - 4
Cały okres wdrażania LSR	A Promocja działań wdrażanych w LSR	Spotkanie informacyjno-promocyjne, kampania promocyjna.	<ul style="list-style-type: none"> - osoby prawne, - jednostki samorządu terytorialnego, - związki jednostek samorządu terytorialnego, - stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, - samorządowe jednostki organizacyjne. - organizacje pozarządowe, - mikro i małe przedsiębiorstwa - kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych - instytucje otoczenia biznesu, - partnerzy prywatni we współpracy z podmiotami publicznymi w przypadku projektów realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prawnego 	<ul style="list-style-type: none"> - strona internetowa, portale społecznościowe, - plakaty, okólniki, ogłoszenia. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rozpropagowanych plakatów, okólników, ogłoszeń – 2000 szt. - liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych, portalach społecznościowych – 1000 szt. - liczba odbiorców działań promocyjnych - 63.000 osób - liczba wejść na stronę internetową LGD –75.000 wejść
Cały okres wdrażania LSR	B. Wsparcie potencjalnych wnioskodawców, beneficjentów	Porady, szkolenia, usługi doradcze, stały kontakt, bezpośrednie spotkania		<ul style="list-style-type: none"> - strona internetowa LGD, - wiadomość e-mail, - portale społecznościowe, - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, -biuro LGD – prowadzenie Punktu doradczego, -spotkania informacyjne, -szkolenia, doradztwo z zakresu wypełniania 	liczba udzielonych porad/usług - 240

				wniosku o przyznanie pomocy, - udział przedstawicieli władz LGD lub biura w posiedzeniach organów gmin, spotkaniach branżowych podmiotów innych niż jst	
Cały okres wdrażania LSR	C. Informacja zwrotna	Analiza dokumentów		- analiza dokumentów, - wywiady, - obserwacje,	liczba przeprowadzonych analiz efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych - 4
Cały okres wdrażania LSR	A Promocja działań wdrażanych w LSR	Spotkanie informacyjno-promocyjne, kampania promocyjna.		- strona internetowa, portale społecznościowe, - plakaty, okólniki, ogłoszenia, w tym w lokalnej prasie, - komunikator sms, - poczta elektroniczna,	- liczba rozpropagowanych plakatów, okólników, ogłoszeń – 2000 szt. - liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych, portalach społecznościowych – 1000 szt. - liczba odbiorców działań promocyjnych - 63.000 osób - liczba wejść na stronę internetową LGD –75.000 wejść
Cały okres wdrażania LSR	B. Wsparcie potencjalnych wnioskodawców, beneficjentów	Porady, szkolenia, usługi doradcze, stały kontakt, bezpośrednie spotkania	- wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), - LGD.	- biuro LGD, koordynatorzy gminni – prowadzenie Punktów doradczych, - spotkania informacyjne, - szkolenia, doradztwo z zakresu wypełniania wniosku o przyznanie pomocy, - kontakt bezpośredni podczas działań wdrażanych przez LGD.	- liczba udzielonych porad/usług - 240
Cały okres wdrażania LSR	C. Informacja zwrotna	Analiza dokumentów		- analiza dokumentów, - wywiady, - obserwacje,	- liczba przeprowadzonych analiz efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych - 4
Razem koszty : 60.000,00 zł w tym koszty skierowane dla grupy defaworyzowanej: 20.000,00 zł Plan naprawczy: 6.000,00 zł Razem z planem naprawczym: 66.000,00 zł					